פרשת **נח** תשפ"ו לפ"ק | גליון א'תי"ח, שנה כ"ט

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

כי יצר לב האדם רע מנעוריו

שתי עיירות שכל אחד מהן השתייכה למדינה אחרת, שכנו על יד הגבול, וביניהן היה יער שנחשב לשטח הפקר, יהודי העיירות היו מתגנבים באישון לילה לתוך היער ומחליפים ביניהם סחורות, וכך הצליחו לעשות מעט לפרנסתם על אף מצב הקשה שבעת ההוא גזרו על היהודים גזירות קשות ושללו מהם את כל מקורות הפרנסה.

פעם אחת יצא יהודי אחד באמצע הלילה ועל גבו שק מלא סחורה ונכנס ליער, כדי שיוכל להעבירו בעיסקת חליפין ליהודי מהעיירה השניה, ומובן מאליו שהוא היה מפוחד וזהיר, וכל רשרוש ששמע עצר את נשימתו, לפתע ראה מרחוק שוטר, לבו עמד מלפעום, מיד הלך והשליך את השק מעל שכמו, כדי שהשוטר לא יוכל לתפוס אותו עם הסחורה, והמשיך לצעוד כך ללא הסחורה.

והנה הוא רואה שהשוטר עומד ומסתכל עליו, אולם הוא ממשיך לעמוד כך כבול עין ללא נוע, הוא מתקרב עוד יותר והשוטר אינו זז ואינו מניע אבר, ההליט היהודי, בוודאי הוא אילם או שיכור, אם כך – חשב היהודי לעצמו – למה אשאיר את השק הפקר, חוזר הוא על עקבותיו, מרים את השק ושם אותו על שכמו וממשיך ללכת, עיניו אינן סרות מהשוטר, והשוטר ממשיך לעמוד באותו מצב ללא תנועה, היהודי ממשיך ללכת וכבר עבר את השוטר בשלום וכך הולך הוא סמוך ובטוח שכל רע לא יאונה לו.

אבל לפתע לאחר שעבר את השוטר מרחק מסוים, רואה הוא שהלה מתחיל ללכת אחריו, עכשיו כבר אין לו שום ברירה, אין הוא יכול לסלק את השק מעל גבו שהרי הוא כבר נראה עם השק, לעצור אינו יכול מכיון שהשוטר הולך בעקבותיו, מה יעשה, ממשיך הוא ללכת, והשוטר הולך אחריו ושותק, חושב היהודי אולי בכל זאת הוא ינצל ממנו כיון שהוא אינו אומר מאומה, וכך עובר היהודי לכל אורך היער כשהשוטר הולך בעקבותיו, והוא כבר מגיע אל העיירה השניה, ואז לפתע צועק השוטר לעברו: יהודי! מה יש לך בשק... פרץ היהודי בבכי מר ונואש: רשע מרושע, הלא ראית אותי כבר בתחילת היער, ואם כן מדוע נתת לי ללכת את כל הדרך הארוכה, כשלבי דופק בחזקה וכתפי נשברות מכובד המשא, כיצד יכולת להניח לי ללכת את כל הדך ואתה כל הזמן שותק, ועתה תשלח אותי בחזרה על עקבותי.

והנמשל מובן מאליו, שאדם משנולד הוא מגיע לכלל בינה, אל יחשוב ואל יתן מרגוע לנפשו כי זכיתי לבי וטהרתי מחטאי וימצא מרגוע לנפשו, ויביא ראיה מזה שהיצר מניח לו בתורתו ובתפילתו ויסמך עצמו על אמרם ז"ל כיון שלא חטא שוב לא יחטא, וידמה בנפשו שהוא נכלל בברכת הפסוק רגלי חסידיו ישמור, כי זאת ידע וישית נגד עיניו תמיד כי יצר האדם רע, ומנעוריו עומד ואורב לו בצידי ושבילי הדרכים, והוא הוא אחד מתחבולותיו שהאדם ישוה לו וידמה לו שהשטן שכח ממנו, ושלא יפחד להביא עצמו לידי נסיונות ושערי היתר, ועי"ז יפול בניקל בשערי איסור וישקע ברשתות היצר ח"ו, ולבסוף יביא אותו בחשבון, ויענש על כל פסיעה ותנועה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת עמרים ..... ב
קדוש יאמר ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
שבח"י רפאל ..... ו
פינת קדש ..... ז
צדקה כהלכתה ..... ח
פשיב כהלכה ..... ט
לוח ההילולא ..... י
דבר בעתו ..... יא
פשולחן מלכים ..... יב

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

בעזהשי"ת

ג' פרשת נח תשפ"ו

נ ל א ת ש כ ח מ פ י ז ר ע ו

מודעה ובקשה נחוצה

אתרא קדישא מירון איז בלויז א דארף!, און טראץ וואס מיר האבן ארויסגענומען כמעט אלע ארטיגע אכסניות, אבער היות - ווי ערוואַרטעט - איז דא גאר א גרויסער איבערפלוס פון אנשי שלומינו וועלכע רעגיסטרירן זיך מידי יום ביומו און ווילן מיטהאלטן דעם היסטארישן שב"ק באתרא קדישא בצל הקודש, איז שוין נאר געבליבן בלויז א קליינע מספר אכסניות מכובדות אין מירון, און אפילו די אלגעמיינע אכסניות לויפן אויס מיט יעדע שעה וואס גייט פארבי.

ע"כ בעטן מיר ספעציעל די נדיבים בעם, אלע תומכי קהלתינו הק' והמוסדות בארה"ק די בכל אתר ואתר וועלכע האבן זיך נאך נישט רעגעסטרירט און ווילן בעז"ה מיטהאלטן דעם שבת המרומם, זאלן נישט ווארטן ביז די לעצטע מינוט נאר זיך רעגיסטרירן תומ"י, ווייל איינמאל די אכסניות לויפן אויס וועט נישט זיין מעגליך זיי צו פלאצירן בכבוד הראוי, ויפה שעה אחת קודם.

מיט די קאאפעראציע פון יעדן יחיד וועט די נסיעה אריבערגיין בעז"ה מיט א שטארקע הצלחה

ועד הנסיעה

מ'קען זיך רעגיסטרירען דורך:

אריינרופן אין וועד הנסיעה אפיס:

347-947-1150

אדער דורך שיקן א אימייל צו:

Bookings@merontoldos.com

דירעקטע רעגיסטראציע צו:

Merontoldos.com

הלימוד שלא לשמה, ממשיך עכ"פ שפע פרנסה

וחנה עלה זית טרף בפיה. "נראה לפרש, כי כתיב (משלי ג, טז) 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', ודרשו חז"ל (שבת סג. ועי' בפירש"י שם) אורך ימים בימינה הלומד תורה לשמה, ובשמאלה הלומד תורה שלא לשמה, עושר וכבוד איכא. והנה ידוע שהשמן רומז לתורה (עי' מנחות פה:) ו'זית' מורה על תורה שלא לשמה, כי כמו שהזית מעורב עדיין בתוכו שמרים ואינו צלול, כמו כן התורה שלא לשמה שלומד אבל אינו בבהירות, כי עיקר הלימוד הוא תורה לשמה. וזה פירוש הכתוב: **'והנה עלה זית'** רומז לדפין הגמרא שאדם לומד אפילו שלא לשמה **'טרף בפיה'** אפילו הכי בא ג"כ לאדם פרנסה. 'טרף' רומז לפרנסה, כמו שנאמר (משלי לא, טו) **"ותתן טרף לביתה".**

אור לשמים

יסוד גדול לתורה ולמצוות הנלמד מהמבול

ויזכור אלקים את נח וגו' **ויעבר אלקים רוח על הארץ וישוכו המים.** הנה ה'אור החיים' הק' כבר דייק למה לנו לידע מה עשה ה' תחבולה (ויעבר אלקים רוח על הארץ) בכדי להשקיט המים, וכתב כי המים היו עמוקים במצותם אשר גזר עליהם ה' להתגבר, והגם שכבר נמחה כל היקום, המשיכו להתגבר ולקיים ציווי הש"י, ולא דרשו דרשות מדעתם נגד ציווי הש"י, להימנע מהתגברות שאין בה עוד צורך מאחר שכבר נמחה כל היצור, רק עשו שליחותם, הגם שלא ידעו עוד מה טעם לזה, עד שהש"י שלח רוחו אליהם שכבר כלתה מצותן אזי נחו שקטו, עד כאן. **"וטובא איכא למשמע מהדבר הזה לכל בעל נפש, דהעבד הנאמן אין לו לבקש טענה לפטור את עצמו ממצותיו ית', הגם שידמה בדעתו וימצא איזה טעם למצוה, ולפי הטעם שמצא, ימצא עת שאינו נוהג הטעם הזה, ועל ידי זה יבוא לחפר חוקי התורה, אשר מזה נתפקרו הפלסופים, שבדו טעמים מלבם למצות הש"**, וכאשר מצא עת שאינו נוהג הטעם אשר בדו מלבם בשכלם המזוהם, התירו לחפר חוקי התורה עד שיצאו מכלל כל חוקי התורה, ובפרט בדורותינו בעוה"ר וכו', **חלילה לעשות ולתלות המצוה על הטעם שנתגלה לנו,** לומר, הנה בעת הזאת הטעם הזה איננו נוהג, אזי אפטור מהמצוה. כי הם חכמתו של יוצר בראשית ואין סוף לחכמתו ודעתו, ואם כן אין סוף לטעמים שלהם, **"ואם הטעם הזה שאנו משיגים אינו נוהג באיזה זמן ועת, הנה עוד לאלקי מילין וטעמים עד אין סוף וחקר".**

וזה הענין שהמים עשו רצון קוניהם בלי שום טעם, דהנה חטא דור המבול היה בזנות, ומבואר ב'ברית מנוחה' (בהקדמה) "להיות שהיה לדורות הקודמים ידיעה גדולה בנסתרות (עי' זוה"א נו), והבינו הרכבת כחות עליונות אלו עם אלו, ואמרו כן נעשה גם אנחנו וכו', ודור המבול בחכמתם הגדולה הקרו למצוא טעם לכל איסור ברזין עליונים. והנה עי"ז מצאו לעצמם היתרים, באופן זה מותר, כי נמצא הרכבה כזאת באורות עליונים, עד שהפרו חוק והתירו לעצמם כל האיסורים, עד שהביא עליהם הקב"ה את מי המבול. **"וחשמיענו הקב"ה בהנהגת מי המבול, שהעבד הנרצה בעבודתו ומצותיו, לעשות רצונו בכל זמן ועידן אפילו בלא מצוא טעם, וחכן הדבר כי הוא יסוד ופנה לתורה ולמצות"**

אגרא דכלה

שיתלה סיבת צמצום מזונותיו רק בגזירת עליון בלבד

וחנה עלה זית טרף בפיה וגו'. פירש"י: "טרף, חטף. ומדרש אגדה, לשון מזון, ודרשו (עירובין יח:) 'בפיה' לשון מאמר, אמרה: "יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם" ע"כ. הנה, במסורה איתא, טרף ב' במסורה, חדא כאן, ועוד (הושע ג, א): "כי הוא טרף וירפאנו" (עי' בעל הטורים), וראיתי לפרש שבא לרמז לאדם שרואה מזונותיו מצומצמים, שלא יתלה חלילה את הדבר בטבע, אלא ידע ויבין שהכל הוא בהשגחה, ויתבונן במעשיו ויתקן הכל. וזהו הרמז: **"כי הוא טרף"**, היינו אם נטרף ונחטף ממנו הטרף היינו המזונות, כמו שמפורש כאן **"וחנה עלה זית טרף בפיה"** כאמור אזי יתן לב להתבונן **"כי הוא טרף"** שהכל מאתו ית"ש ובהשגחתו, וכשידע ויבין זאת, **"וירפאנו"** תהיה לו רפואה בהמשכת כל טוב.

הרה"ק מהר"ש מבעלוא זללה"ה

באכילתו יקרב המאכל אל פיו ולא להיפך

ואתת קח לו מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך. נראה לרמז, דהתורה הקדושה מלמדת אותנו את הדרך אשר נלך, והוא דרך ארץ בשעת אכילה, לבל לקרב את גופו להמאכל שהוא אוכל, רק ליקח הכף עם המאכל אצלו, כמובא בשם הרה"צ מהרי"ם מזלאטשוב זצלה"ה, לבל יאכל כדרך הרעבתנים. וזהו: 'קח לך' דייקא, 'מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליו' ולא להרכין גופו להמאכל כו'.

מעדני מלך

תפילה אחר הלימוד פרחת לעילא

וירבו המים וישאו את התבה ותרם מעל הארץ. אין מים אלא תורה (תענית ז' ע"א) ובא הכתוב לרמז דתפילה שהוא אחר לימוד התורה, התפילה מקובלת ביותר ועולה למעלה, **'מפני שתפלה שאחר לימוד הוא בודאי בקדושה ובדחילו ורחימו ופרחת לעילא'.** וזהו שרמז **'וירבו המים'** היינו אחר שהרבה בלימוד התורה אזי **'וישאו את התבה ותרם מעל הארץ'** יעלו תיבות התפלה מן הארץ ותתקבל לעילא.

הגה"ק רבי מנחם מענדל מליפקא זללה"ה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות עליונים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

ד' המדרש בפרשתן המדבר ברוממות מעלת עסק תורה שבע"פ ומעלת לומדיה, וגודל שכרה הנפלא בזה ובבא

אלה תולדות נח נח, יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שבחר בישראל משבעים אומות כמ"ש **כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו** (דברים ל"ב) ונתן לנו את התורה בכתב ברמז צפונות וסתומות ופרשום בתורה שבע"פ וגלה אותם לישראל כו'. ועל שבע"פ נאמר **'ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים'** (איוב י"א) וכתיב **'ולא תמצא בארץ החיים'** (שם כ"ח) ומאי לא תמצא בארץ החיים וכי בארץ המתים תמצא אלא **שלא תמצא תורה שבע"פ אצל מי שיבקש ענג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה אלא במי שממית עצמו עליה** שנאמר 'זאת התורה אדם כי ימות באהל' (במדבר י"ט) וכך דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, **לפי שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על התורה שבע"פ שנאמר 'כי ע"ל פ"י הדברים האלה כרתי אתך ברית'** (שמות ל"ד) ואמרו חז"ל כו' זו היא תורה שבע"פ שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול שהוא משולה לחשך שנאמר **'העם ההולכים בחשך ראו אור גדול'** (ישעיה ט) אלו בעלי התלמוד שראו אור גדול שהקב"ה מאיר עיניהם באיסור והיתר בטמא ובטהור ולעתיד לבא **'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'** (שופטים ה) ולא קבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית שנאמר **ויתיצבו בתחתית ההר** (שמות י"ט) כו', ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעטן, **אלא אמר להן על התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאול קנאתה, "לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו שנא' ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך"** (דברים ו'), ומנין אתה למד שאין אהבה זו אלא לשון תלמוד ראה מה כתיב אחריו **'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ושננתם לבניך'**, שצריכה שינון, ובפ' שנייה כתיב בה בכל לבבכם ובכל נפשכם ולא כתב בכל מאדכם **ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבע"פ לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה ויש מבלה ומנבל עצמו עליה לפיכך מתן שכרה לעה"ב שנאמר העם ההולכים בחשך ראו אור גדול אור גדול אור שנברא ביום ראשון "שגנזו הקב"ה לעמלי תורה שבע"פ ביום ובלילה שבזכותן העולם עומד"**, שנאמר (ירמיה נ"ג) 'כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי', **אי זה הוא ברית שנוהג ביום ובלילה זו תלמוד** כו', ואומר (תהלים א) כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה, ואף הקב"ה כרת ברית עם ישראל שלא תשכח תורה שבע"פ מפיהם ומפי זרעם עד סוף כל הדורות כו' שנא' לא ימושו מפיך וגו' כו'. וצדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים והגלה את גלות יכניה לגלות צדקיה כדי **שלא תשתכח מהן תורה שבע"פ וישבו בתורתן בבבל מן אותה שעה עד היום ולא שלט בהן לא אדום ולא יון ולא גזרו עליהם שמד 'ואף לימות המשיח אין חבלי של משיח רואין'** כו', ומשם מתחלת הגאולה משם עולין לירושלים שנאמר **'עלו מושיעים בהר ציון', אותה שעה 'והיתה לה' המלוכה'.**

מדרש תנחומא – פר' נח, ג'

תפילה

יאיר כל תיבה מהתפילה שמוציא מפיו, ע"י האמונה שכל דיבור שמוציא מפיו כלול מ'עולמות נשמות ואלקות'

צהר תעשה לתבה וגו', האיר אדוני אבי זקיני נ"ע, 'תבה' מרומז על מלה, שהוא נקרא תיבה, וזהו מה שאמר **'צוהר תעשה לתבה'**, ואמר הוא ז"ל **שתראה להאיר התבה היוצא מפיך** וכו', תחתיים שנים ושלישים תעשה, יש לומר כאן מרומז מה ששמעתי מן אא"ז נ"ע כי בכל דיבור ודיבור יש עולמות נשמות ואלהות, וזהו שמרמז כאן אצל התבה, ותיבה הוא פירוש דיבור וזהו תחתיים היינו עולמות שהוא מדרגה תחתונה, שניים הוא לשון משנה אותיות נשמה, והיינו נשמות, ושלישים היינו אלהות, על שם הכתוב (בפ' בשלח) ושלישים על כלו, שהוא על ידי שהוא מושל ומנהיג את הכל, וכל אלה, **'תעשה', היינו התבה והדיבור שתוציא מפיך יהיה בכוונה זו, ובאמונה שלימה, שיש בכל דיבור תחתיים שניים ושלישים, והם עולמות ונשמות ואלהות** כנ"ל, והבן:

דגל מחנה אפרים

דבש תמרים

פנינים יקרים, מעצר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

אלה תולדות נח איש צדיק תמים היה וגו'. וכתיב בתריה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה ולא נאמר צדיק תמים, וי"ל דהנה נח היה צדיק אלא שהיי לו קצת חסרון מה שלא התפלל על בני דורו, והנה הר"ים בספר המורה כתב כי גם בדורות שמאדם ועד נח לא היו חיים כ"א קי או ק"כ שנים כדכתיב והיו ימיו מאה ועשרים שנה רק אנשים פרטים הנקובים בשמותם בתורה לומר שהיו חיים ערך טי מאות שנה וכדוי ע"ד נם, ומעתה נח שהיה בן שש מאות בעת המבול ראה כמה דורות, וקודם דור המבול שלא היה צורך להתפלל להגין בעדם היה צדיק גמור מבלי שום חסרון, וזש"ה צדיק תמים היה בדורותיי שקודם המבול אז היה צדיק תמים בלי שום חסרון כי לא היה צריך להגין עליהם, אך עתה זאת היה לו את האלקים התהלך נח, זהו החסרון שהסכים עם מדהי"ד ולא הגין בתפילתו בעדם, וזה שא"ל הקב"ה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדוי"ר הזה דייקא, ולא אמר תמים כי בדור הזה לא היה תמים כי לא התפלל עליהם.

(ישמח משה)

☆

אלה תולדות נח איש צדיק תמים היה וגו'. וכתיב בתריה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה ולא נאמר צדיק תמים, ני"ל ביאור הדבר כי ידוע שמשביעין אותו אפי כל העולם אומרים עליך צדיק אתה היי בעיניך כרשע ובסמ"ק מונה בין הלאוין שלא להיות צדיק בעיניו שנאמר אל תאמר בצדקתך עיי"ש, ושמעתי בשם צדיק אחד שאמר אפי יאמר לי השיי בעצמו שאני צדיק שבודאי אני מאמין כי אמת הדבר היינו באותו רגע שאומר ה' אבל ברגע שאחי"ז שוב יוכל להיות חיו שאינו כן כי יש קונה עולמו בשעה אחת ויש להיפך חלילה, וע"ד שאמרו המקדש אשה ע"מ שאני רשע אפי כל ימיו היי צדיק היז מקודשת, וע"כ אפי אם שמעתי מפי השיית עצמו שאני צדיק לא הייתי מחזיק א"ע לצדיק ע"כ שמעתי, ולזה בשעה שאמר השיי לנח כי אותך ראיתי צדיק שבודאי נח היה מאמין באותו רגע שהוא צדיק, ונחסר לו אז המצוה שלא להיות צדיק בעיניו שהוא אי מתרי"ג מצוות לדעת סמ"ק, ושוב אין לו תואר תמים, משא"כ שלא בפניו שהוא מחזיק א"ע שאינו צדיק ומקיים הל"ת זו, ע"כ יש לו תואר תמים.

(ויטב לב)

☆

נח איש צדיק וגו' את האלקים התהלך נח. ויבואר עפיי"מ שכתב בצמח ה' לצבי עהי"פ מה הי"א שואל מעמך, כי בחינת ענוה ויראה כמעט אי אפשר להיות ביחד, כי משורש ענוה להיות בטל במציאות ואינו בגדר שיתיירא כי מה הוא, וגדר יראה יש על כל פנים במציאות, וזש"ה מה הי"א שואל מעמך, היינו שתהיה בבחינת מה, כי אם ליראה, היינו ליראה לא תהיה בבחינת מה ע"כ, והנה רשיי פירש במסי ע"ז נח איש צדיק תמים שהיה עניו ושפל רוח, ועל כן אמר הכתוב דאף שהיה עניו, מכל מקום לענין היראה היה בבחינת גאות לבש, ויגבה לבו בדרכי ה', וזהו שאמר את האלקים התהלך נח וכתרגומו בדחלתא דהי הליך נח, שאף שהיה עניו, מכל מקום לגבי היראה הלך בדרך ויגבה לבו, והענוה לא מיעט ממנו גדר היראה.

(עצי חיים)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה ק' עצי התמרים

המעביר על מדותיו להפך שורת הדין לרחמים וחסדים, כן במדה זו מודדין לו

אלה תולדות נח כו' את האלקים התהלך נח, ולעיל כתיב **ונח מצא חן בעיני ה'**. להבין אומרם ז"ל (סנהדרין קח.) שאף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן, והענין צריך הבנה, כלום משא פנים יש בדבר. **שמעתי זה שנים מפ"ק אדמו"ר** (הנה"ק בעל הייטב לב זצ"ל) **[שליט"א]**, דהנה אמרו רז"ל תמים בדרכיו צדיק במעשיו, ופירש 'תמים' עניו וסבלן כו', **והיינו שהיה מעביר על מדותיו, ועל ידי זה זכה שפיר להינצל ממי המבול, ואף גם שנגזר עליו ונחתם גזר דינו, הרי צדיקים מהפכים מדת הדין למדת הרחמים**, כפירש"י ז"ל על הכתוב 'ויזכור אלקים את נח', כי על ידי שהוא מעביר על מדותיו להפך משורת הדין ולמתק טבעו לטוב, כן במדה זו מודדין לו. **וזהו וי"ח מצא ח"ן בעיני ה' כי** 'נח' **הנו"ן קודם לחי"ת** 'וחן' **בהיפך**, [ועל דרך זה פירש להלן כי באברהם אבינו ע"ה נאמר (להלן כה- כח) שבע כבשות הצאן 'לבדהן' ה"א קודמת לנו"ן, ואבימלך אמר אשר הצבת 'לבדנה' נו"ן קודם לה"א], וזה טעם שמצא נח חן מכל אנשי דורו ונטל חלקם בחיים, וביאור טעם הכתוב **אלה תולדות נח איש צדיק תמים היה וגו', תמים בדרכיו עניו וסבלן ומעביר על מדותיו, ולכן גם את האלקי"ם התהלך נח להפכו לרחמים.**

גרסא דינקותא (בראשית)

אלה תולדות וגו'. וברש"י ללמד שעיקר תולדותיהן של צדיקים מעשיהם הטובים, ויובן בהקדם דברי הכתוב גם מעוף השמים שבעה שבעה לחיות זרע על פני כל הארץ, ולכאורה לחיות זרע מיותר הוא, אך הנה ממשמעות הכתובים משמע שע"י הקרבנות שהקריב נח אחר המבולהציל את העולם שלא יבא עוד מבול, וזהו כוונת הכתוב שמאלו הבהמות יקריב קרבנות אחר המבול וע"י הקרבנות גרם לחיות זרע על פני כל הארץ, והיה זה שכרו על הקרבנות שלא יבא עוד במבול, אך הנה ידוע כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אולם כתבו המפרשים דעל מה שמוסיפים יתר על החיוב איכא שכר בהאי עלמא, ונח לא נצטווה מפי הקב"ה על הקרבנות והוי אינו מצווה ועושה ששכרו בעוה"ז, וכתה בבנ"י לפרש הכוונה של מצוות ומעש"ט דלכאורה היינו אך, ובי דמצוות קאי על מה שמחויבים ע"פ הדין, ומעש"ט פירושו מה שמוסיפים מעצמו על החיוב, וזש"ה אלה תולדות נח ופירש"י שעיקר מעשיהן של צדיקים מעשיהם הטובים, דכוונתו על מה שהקריב הקבנות אחר המבול שזה נקרא מעשים טובים על שהיי בלי ציווי, וע"ז נשארו לו תולדות כי בא בשכרו להחיות זרע.

(דברי יואל)

☆

כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. יש לפרש עפ"י"מ שמצינו בדברי חז"ל בכ"מ שהשפעת האב על יוצאי חלציו נמשכת עד עשרה דורות, וכענין שאמרו חניכת אבות בניטין עד עשרה דורות, ובמס' קידושין גר עד עשרה דורות מותר בממזרת מכאן ואילך אסור, ובמס' סנהדרין גיורא עד עשרה דורא לא תבזי ארמאה באפית, הרי שקשר האב עם בניו ובני בניו נמשך עד עשרה דורות, וכן ידוע מכקי"ש הבעש"ט זי"ע שהבטיח כי עד עשרה דורות יבא להשתתף בשמחת צאצאיו, והנה שנינו עשרה דורות מאדם ועד נח, ועשרה דורות מנח עד אברהם, וכתב התוס' יו"ט דלא דמי עשרה דורות שמאדם ועד נח לעשרה דורות שמנח ועד אברהם, כי אדם ונח בכלל עשרה, אבל אברהם אינו בכלל עשרה, ומעתה יש לומר כי אף שהעידה תורה נח איש צדיק תמים, מכל מקום זאת היתה מהשפעת הקדושה של אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, שהרי הוא היה הדור העשירי לאדם, וזש"ה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדוי"ר הזי"ה היינו בהיותו בדור זה הוא הדור העשירי לאדם הראשון, אבל אברהם אבינו היה כבר הדור האחד עשר מנח, ועכ"ז התחזק בצדקו בלי סיוע מהשפעתו של נח, וע"ז אמר רש"י נח היה צריך סעד לתומכו היינו זכות אבותיו בהיותו דור עשירי מאדם, אבל אברהם התחזק מעצמו בלי שום זכות אבות.

(ברך משה)

☆

ואתם פרו ורבו. ובמסורה ג"פ ואתם, דין, ואידך ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ואידך ואתם הדבקים בה"א חיים כלכם היום, ויבואר דהנה איתא בזוה"ק גי דרגין אינון מתקשרין דא בדא קוב"ה ואורייתא ויישראל, ובי בספה"ק דבאמצעות התורה איתקשרין הני תלת בהדי הדדי, ואמרתי בכוונת הענין עפ"מ דאי' בזוה"ח שיש ששים ריבוא אותיות בתורה, וכנגדן יש שישים ריבוא נשמות בישראל וכל נשמה אחוזה ומוקשרת באות אחת שבתורה, ובמגלה עמוקות נתן בו רמז שכן ישראל"ל ר"ת יש שישים ריבוא אותיות לתורה, והנה אי' בזוה"ק שכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה הם, וע"כ כיון שכל איש ישראל מקושר לאות אחת בתורה שהיא כולה שמותיו של הקב"ה, ע"ז מתקשרין בנ"י אל הקב"ה, ושפיר מתקשרין הני תלת דרגין חדא, וזאת תורת המסורה ואתם פרו ורבו היינו ע"י קיום מצוה זו תזכו להוריד נשמות חדשות מאוצר הנשמות להשלים סי' ריבוא נשמות שבישראל, שכל נשמה ונשמה מקושר לאות אחת בתוה"ק, ובאמצעות התוה"ק ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש האמור בקבלת התורה, ע"ז ואתם הדבקים בה"א חיים כלכם היום להיות דבוק באור פני מלך חיים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

פייס איש הפשוט בדרך נועם וחכמה

ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן. סיפר לנו הרה"ג רב דקהל מקור חיים, שבעת שדיבר רבינו זללה"ה מענייני הישיבה ובאיזה מסכתא ילמוד בזמן הזה, סיפר רבינו זי"ע מעשה מאביו מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט זללה"ה, שבעיר סיגוט היה דר איש פשוט מאוד, וכשהי' לו יארצייט בשבת קודש פרשת נח, ביקש לעלות לתורה, ועלה לתורה, והבעל קורא סיים בו "ושם אחיו יקטן", והאיש הפשוט הנ"ל הי' לו הרבה בושה מסיום זה, והלך לקרוא את הבעל קורא לדין תורה אצל הקדושת יו"ט זי"ע, והקדושת יו"ט ידע היטב את האיש הפשוט הנ"ל, על כן פסק שצריך לקרוא להסופר ולמחוק את תיבות "יקטן", וקרא להסופר ואמר לו מה שפסק הקדיו"ט, ותמה הסופר על פסק דין זה, ושאל: "הא כל הספר תורה יפסל על ידי זה", ואז ענה בעל הקדושת יו"ט להאיש הנ"ל: **"אם משום חסרון תיבה זו יפסול את כל הספר תורה, אם כן מוכח דתיבה זו יש לה חשיבות גדול, אם כן אין לך במה להתבייש מתיבה זו".**

מבצר תורה ויראה (ח"ב דף מ"ח)

צדיק תמים היה בדורותיו. ולהלן (בראשית ז) נאמר **כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה**, ולא נאמר תמים (רש"י שם). בין מרגע מדות בהולכי בית המדרש, משגו גם את היושן הולך ושינו עושה (אבות ה), **הבעל שם טוב הק'** (נועם משפט שם יד) ביאר: שזהו בשביל שעל ידו ניכר מעלת הצדיק ההולך ועושה, דבאמת נגד ה' מי יאמר זכיתי לבי, אמנם נגד שאר בני אדם הנמוכים במדריגתם נגד הצדיק, ניכר מעלתו הגבוהה של הצדיק; וזהו **צדיק תמים היה בדורותיו**, שעל ידי **דורותיו** בערך שאר בני אדם היה בחפצי לומר עליו **צדיק תמים**, אבל להלן נאמר **אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה**, שבדור המבול שנמחו כולם מן העולם ונשאר הוא לבדו, ולא היה בעולם מדת תמימו הולך ושינו עושה, ונגנד ה' לא היה בחפצו לקרותו בשם 'תמים' כי אם בשם 'צדיק', לכן נאמר רק **צדיק לפני' דייקא.** (דברי יואל)

וירא אלהים את הארץ. מי גרם לדור המבול שיחבדו, שרצה ה' ליתן להם את התורה, ולא רצו לקבלה (שמות רבה ג). לכאורה מיך חפצר שתתן להם התורה, והלא מי חפצר לומר להם מצר הוצחתיך מארץ מצרים, ועוד כמה דברים נאמרה שאין שייכים בהם. ויוצן דאמרו (פסחים נה.): התורה קדמה לעולם, והיתה כאומנה בשם שאומרה על גבי אדם לבנה; **הרמב"ן** (פתיחה על התורה) ביאר: התורה היתה רק לישראי אותיות בלי הפסק תיבות, והיה חפצר בקריאתה שתקרא על דרך השמות, אלא שאחר כך הצטרפו האותיות שיקראו על דרך קריאתנו; לפי זה נראה, דאם היתה התורה ניתנת להם, היתה ניתנת בצירופים אחרים כאשר יאתה להם. (דברי יואל)

כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. אפילו בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן (רש"י). הבנות אינן רשאין ללמוד אלא ידיעת המצות והאיסורין והמדות, ועל כן בדורות שלפנינו היה קצת להם קצלת התבות והתמהות, אבל בדור האחרון נשתנה מצב הדור יותר לגריעותא, ולא קצי מה שמקבלות מחניה ואמה, ועל פי רוב גם התבות והתמהות בעצמם אינם בקיאים אף בהדיוטים והמדות שבריבות הנשים לידע. והעיקר שהרבה שיבושים נשתבשו בדבר אינון הבנות אף בבני ישראי ובלימים מחמת חסרון הבנה, ובפרט בהתמהות המתבטות את הבנות, והשפעת זרם העולם מדיעות לא טובות עשוי ועורת, ומשפיע על הכל, ודור המבול השפיעו גם על בהמות וחיות להשחית דרכם, אף שאין להם דעת ויצר הרע, ומכל שכן בני אדם גם בני אית, שאיצר הרע טמון בקרבם, ויצר אב האדם רע מנעוריו, וחזי לאיסטרופי בחדה גדושה להשפעת הדור בחופן נורא, ואף בזת היה רצונה שבשאר בצלקו בתותו הדור כמו שכתבו חז"ל. ואם כן לעת כזאת בריכות הבנות לחיזה אינון שהוא תחת השגחת בקיאים ויודעים דעת תורה בענין אינון הבנות, אז אם גם התבות והתמהות יסייעו לחינוך כראוי בכל הפרטים, כולי האי ואולי נזכה לזרות הגוים, ולא יאמרו מפי זרעך ומפי זרע זרעך, ויהיה ה' בלקיט עמנו. (ויואל משה תמז)

קין כל בשר בא לפני. כך היו אנשי דור המבול עושים, היה אחד מהם מוציא קופתו מליאה תורמוסים, והיה זה בא ונוטל פחות משוה פרוטה, וזה בא ונוטל פחות משוה פרוטה, עד מקום שאינו יכול להוציאו ממנו בדין (מדרש). וקשה הלא בן נח נהרג אפילו על פחות משוה פרוטה (עירובין סב.), ומה הועילו בערמומיותם (יפה תואר). ונראה דמה דקיימא לן (יבמות מז:): שישראל אינו נהרג על פחות משוה פרוטה, זהו מפני שהם משורש טוב, ומלד הטבע יש בהם ג' מדות טובות, רחמנים ביישנים וגומלי חסדים (יבמות עט.), ואינם מקפידים על פחות משוה פרוטה, וגם ניתן להשבון אם הוא יתר על שוה פרוטה, דבני מחילה הינהו, אבל עכו"ם שאורשם ותכונתם רע, אינם

מוחלים לפילו על פחות משוה פרוטה. והנה לדם הרשעון היה יציר כפיו של ה', ובלתי שום ספק טוב בתכונות טובות, וכך היו בניו אחריו, ולפי זה בכל עת שהחזיקו במעשה אבותיהם ובמדותיהם הטובות היו נהם תכונות ומדות טובות, אולם כשנהפכה תכונתם של אנשי דור המבול להיות קורס רע, על ידי שקלקלו והשחיתו דרכם על הארץ, לכן מני אז נהפכה גם תכונתם מטוב לגיע, והקפידו אחד על חבירו לפילו על פחות משוה פרוטה, ולכך הדין לגבייהו דנהרגין לפילו על פחות משוה פרוטה כמו עכו"ס. ונמצא להנ"ל נהנ תלית, **דלפי שהשחית כל בשר דרכו** לכן קבלו תכונה רעה, ולכן לא נחתם גזר דינם חלא על הגזל (ברא"ש רבתי ויצא), שעל ידי כן היו מייבים מיתה לפילו על גזילה של פחות משוה פרוטה, לבל הס משבו שהדין הוא כמו שהיה טרם שהשחיתו דרכם, ולכן עשו ערמומיותם, דלא ידעי שנשתנה דינם. (תשבץ)

כי מלאה הארץ חמס מפניהם. לא נחתם גזר דינם חלא על הגזל (רש"י). יש לדקדק דרש"י כתב לעיל על 'כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ', לפילו שהמה היה ועוף נזקקין לשאינן מינן, הרי דנגזרה הגזירה על שחטאו בעריות. ויובן **דק"ו ומפלה למשה** (תהלים לד) כתב: שעיבוד הגאולה תלוי בהוצאת שכבת זרע לבטלה, וכל חיותו של הס"מ בא מהחמס, שהוא חומם הניצוצין קדישין, ועל ידי חטא זה מרבה עירנו, וכשיתוקן זה יבוא משיח; וזהו **כי מלאה הארץ חמס מפניהם**, אלו הניצוצות הקדושים שנפלו לרשות הס"מ ונחמסו על ידיהם, וזה ניתוסף כח וגבורה להס"מ. ומעתה תומרו **לא נחתם גזר דינם חלא על הגזל** ענין אחד הוא עם **כי השחית כל בשר את דרכו**, כי על ידי השחתת זרע לבטלה נחמסו מידם ניצוצות הקדושים ונפלו בין הקליפות, וחטא זה קרוי גזל. (הושענת רבה תשס)

עשה לך תיבת. כל ק"כ שנה היה נח עוסק בבניין התיבה, וקונטרס, אמר להון כך אמר ה' להוש מייתי מבולא על עלמא, אמר לו אין אי מייתי מבולא לא אתי אלא על בניתיה דההוא גברא, כיון שאת מתושלח אמרו ליה הא לא אתי מבולא אלא על בניתיה דההוא גברא (מדרש). לכאורה לפ"ז היו רשעים, אבל אין היו טפשים כל כך לחשוב שה' יוריד את המבול על נח וממושלח הצדיקים, והרשעים ימלטו ממנו. וגראה לומרו (בבא קמא ס.): אין פורענות בא לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם, ואין מתחלת אלא מן הצדיקים מהלה; ואפשר דזה היתה טעותם, שחשבו שעל כל פנים יהיה התחלת העונש על נח ומשושלח הצדיקים, ועוד יפפיק להם אחר כך הזמן לעשות תשובה, ויומנע עונש המבול מלבוא עליהם. (דברי יואל)

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל. כל רמז אשר הוא מי לכם יהיה לאכלה (להלן ט). **החור החיים הק'** כתב: יש לדעת למה לא הזהיר הבשר לאדם אלא בנח, וגראה כי נח משלו נתנו לו, מפני שבחמלעותו מנע ה' לקיים המין, וזולתו לא היה מקיים מן הרמש בלא אדם, ובזה זכה הוא בהם; והנה אמרו (מדרש הובא בדעת זקנים): כשברא ה' ליתן תורה לישראל, אמרו המלאכים (תהלים ח) מנה הודך על השמים, אמר להם כתיב (שמות כג) לא תבשל גדי בחלב אמו, ואחר כשירדתם למטה אכלתם בשר וחלב, שנאמר (בראשית יח) ויקח חמאה וחלב; וגראה דלאברהם היה יכול ליתן להם בשר בחלב, רק אחר שהזהיר הבשר לנח ולכל העולם כולו על ידו, לבל אם היה עדיין האיסור נוהג לבני נח, לא היה אפשר ליתן להם דבר שאסור גם להם, נמצא שעל ידי שכינם נח אל המיבה את כל בעלי החיים, על ידי זה הותר לו לאכילתן, ומשם זכו ישראל לקבלת התורה. והנה **בפירושו של שבתי** (ב' ד ו) פירש: יואיש את קדשיו לו יהיה' (במדבר ה), דמה שעושים לתיקון הנשמה נקרע שלו לחלקו וגורלו, מה שאין כן לעורך הגוף, כי קנין שלו אינו שלו; וזהו **ואתה קח לך מכל מאכל**, אפילו בעלי חיים, ואף שאין בהם היתר אכילה עכשיו, שנאסרו באכילתן קודם המבול, אבל על ידי לקיחתם לקיימם תזכה בהם לאכלם, וזהו **אשר יאכל**, שעל ידי הקיחה יהיה לך בהם היתר אכילה. והנה על ידי זה זכו ישראל לאמן תורה, ועל כן אמר **ואתה קח 'לך' מכל מאכל**, שזה דבר השייך לך ולנשמתך, שיגרום קבלת התורה והצלת נפשך ונפשות כל ישראל. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, בגיאור הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

אלה תולדות נח נח

מה ששמעתי בעצמי מפה קדוש ה' מכובד גאון גדול ורב רבנן ובנש"ק לא אפרש שמו הקדוש בענין זה מטעם כמוס עמדי זלה"ה וסיפר לי שבנעוריו עת התייגע בשקידה רבה בלימוד גפ"ת עם תלמידים בני ישיבתו הרמה, עלה פעם אחד על רעיוניו להתקנאות באיזה צדיקי דורו אשר אין להם יגיעה זאת עם תלמידים ויושבים במנוחה בכל יום כמה שעות בעישון הלולקע ציבעך (מקטרת) ומייחדים יחודים וחשב הגאון הקדוש הנ"ל אעשה כן גם אני, אמנם נתיישב כי להתחיל דרך חדש אין נכון בטרם יסע מקודם להתייעץ עם רבו הרה"ק רבי אשר ישעי' מרופשיץ ולא נודע לשום אדם שבעולם הרעיון הזה שעלה במחשבתו כמובן.

ויהי בבואו לרופשיץ ונכנס לבית רבו, והנה הוא שוכב על מטתו כי לא היה בקו הבריאות, ואנשים רבים עוטרים אותו סביבותיו מובן כי לא היה אז עת מוכשר לפרש שיחתו מענין הנ"ל, ואמנם הרה"ק ברגע שיתן לו שלום פתח פיו בחכמה ואמר אל הגה"ק הנ"ל אגיד לך דבר תורה.

אלה תולדות נח, אלה רומז על עבודה זרה כטעם אלה אלהיך ישראל, ואומרת לנו התורה כי אלה שהוא ע"ז הנה הוא התולדה מהמנוחה והבטלה, וזה תולדות נח לשון מנוחה, ואל יקשה בעיניך הלא נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, כלומר הרי עיניך רואות שיש בדור צדיקים תמימים גם כן נח, היינו שיש להם מנוחה ויושבים בעישון הלולקע ציבעך על זה אמר את האלקים התהלך נח, פירוש המנוחה שלהם הוא גם כן את האלקים ממש, אבל אתה בל תעזוב דרכך והילוכך בקודש להתמיד יום ולילה בלימודך ולהרביץ תורה לרבים עכדה"ק ודברי פי חכם חן.

(עשר צחצחות, מערכת ז' אות ב')

איש צדיק בדורותיו

פעם אחת כתב אא"ז הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל תשובה לאיש אחד בר אוריין שהיה גר בכפר אחד סמוך לבראדי, ובראש המכתב כתב להרה"ג בכפר פלוני, ויהי כקרוא האיש המכתב וישתומם מאוד בידו כי אא"ז אינו כותב לרבנים גדולים תואר כזה, ואיך יצא עתה בשיר המעלות אשר לשלמה וכותב עליו תואר כזה לעילא מן דרגיה, וישם את פעמיו עירה בראדי וישאל אל אא"ז על ככה, ויאמר לו אא"ז מדוע לא שמת לב להבין כונתי, שפיל לסיפיה וראה מה כתיב שם הרב הגאון בכפר פלוני, כלומר בכפר ההוא בין אנשים עמי-ארצים ובורים גאון גדול הנך, כי מי ידמה לך ומי ישוה לך. **(הג"ר אברהם סגל איטיגנא זצ"ל, אוצר שיחות צדיקים)**

פרו ורבו - פושו וסגו

פעם בליל שבת קודש כשחילק הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שיריים מהדגים בעת עריכת השלחן הטהור נתן חלק גם לחסיד אחד ששנים רבות אחר נישואיו עדיין לא נפקד בזרע של קיימא, כשחילק מהבשר, ניגש שוב אותו חסיד לקבל שיריים אמר לו מרן הלא כבר קבלת פעם, הפטיר החסיד רצונו שהרבי יתן לו בן (עצם באידיש ברמזו לבן זכר), אמר לו מרן על פרו ורבו מתרגם אונקלוס פושו וסגו, אם כבר קיבלת פיש (דגים) זה מספיק. - לאחר מכן נפקד הלה ונולדו לו ששה בנות ואמנם בן לא היה לו. **(כתבי חסידים)**

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

אלה תולדות נח וגו'. פירש רש"י יש מרבותינו דורשים לשבח וכו' ויש דורשין לגנאי וכו'. **אמרתי בדרך צחות,** דזה רבות שנים עמדתי על דברי רש"י שכתב יש "מרבותינו" דורשים לשבח, ובגנאי כתב יש שדורשים לגנאי ולא כתב "יש מרבותינו", והוא דקדוק עצום ולא ראיתי מי שעמד על זה. ורק יש לומר דיש מרבותינו היינו תלמידי חכמים, דורשים תמיד לשבח רכן הוא מדתם, אבל יש דורשים, אם הם רק "יש דורשים" דהיינו כלפי חוץ בלי שום תוך ופנימיות, אנשים כאלה דורשים תמיד לגנאי, וזה נכון מאד ואמת.

פרדס יוסף

ותשחת הארץ לפני האלקים. אומרים העולם על דרך צחות, כי אפשר לו לאדם לעשות מעשה השחתה ורשעות, כגון לצער את חבירו ולרודפו עד חרמה, ולומר שכוונתו היא לשם שמים, וכדומה יש עוד הרבה אופנים שאין צורך להאריך בזה. וז"ש "ותשחת הארץ", דהיינו שעשו הרבה מעשי השחתה, אבל הם אמרו שעושים זאת "לפני אלקים" בשביל השי"ת, להרבות כבוד שמים בעולם.

ילקוט אמרי שפר

קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם. ברש"י אי' לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, ונל"פ עפי"מ דאיתא אין בית דין נזקקים על פחות משוה פרוטה אבל בשכבר יושבים אז ידונו על הכל, ודין פרוטה כדין מאה, והנה מבואר כאן במדרש דהיו גוזלים פחות פחות משוה פרוטה, לכך דייק רש"י בלשניה ואמר לא נחת"ם גזר דינם אלא על הגזל, היינו שעל החטא של גזל לא היו יכולים לדון אלא בשעת גמר הדין דבתחלה אין בית דין נזקקין לפחות משוה פרוטה.

(עדות ביהוסף)

☆

ומן הבהמה אשר לא טהורה היא. ונראה עפי"ד הרמ"א בדרכי משה (יו"ד סי' ל"ה) סימן לידע על הבהמה מחיים אם כשרה היא או לא, שיעביר האדם ידו ויחליקה על שדרת הבהמה, אם היא שוחה, נכפפת ונכנעת תחת ידו סימן הוא שהיא טריפה, וזה מרומז כאן בכתוב: "ומן הבהמה אשר לא" היינו שהיא מכניעה עצמה ונחשבת כ"לא", סימן הוא ש"טהורה היא" וכשרה, וטעמי הנגינה ג"כ ירמזו על כן, שהרי הנגינה על תיבת "לא" היא מונח שהיא נגינה מפסקת, ומחלקה מתיבת טהורה.

(חתם סופר)

☆

כל החיה כל הרמש כל רומש על הארץ למשפחותיהם יצאו מן התיבה. אי' בגמ' (סנהדרין ק"ח:) למשפחותיהם יצאו ולא הם, ונל"פ עפי"מ שמצינו בגמ' (חולין נ"ח.) דכל בריה שאין בה עצם אינה מתקיימת י"ב חודש, עי"ש, והנה ידוע דמשפט דור המבול היה י"ב חודש, וא"כ לפי"ז צריך לומר שהתולעים עצמם מתו בתיבה ורק משפחותיהם יצאו מן התיבה ולא הם.

(גן רוה)

☆

וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם. ג' במסורה א' דין, ב' משמים הביט ה' וראה את כל בני האדם, ג' להודיע לבני האדם, ונל"פ כוונת המסורה דהנה לכאורה קשה למה הוצרך הקב"ה לירד לראות הלא הכל צפוי וגלוי לפניו ית', רק הענין הוא שהקב"ה עשה זאת כדי שילמדו ממנו בני האדם שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות, וזאת תהיה תורת המסורה "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם" ולכאורה קשה הלא "משמים הביט ה' וראה את כל בני האדם" וא"כ למה הוצרך לירד, והתי' הוא "להודיע לבני האדם" שצריך דרישה וחקירה במשפט.

(ראשי בשמים)

☆

ויגוע כל בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השורץ על הארץ וכל האדם. ולהלן נאמר וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים, כאן כתב את האדם לבסוף ולהלן הקדימו תחילה והוא תמוה. ונראה, דהנה מצינו במצרים כשטבעו בים סוף דכתיב שם ג' לשונות ירדו במצולות כמו אבן, יאכלו כקש, צללו כעופרת, ואמרו רז"ל הרשעים כקש , הולכין ומטורפין עולין ויורדין, בינונים כאבן, והכשרים כעופרת שנחו מיד. ולפי זה כאן במי המבול בודאי היה ראוי לו לאדם להיות נענש ולהתייסר ביסורים קשים יותר משאר בעלי חיים, כי הוא בעל בחירה ובעל שכל, ולפיכך כשבא הכתוב להודיע סדר גויעתם האיך היה, פרט תחילה שאר הנבראים, שמתו תחילה, ואח"כ כתב את האדם שמת לבסוף, משא"כ בפסוק אחריו שלא בא להודיענו סדר המיתה, כי אם לומר שנמחו כל הנבראים וישאר אך נח, חשב את האדם בתחלה, כי הוא החשוב שבנבראים ועיקר בריאת העולם, ושאר הנבראים טפלים לו.

(תורי זהב)

דורש טוב

צהר תעשה לתבה, כתב רש"י יש אומרים 'חלון', ויש אומרים 'אבן טובה' המאירה להם.

ויש לומר דשני הי"א ברש"י הולכים לשיטתם, במחלוקת שהביא רש"י קודם (פסוק ט') **צדיק תמים היה בדורותיו, יש מרבותינו דורשים אותו לשבח** כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, **ויש שדורשים אותו לגנאי** לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.

לדעת הדורשים לשבח, אפשר לפרש צהר 'חלון', שהותר לו להסתכל בחלון ולראות את הרשעים אובדים. **אולם לדעת הדורשים לגנאי,** שרק כנגד בני דורו נחשב לצדיק, **אי אפשר לפרש צהר 'חלון', שאינו ראוי לראות בפורענותם,** כמ"ש אצל לוט (יט, יז) אל תביט אחריך, ומפרש רש"י אל תביט אחריך, אתה הרשעת עמהם ובזכות אברהם אתה ניצול, אינך כדאי לראות בפורענותם ואתה ניצול. לכך פירש דצוהר היינו 'אבן טובה', שמאירה רק לפנים, אולם להביט החוצה אי אפשר ודפח"ח.

רבי שלמה קלוגער ז"ל

וַתְּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הָרֵי אֲרָרָט (פרק ח פסוק ד)

וַתְּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ[א], כָּתַב רַ"שׁ מִכָּאן אַתָּה לָמֵד שֶׁהָיְתָה מְשַׁקַּעַת בַּמַּיִם י"א אַמָּה בְּפִי הַחֶשְׁבּוֹן הַכָּתוּב בְּפֵרוּשָׁיו[ב] וְהוּא כֵּן בִּבְרֵאשִׁית רַבָּה (לג ז) אֲבָל כֵּיוָן שֶׁרַ"שׁ מְדַקְדֵּק בְּמָקוֹמוֹת אֲחֵרִי מִדְרָשֵׁי הַהַגָּדוֹת, וְטוֹרֵחַ לְבָאֵר פְּשָׁטֵי הַמִּקְרָא, הֵרָשָׁה אוֹתָנוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן, כִּי שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה וּמִדְרָשִׁים רַבִּים חֲלוּקִים בְּדִבְרֵי הַחֲכָמִים.

וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁאֵין הַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה שֶׁאָמְרוּ נָאוֹת בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב, כִּי אִם נִסְבֹּל לְפָרֵשׁ וַתְּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי לַיּוֹם הַזֶּה הַנִּזְכָּר שֶׁבָּלְא בּוֹ הַגֶּשֶׁם, וְשָׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הָלוֹךְ וְחָסֹר שֶׁלֹּא כְּמִנְיָן הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הַנִּזְכָּר בְּהַתְחָלַת הַפָּרָשָׁה (ז יא), וּכְמִנְיָן הָאָמוּר בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה (ח יד), אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁיִּחְזֹר מִיָּד בַּפָּסוּק הַשֵּׁנִי וְיֹאמַר עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי לְמִנְיָן אַחֵר שֶׁיִּהְיֶה הָעֲשִׂירִי לִירִידַת הַגְּשָׁמִים[ג].

וְהָרְאָיָה מִן הַתֵּבָה שֶׁהָיְתָה מְשַׁקַּעַת בַּמַּיִם מִפְּנֵי שֶׁנּוֹתֵן חִסָּרוֹן שָׁוֶה לְכָל הַיָּמִים אַמָּה לד' יָמִים אֵינָהּ רְאָיָה, כִּי מִן הַיָּדוּעַ בְּחֶסְרוֹן הַמַּיִם כִּי הַנֶּחָל הַגָּדוֹל כַּאֲשֶׁר יֶחְסַר בִּתְחִלָּתוֹ אַמָּה לד' יָמִים, יֶחְסַר בְּסוֹפוֹ ד' אַמּוֹת לְיוֹם אֶחָד, וַחֲרֵי לְפִי הַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ אָב נִרְאוּ רָאשֵׁי הֶהָרִים, וּבְאֶחָד בְּתִשְׁרֵי חָרְבוּ הַמַּיִם, וְהִנֵּה בְּשִׁשִּׁים יוֹם חָסְרוּ כָּל גֹּבַהּ הֶהָרִים הַגְּבוֹהִים שֶׁהֵם כְּמָה אַלְפִּים אַמָּה. וְעוֹד כִּי שָׁלַח הַיּוֹנָה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ אֱלוּל וְהַמַּיִם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְהָאֵילָנוֹת מְכַסִּים, וְהִנֵּה חָרְבוּ כֻּלָּם בְּשִׁנַּיִם עָשָׂר יָמִים. וְעַל דֶּרֶךְ הַסִּבָּרָא אִם הָיְתָה מְשַׁקַּעַת בַּמַּיִם י"א אַמָּה וְהוּא יוֹתֵר מִשְּׁלִישׁ קוֹמָתָהּ תִּטְבַּע בַּעֲבוּר חֻיּוֹתָהּ רְחָבָה מִלְמַטָּה וְכָלָה אֶל אַמָּה, כִּי הִיא הָפַךְ הַסְּפִינוֹת וְיֵשׁ בָּהּ כְּבֵדוּת גְּדוֹלָה[ד].

מעשה חש"ב

א **מבוא:** כמה פסוקים נאמרה בענין זמני ירידת והפסקת המבול, ונחלקו בזה רש"י ורבינו: בתחילת ירידת המבול (ז יא) "בַּשָּׁנָה שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמָיִם נִפְתָּחוּ". וכן בסוף המבול (ח יד) "וּבַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ יָבְשָׁה הָאָרֶץ", בשני מקומות האלה (בתחילה ובסוף המבול) בין לרש"י ובין לרבינו 'חודש השני' הכוונה שני – למנין החודשים – שזהו חודש מרחשון (והייט שנקטינן כדעת רבי אליעזר שבתשרי נברא העולם).

אמנם בשאר המקומות שנאמרה בהם זמנים נחלקו בזה רש"י ורבינו, בפסוק (ח ד) "וַתָּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הָרֵי הָרָרָט". לפי דעת רש"י חודש השביעי – שביעי להפסקת גשמי המבול, דהיינו חודש סיון (שהרי המבול התחיל לירד במרחשון והפסק בכסלו).

ובפסוק לאחריו (שם ה) "וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְחָסוֹר עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעֲשִׂירִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי הֶהָרִים". דעת רש"י שחודש העשירי – עשירי לתחילת ירידת גשמי המבול שהוא חודש אב.

אמנם דעת רבינו בפירוש הראשון בשני מקומות אלו (חודש השביעי וחודש העשירי) הם לירידת הגשמים, שהרי לא מסתבר לומר שחודש השביעי היינו מהפסקת המבול ואילו פסוק שלאחריו חודש עשירי היינו מתחילת המבול. ולפי פירוש השני דעת רבינו שכל המנינים הם לפי סדר מנין החודשים.

ב רש"י מפרש 'בחודש השביעי' להפסקת גשמי המבול והוא י"ז סיון (משום שהמבול החל לרדת במרחשון ונפסק בכסלו); וכתב רש"י שמכאן שהתיבה היתה משוקעת במים י"א אמה, שהרי להלן נאמר 'בעשירי באחד לחודש נראו ראשי ההרים', – והיינו חודש אב שהיא עשירי לתחילת המבול, נראו ראשי ההרים, ונמצא שבששים יום נחסרו המים כחמש עשרה אמה שהיו מעל ההרים, לפי חשבון שכל ארבעה ימים חסרו המים אמה אחת, וא"כ בששה עשר יום שמאחד בסיון עד י"ז בסיון חסרו המים ארבע אמות, ומאחר שנדה אז התיבה על ראשי ההרים,בהכרה שהיתה משוקעת בהם י"א אמה.

ג כוונת רבינו להקשות על דעת רש"י, שאפילו אם נפרש ותנח התיבה 'בחודש השביעי', והפסוק שלאחריו 'בעשירי לחודש', דלא כמו שנפרש בתחילת וסוף המבול 'בחודש השני', שהכוונה לחודש כסלו, שני למנין החדשים, מ"מ איך אפשר לומר שבחודש השביעי היינו להפסקת הגשם, ואילו הפסוק שנאמר לאחריו 'בעשירי לחודש', היינו עשירי לתחילת הגשם.

ג **מחלוקת רש"י ורבינו כמה ירד המים בכל יום, וכמה היתה התיבה שקועה במים**

דעת רש"י שהתיבה היתה שקועה במים י"א אמות, והיינו לפי החשבון שנחסרו המים בשווה, בארבע ימים אמה אחת. וע"ז כתב רבינו שאי אפשר לומר שהיתה ירידת המים בשוה כל הימים, והביא כמה ראיות לזה:

א. כי הדבר ידוע בחסרון המים בנחל גדול אינו שוה בכל יום, אלא אדרבה בסופו חסרון המים הרבה יותר מהר.

ב. שהרי גם לפי רש"י ע"כ צריכים לומר שירידת המים אינו שוה בכל יום, שהרי המים היו גבוהים כמה אלפי אמה, ואיך יכול להיות שבששים יום מא' באב עד א' בתשרי, ירדו אלפי אמה, הרבה יותר מרביע אמה ליום.

ג. עוד ראיה שירידת המים אינה שוה בכל יום, שהרי בי"ז באלול שלח היונה ועדיין היו מים והאילנות היו מכוסים, ובתוך י"ב ימים שלח עוה"פ וכבר חרבו המים, ואיך יתכן שבתוך י"ב ימים יחסרו המים כל כך, ולפי דעת רש"י יחסרו בי"ב ימים רק ג' אמות.

ד. וכן ע"ד הסברא אינו יכול להיות שהיתה התיבה משוקעת י"א אמות בתוך המים, שהיא יותר משליש מגובהה, שא"כ היה לה לטבוע בים, ובפרט שהיתה רחבה למטה וצרה למעלה שהיתה רק אמה, ויש בזה כבדות גדולה. אע"כ שהיתה התיבה משוקעת במים שתים או שלש אמות בלבד, כדמפרש ואזיל.

וְהַגְּרָאָה בְּדֶרֶךְ הַפְּשָׁט כִּי חֲמִשִּׁים וּמְאַת יוֹם הָאֲמוּרִים בְּתַּנְּבָרוֹת הַמַּיִם (לְעֵיל ז כד) יְכַלְּלוּ אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁל יְרִידַת הַגֶּשֶׁם, כִּי בָּהֶם עִקַּר הָרְבּוּי וְהִתְגַּבְּרוּת, וְהִנֵּה הֵחֵלּוּ לַחְסֹר בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּנִיסָן וַתְּנַח הַתֵּבָה אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם עַל הָרֵי אֲרָרָט בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ אִיָּר הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי לִירִידַת הַגֶּשֶׁם, וְאַחֲרֵי ע"ג יָמִים בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ אָב הוּא הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי לַיְרִידָה נִרְאוּ רָאשֵׁי הֶהָרִים. וְהִנֵּה תִּקְּנָנוּ תִּקּוּן מוּעָט בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב".

וְהַנָּכוֹן בְּעִנְיַנֵי כִּי חֲמִשִּׁים וּמְאַת יוֹם הָיוּ מִשִּׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי הוּא חֹדֶשׁ מַרְחֶשְׁוָן עַד שִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הוּא חֹדֶשׁ נִיסָן, וְהוּא יוֹם מְנוּחַ הַתֵּבָה, כִּי אָז הֶעֱבִיר הַשֵּׁם רוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל הַלַּיְלָה, וַיָּשֶׂם אֶת הַמַּיִם לְחָרָבָה שָׁחָרוּ מְאֹד וַתְּנַח הַתֵּבָה. וְהָרְאָיָה כִּי לֹא אָמַר הַכָּתוּב בְּכָאן "וַיֶּחְסְרוּ הַמַּיִם בַּחֹדֶשׁ פְּלוֹנִי בְּיוֹם פְּלוֹנִי וְהָיוּ הַמַּיִם חָלוֹךְ וְחָסוֹר עַד הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְתָנַח הַתֵּבָה וְגוֹ" כַּאֲשֶׁר אָמַר בְּחָסְרוֹן הָאַחֵר שֶׁנִּרְאוּ בּוֹ רָאשֵׁי הֶהָרִים כִּי בְּיוֹם הַחֲסָרוֹן נָחָה הַתֵּבָה.

וְהִסְדִּר בָּעִנְיָן הַזֶּה כִּי בְּיוֹם רֶדֶת הַגֶּשֶׁם נִבְקְעוּ מַעְיְנוֹת תְּהוֹם וְנִפְתְּחוּ אַרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם, וְיָרַד הַגֶּשֶׁם אַרְבָּעִים יוֹם, וּבָהֶם גָּבְרוּ הַמַּיִם חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְמַעְלָה, וְנִפְסַק הַגֶּשֶׁם בְּסוֹף אַרְבָּעִים וְנִשְׁאֲרוּ מַעְיְנוֹת תְּהוֹם וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם פְּתוּחוֹת, וְהָיָה הָאֲוִיר לַח מְאֹד, וְכָל הָאָרֶץ מְלֵאָה מַיִם וְאֵינָם נִגָּרִים בַּמּוֹרָד וְלֹא יָבְשׁוּ לְעוֹלָם, וְעָמְדוּ כֵּן בְּגִבְוּרָתָם עַד מְלֹאת ק"נ יוֹם לִירִידַת הַגֶּשֶׁם, וְאָז הֶעֱבִיר הַשֵּׁם רוּחַ חָזָק מְאֹד בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וְיִסְכְּרוּ מַעְיְנוֹת תְּהוֹם, כִּי חָזְרוּ הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים מֵהֶם אֶל מְקוֹמָם, עַד אֲשֶׁר נִתְמַלֵּא הַתְּהוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה, וְנִסְגְּרוּ פְּתְחֵי מַעְיְנוֹתָיו וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם נִסְגְּרוּ וַיִּבַּשׁ הָאֲוִיר מְאֹד בְּרוּחַ הַמְיַבֵּשׁ וְהַמַּיִם אֲשֶׁר בָּאָרֶץ לְחֵכָה.

וְהִנֵּה חִסְרוּ הַמַּיִם הַרְבֵּה בַּיּוֹם הַהוּא, וְתָנַח הַתֵּבָה שָׁהָיְתָה מְשֻׁקַּעַת בַּמַּיִם כְּשִׁשָּׁה עָשָׂר וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת, וְאַחַר שִׁבְעִים וְשָׁלֹשׁ יוֹם בְּאֶחָד לְחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא חֹדֶשׁ תַּמּוּז נִרְאוּ רָאשֵׁי הֶהָרִים וּמִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם בְּעַשְׂתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ בָּעֲשָׂרָה לַחֹדֶשׁ פָּתַח נֹחַ חַלּוֹן הַתֵּבָה וְאַחֲרֵי שָׁלֹשׁ שָׁבוּעוֹת הָלְכָה הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ וְאַחַר שִׁלֹּשִׁים יוֹם הֵסִיר מִכְסֵה הַתֵּבָה.

מעשה חש"ב

ה **מחלוקת רש"י ורבינו האם הארבעים יום נכלל במאה וחמישים**

רבינו מפרש ע"ד הפשט שארבעים יום של ירידת הגשם נכללים בחשבון של המאה וחמישים יום שגברו המים, וא"כ נסתיימו המאה וחמישים יום ביז' בניסן. ולפי"ז ותנח התיבה בחודש השביעי על הרי אררט היינו בחודש השביעי לירידת הגשם, והינו בשבעה עשר יום לחודש אייר, ונמצא שהיו שלושים ימים עד שתנח התיבה, [דלא כדעת רש"י הסובר שמאה וחמישים יום הם חוץ מהארבעים יום, ומסתיימת בא' סיון, ותנח התיבה בחודש השביעי היינו חודש סיון, ואז נמצא שהיה רק 16 ימים מהזמן שנפסק תגבורת המים עד שתנח התיבה].

ובזה הרווחנו כמה דברים: א שלא היו רק 16 ימים ביניהם, אלא היה שלושים יום. ב וכן מיושב בחודש השביעי היינו מתחילת ירידת הגשם וזה א"ש להנאמר בפסוק שלאחריו 'חודש העשירי' שמירי נמי מתחילת ירידת הגשם, וכוונת רבינו שזה רק תיקון מועט שאמת שמנין השביעי ועשירי הם אותו דבר, שהכל נמנו מתחילת הגשם, אמנם אינו אלא תיקון מעט, כי שאר המנינים בתחילה וסוף המבול 'חודש השני' נמנה לפי מנין החדשים, ולכן מפרש רבינו באופן אחר.

ו **לפי פירוש זה כל החודשים הם לפי חדשי השנה**

דעת רבינו שכל המנינים נמנו לפי מנין החודשים, וסובר שבתוך המאה וחמישים יום נכללו הארבעים יום [כמו הפירוש הקודם], נמצאו כי חמשים ומאת יום נגמרו ביז' ניסן, ומה שנאמר ותנח התיבה בחודש השביעי בשבעה עשר יום לחודש, היינו היה באותו יום, כי העביר ה' רוח קדים עזה כל הלילה שחסרו מאוד, כמו שנאמר בפסוק א ויזכור אלהים את נח ויעבר אלקים רוח על הארץ וישכו המים, וזה היה רוח עם כח חזק, והיו חסרון גדול (וע"ע בהערה הבאה). והביא ראיה לזה שהרי לא נאמר 'ויחסרו המים בחודש פלוני ביום פלוני והיו המים הלוך וחסור עד חודש השביעי ותנח התיבה', כאשר נאמר בחסרון האחר שנראו בו ראשי ההרים, ולפי"ז נמצא שכל מנין החודשים הם אותו מנין לפי חדשי השנה.

נמצא שלפי רש"י לקח 16 ימים משהפסיק המאה וחמישים יום עד ותנח התיבה, ולפי רבינו בפירוש הראשון לקח 30 ימים, לפי פירוש זה היה באותו יום.

ז רבינו מפרש סדר המבול כי בשעת ירידת הגשם, בתוך הארבעים יום, ירדו גשם מלמעלה, וכן נבקע מעינות התהום ועלה מים מהתהום למעלה, ובהם גברו המים חמש עשרה אמה. ואחר הארבעים היום נפסק הגשם מלמעלה, אבל מעינות התהום נשארים פתוחים, ועי"ז עלה המים יותר ויותר, וכן לא נתייבש המים, אע"פ שנפסקה הגשם, ועמדו כן 150 יום, ואז העביר ה' רוח חזק מאד בשמים וארץ ויסכרו מעינות התהום, והרוח שהביא החזיר המים למקומם, ובאותו יום חסרו הרבה מים, ובאותו היום נח התיבה על הררי אררט, שהיתה משוקעת כשתים ושלש אמה. – שהרי הסיבה שלא נטבעה הספינה משך המאה וחמישים יום הוא משום שנבע מי התהום מלמטה, וגרמו שלא תוכל לטבוע, דאל"כ היתה נטבעת בכבדותה, ולכן באותו יום שהפסיקו לנבוע מי התהום, מיד נבנסה התבה אל תוך המים מחמת כובד משאה, **והיתה מכוסה לגמרי במים**, ואז ותנח על ההר [ולפי"ז סיבת 'ותנח התיבה על הררי אררט' היתה משום שנפסקה נביעת מי התהום, ואז נכנסה **תוך** המים. ולא כמו פירוש רש"י משום שנתייבשה המים].

ואחר שבעים ושלוש ימים באחד לחודש עשירי, – עשירי למנין החודשים שהוא חודש תמוז נראו ראשי ההרים, ומקץ ארבעים יום בעשתי עשר חודש בעשרה לחודש – שהוא י' אב –חודש האחד עשר למנין החדשים, פתח נח חלון התיבה ואז שלח את העורב, וחרי שלשה שבועות – א' אלול הלכה היונה מאתו ואחרי שלשים יום א' תשרי ויסר נח את מכסה התיבה.

סיכום השיטות	בחודש השני בשבעה עשר יום בו	ותנח התיבה בחודש השביעי	והמים היו הלוך וחסור עד חודש העשירי	ובחודש השני בשבעה ועשרים
רש"י	שני למנין החודשים	שביעי להפסקת הגשמים	עשירי לתחילת הגשמים	למנין החודשים
רמב"ן בפי' הראשון	"	שביעי לתחילת הגשמים	"	"
רמב"ן בפי' השני	"	למנין החדשים	למנין החודשים	"

וכל באי עולם יעברון לפניך ככני 'מִרוֹן'

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

אנו עומדים אחרי ימים הנוראים שעעל"ט בתקוה לשמים שאכן נתקבלו תפלתינו לרצון לפני אדון כל. וכידוע חד מהזכותים שאנו מזכירים בין תפילות ימים הנוראים הוא להזכיר את מקום הקדוש 'מירון' אשר שם חלקת מחוקק ספון ציון המציינת של התנא האלקי 'רבי שמעון בן יוחאי', וכמש"כ הגה"ק ממונקאטש ז"ל בספרו 'שער ישכר' (מאמר גל עיני אות ח"י) וזל"ק: "נראה לי רמוז בראש השנה (טז.) במתניתין: בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו ככני מרו"ן היינו כי בראש השנה עובר לפניו יתברך שמו הזכות לכל באי עולם, מבחינת 'מרו"ן' ציון רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו, דבזכותי' קיימין עילאין ותתאין והוא צדיק יסוד עולם שעליו מתקיים, ובזכותי' דההוא חיבורא הזהר שגילה לנו בפרט בעת פטירתו ביום ההוא יפקון מן גלותא לגאולה שלימה וכו', ע"כ בראש השנה שהוא זמן ובו תנשא מלכותך וכו' עוברין לפניו ככני מרון", עי"ש שהאריך.

וגודל קדושת המקום מבואר בגמ' (סנהדרין צח.) דאליהו הנביא הי' מצוי שם, וכה איתא שם: "דר' יהושע בן לוי אשכח לאליהו דהוה קיים אפיתחא דמערתא דרשב"י" וכו', עי"ש.

וידוע דמקום הקדוש מירון מקום קברו של רשב"י היא מקום מיוחד לתפילות אף בכל ימות השנה, כמסופר ב'מדרש קהלת' (פ"י י"ג): דחד מתלמידי דרשב"י שכח תלמידו, ואזל לקברו דרשב"י ובכה מאד, ובתוך בכייתו אתחזי רשב"י בחלמו וא"ל שיזרק ג' צרורות בי ואני יבוא, והלך אצל פותר חלומות וסיבר לו החלום, ופתר לו דיחזור פרקו ג' פעמים ויבוא לך ועשה כן וכן הוי לי', עי"ש. וכן הי' מנהג הרמ"ק ז"ל ומרן האריז"ל להשתטח על קברו פעמים רבות בשנה להתפלל וללמוד ולייחד יחודים, ושם נתגלה להם גילויים חדשים כמבואר בספריהם הקדושים.

וב'מגיד מישרים' למרן הבית יוסף ז"ל (פרשת אמור) כתב: דהי' עצירת גשמים והתפללו ולמדו אצל ציון רשב"י ור"א בנו ואתי גשמים, וע"ז אמר המלאך לב"י בזה"ל: "והא גשמים דאתו לא הוו דוגמת שפך לו קיתון על פניו ח"ו, אדרבא נתקבלו דבריכם ורשב"י ובנו שמחו לקראתכם בקרותכם זוהר על מערתכם ובכפר הסמוך להם, אלא דכיון דהקפתם לרבי אלעזר בד' מינים הבאים לרצות על המים נתעוררו המים ובאו, ואילו הייתם מקיפים פעם אחרת היו רוב גשמים באים לעולם כמו בימי חוני המעגל, ומפני כך באו גשמי ברכה רצופים כדי שלא תקיפו יותר עליהם, **וכלל זה יהיה בידכם כל זמן שהעולם יהיה צריך לגשמים ביותר תלכו ותקיפו הצדיקים הנזכרים ותענו**", עי"ש.

ובספר 'ארץ החיים' להגאון ר' חיים סתהון ז"ל (או"ח סימן תצ"ג) מביא את דברי המגיד מישרים הנ"ל ומוסיף: "וכתב בשבחי ירושלים הקדמון משנת רפ"ב, שנוהגים בני צפת ת"ו ללכת מנין קבוע בכל חודש להתפלל על מערת רשב"י זי"ע" וכו', עי"ש. ומה שמביא מספר שבחי ירושלים הכוונה לספר מסעות ארץ ישראל המיוחס לרבי משה באסולה משנת רפ"ב ושם כתב:

"חזרתי למירון עם עשרה בני אדם שהיו קבועים אז ללכת בכל חודש להתפלל על מערת רשב"י" וכו', עי"ש.

שוב ראיתי מביאים מספר 'ירח יקר' [להרה"ק ר' אברהם אזולאי ז"ל] פרשת בא אשר פירש את דברי הזוה"ק: "שלש פעמים בשנה יראה וגו' את פני האדון ה' - דא רבי שמעון, שלא נאמר מאת האדון ה', רק "פני" האדון ה', **ומעתה כמה נאה לעלות ולראות פני אדוננו רשב"י להשתטח על קברו ג"פ בשנה, ועלינו לשבח לאדון הכל כי כן נתקיים בימינו, וה' ברחמיו יחשבה לנו לצדקה כאילו עלינו להר ציון ג"פ" וכו'**, עי"ש.

ובספר 'עובדות והנהגות' לבית בריסק (ח"ג דף קנ"ג) מובא: "ידוע הדבר שתפילה על ציונו הקדוש של התנא האלוקי רבי שמעון בן יוחאי אשר בעיר מירון היתה חשובה מאוד בעיני מרן הגרי"ז ז"ל, אכן מרן הגרי"ז ז"ל מחמת מצבו הבריאותי הרעוע לא אסתייע בידו ולא היה במירון, ושמעתי מהגאון הגדול רבי מאיר הלוי סאלאווייציק שליט"א [ז"ל] בן מרן הגרי"ז ז"ל כי פעם התבטא מרן הגרי"ז ואמר לו 'איך וואלט נישט געגלויבט אויף זיך אז איך וועל זיין אזוי פיל יארן אין ארץ ישראל און נישט זיין אין מירון' לא הייתי מאמין על עצמי שאהיה כ"כ הרבה שנים בארץ ישראל ולא אהיה במירון.

וכאשר חלה מרן הגרי"ז ז"ל את חוליו האחרון קרא אליו את תלמידו הגדול הגרא"מ שך שליט"א [ז"ל] ראש ישיבת פוניבז ובקשו שיסע להתפלל עליו בקבר רבי שמעון בן יוחאי אשר במירון, ואכן נסע הגרא"מ שך שליט"א [ז"ל] למירון, וצירף אליו מנין אנשים מהלומדים בכולל חזון איש להתפלל לרפואתו של מרן הגרי"ז זצ"ל", עי"ש.

וידוע גודל דביקותו של רביה"ק בעל הדברי יואל ז"ל בהתנא האלוקי רשב"י, ועוד לפני המלחמה הי רגיל לשוחח בעת סעודת ל"ג בעומר עם האנשים שהיו עמו בארה"ק בשנת תרצ"ב בגעגועים נפלאים מקדושת אר"י ומערת רשב"י במירון.

וב'זמירות דברי יואל' (אות שס"ט) מובא שבשנת תרצ"ב הי' רביה"ק ז"ל י"ב ימים רצופות באתרא קדישא מירון, וגם בשנת תש"ו נסע רבינו שתי פעמים למירון להשתטח על ציונו רשב"י, ובפעם השני' **גם שבת שם שבת אחת** ושהה שם יותר משבוע שלם.

וסיפר הגה"צ לוחם מלחמות ה' ר' עמרם בלוי ז"ל, שזכה ליסע בפעם הראשונה עם רביז"ל למירון בשנת תש"ו, ובאישון לילה כשכל הקהל ישנו הרגיש ר' עמרם ז"ל אשר רביז"ל יצא מן הבית, והלך אחריו לידע את כל אשר נעשה, ומצאו שוכב על הציון הקדוש בפישוט ידים ורגלים, ומתחנן שם בבכיות נוראות הפסוקים בתהילים (פ, יח) תהי ידך על איש ימינך על בן אדם אמצת לך, ולא נסוג ממך תחיינו ובשמך נקרא, וכפל ושילש הפסוקים פעמים רבות בבכיות עצומות, כשעה ומחצה.

גם גודל השמחה ששורה במקום הקדוש הזה אינו רק ביומא דהילולא ל"ג בעומר רק אף בכל ימות השנה, כמו שכתב ה'של"ה' הק' באגרת לבניו [הובאה במסע מירון, ובספר חיבת ירושלים] דבמקום הקדוש הזה שורה רק שמחה בכל השנה, וזל"ק: "**כי כמה ניסים יארעו שם**, כי צריכים ללמוד הזהר באימה וביראה ובדביקות גדולות, **ואח"כ לשמוח הלב שמחה רוחנית ולא שום אבילות ועצבות כי באלה חפץ רשב"י והוא בדוק ומנוסה**" וכו', עי"ש.

ובספר 'הילולא דרשב"י' (דף ר"ס) מסופר: שכאשר רביה"ק הדברי יואל ז"ל הי' במירון פנה אליו הגאון רבי אשר זעליג מרגליות ז"ל, ושאלו לאמור האם מותר לשיר כאן במירון בימי בין המצרים ובחודש מנ"א את השיר בר יוחאי בניגון הידוע, נענה ואמר לו מותר ומותר, ואף ציוה מיד לשיר את הפיוט, באומרו כי שיר קודש זה מיוחד בשבחיו של רשב"י ובאתרא קדישא דמר מותר לשיר את שבחיו הקדושים בכל ימות השנה עי"ש, וכן מובא ב'זמירות דברי יואל' (אות ש"ע).

ומן הראוי להעתיק מה שביאור מרן רבינו שליט"א באמרות קדשו בשנת תשס"ז, בעת עריכת שלחנו הטהור באתרא קדישא מירון, ביומא דהילולא של מרן הייטב לב ז"ל, **דבכל ימות השנה אתרא קדישא מירון הוא מקום מסוגל לתפילות** וגם הסביר השייכות לנו תלמידי וחסידי סיגוט שאטמאר למקום קדוש הזה, וזה

תו"ד: "אנו עושים סעודת הילולא של ק"ז הייטב לב זי"ע פה אתרא קדישא מירון, באנו לכאן בצפיה להוושע בזכותיה דהתנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי ומבקשים למצוא איזה קשר לרבי שמעון, דבאמת קשה לנו פשוטי עם בשר ודם למצוא קשר להתנא הקדוש רשב"י שמקומו גבוה רם ונשא בגן עדן העליון, אולם מצאתי פתח דהנה ק"ז זללה"ה בייטב לב ובייטב פנים מרבה להביא את דברי העטרת צבי ומכנהו לפעמים בתואר רבינו ולפעמים בתואר רבינו הקדוש, והגם שהיה תלמיד של ק"ז הישמח משה זללה"ה עם כל זה מוכח מסגנון לשונו שהחזיק עצמו גם לתלמידו של העטרת צבי, וידוע שהרה"ק העטרת צבי זללה"ה היה שר בית הזוהר והתייחס עצמו לתלמידו של התנא אלהי רשב"י, וכאשר שלח פעם פיתקא למירון חתם את שמו תלמידו צבי בן הינדא, ולפי זה רבי שמעון בן יוחאי הוא רביה דרביה של ק"ז מרן הייטב לב ז"ל זי"ע, ומעתה יש לנו איזה קשר קרובה לרשב"י באמצעות ק"ז הייטב לב זי"ע שהיה יותר קרוב לדורינו, וכאשר אנו מתקשרים לק"ז הייטב לב זי"ע והוא לרבינו העטרת צבי והעטרת צבי לרבינו רבי שמעון בן יוחאי יש לנו שביל ישר וקשר קרוב להתנא הקדוש רבן שמעון בן יוחאי, ואם כן שמחה גדולה הוא לנו שיכולים אנו להיות בהילולת הייטב לב פה אתרא קדישא מירון ועל ידי זה להתקשר להתנא אלקי נבג"מ ויש לנו לצפות שהתנא רבי שמעון יעורר רחמים על בני ישראל, **ובאמת בכל השנה הזמן לבא לרבי שמעון, ואכן בכל עת שבאים למירון מוצאים כאן אחב"י הבאים לשפוך שיחם להשי"ת ונושעים בזכות התנא רשב"י**, עי"ש.

והנה ידוע שצדיקים וקדושים כשהיו הולכין למירון הי' מתכוננים לזה בהכנה דרבה ביתר שאת וביתר עוז, ובספר 'אורות ישראל' מסופר: "שהרה"ק רבי ישראל ז"ל מהוסיאטין היה רגיל לנסוע פעמים רבות לטבריי להתפלל על ציוני הצדיקים הטמונים שם תלמידי הבעש"ט הקדוש, באחת הפעמים הגיע לטבריי וכאשר נפנה לצאת מבית העלמין לאחר התפילות ניגש אליו אחד ממקורביו ואמר לו כי אפשר לכאורה לנסוע גם למירון לאתרא קדישא להתפלל על ציונו הקדוש של התנא אלוקי רבי שמעון בר יוחאי, נזדעזע הוא ואמר: 'לרבי שמעון נוסעים רק במיוחד, לרבי שמעון לא ניתן לנסוע כבדרך אגב משום שהיינו בטבריה, הכנה מיוחדת צריכים לעשות כדי לנסוע למירון ולא לנצל את הזמן ולנסוע, צאו וראו כמה הכנות עשו האור החיים הקדוש ז"ל והאר"י הקדוש ז"ל כאשר היו עולים למירון לאתרא קדישא דרבי שמעון, ואמנם אף הוא חזר אז לביתו ולאחר כמה ימים אמר למקורביו עכשיו לאחר שעשינו הכנה רבתי כדי לנסוע במיוחד למירון יכולים אנו לקום ולנסוע לרבי שמעון, ואכן נסע למירון ושם פעל ישועות עבור אנשים רבים שהיו צריכים להוושע בכל מילי דמיטב, היו שנושעו בילדים, והיו שנושעו בפרנסה, והיו שנושעו ברפואה שלימה, **כל זאת משום זכותו של האי תנא רשב"י אליו צריכים לנסוע באופן מיוחד**", עי"ש.

ואגב, מרן האריז"ל כתב בספר 'שער המצות' (פרשת ואתחנן) בזה"ל: "דע כי צריך האדם ליזהר שלא ישב במקום שאין בו ישוב לפי שמקום שאין בו ישוב שולט שם שד אחד ושמו תניא, ויוצא מפסוק ולמה תניאון את לב בני ישראל והיושב שם אעפ"י שהוא עוסק בתורה מתגבר עליו השד ההוא להזיקו או להחטיאו, ואין כח באדם ההוא העומד שם לשלוט עליו לולי יהיה צדיק גמור, ומורי הזהיר לאדם א' שלא ילך על קברי הרשב"י ור"א בנו ללמוד שם **יחידי** אפילו בימים שרגילים בני אדם לילך שם, ומכ"ש בשאר מקומות שאין בני אדם יושבים שם", עי"ש.

וכן כתב בספר 'משנת חסידים' (מסכת אייר) וז"ל: "שאפילו בהיות שם החכמים הלומדים שלא ילך ללמוד על הציון שלו, או של בנו **לבדו** אם לא יהי' צדיק גמור"" עי"ש.

אולם בספר 'מאמרי רבי אלעזר דרשב"י' (טז.) מביא הרהגה"צ ר' ישעי' אשר זעליג מרגליות ז"ל, וז"ל: "ואני שמעתי מפי חסידים שאמרו אשר הרב בעל לקוטי אמרים קרא את ספרו בשם תניא, בכדי לבטל את הקליפה הזאת, וגם לפי דברי רבינו האריז"ל הנז' משמע שזה היה בזמן שלא הי' שם ישוב של בני אדם, והיום שיש שם ישוב של בני אדם, בטח דלא תלי תניא בדלא תניא, ועוד וחדוה ושלום במקומם וזי"ע אמן", עי"ש.

המשך המאמר בגליון שבוע הבא בעז"ה

חוקים להורותם

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

בדיני השתמשות באילן בשבת

בפרשתן (ח-ט, יא) **ולא מצאה היונה מנוח וגו', ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה**

בספר דברי שאול (להגאון רבי יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן זצ"ל בעל שואל ומשיב) הביא מה שמצא בסידור של דו"ז הגאון סבא קדישא היעב"ץ זצ"ל (בחלק שלישי הנקרא מגדל עוז) שכתב ששמע רמז נפלא שיש מופת המעיד על יום השבת, דהיינו שהיונה אינה תולשת בשבת מן המחובר [ומופת זה היא בנוסף לנהר סמבטיון ששובת בשבת] ובזה ביאר בדברי שאול שהיום שבו שלח נח את היונה שנית מן התיבה שבת היה, ולכן כתוב "ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה" דהיינו שכל השבת לא היתה תולשת, כי קדושת שבת עליה ומרגשת לבלתי לתלוש מן המחובר, עד לעת ערב דהיינו ביציאת השבת והנה עלה זית בפיה, שאז תלשה מן המחובר.

[ובזה ביאר שם הפייט יונה מצאה בו מנוח, שנח המתין עד לשבת שנקרא מנוח, ואז שלח את היונה שנית, וזהו הפירוש בפסוק ולא מצאה היונה מנוח, דכל השבוע לא מצאה היונה עד שבת שנקרא מנוח. - אגב, יש לציין שבס' מגדל עוז הגירסא שהיונה אינה אוכלת ממה שנתלש בשבת].

מלאכת תולש

התולש פירות או ענפים מן האילן המחובר לקרקע, הרי זה בכלל מלאכת קוצר.

עקירת דבר ממקום גידולו

עשבים שצומחים על כותל או על עץ או דלי אסור לתולשם, וכן פטריות הגדלים על הקרקע וכדו' אסור לתולשם.

סימן של"ו (סעי' ה') ואחרונים (שם), ואף דהתולש מאילן הגדל בעציץ שאינו נקוב אינו חייב מה"ת, משום דאינו מחובר לקרקע עולם, עכ"ז בעוקר דבר מגידולו הריהו חייב, כיון דשם בעציץ אינו דרך זריעה בכך משא"כ הכא דעיקר גידולו בזה.

השתמשות באילן

אסור להשתמש באילן בין בשבת ובין ביו"ט.

וטעם האיסור משום שחששו שאם יהיה מותר להשתמש באילן אזי יכול האדם להיכשל ולתלוש ענפים או עלים מהאילן (שם סעי' א').

אילן הנמוך מג' טפחים

איסור ההשתמשות הוא רק בחלק האילן שלמעלה משלשה טפחים, אבל בחלק האילן שלמטה משלושה טפחים מותר להשתמש בו, לפיכך מותר לישב על שורש (גזע) האילן, אם הוא נמוך מג' טפחים, ואם הוא גבוה מג' טפחים אסור.

דבפחות מג' טפחים נחשב כקרקע ואין לו דין אילן.

לסמוך על אילן

אדם בריא אסור לו להישען בכל כוחו על האילן, ולסמוך עליו מעט מותר, ובאילן שמתנדנד אסור אף לסמוך עליו מעט.

ואדם שתש כוחו אסור לסמוך אפילו מעט.

שם רמ"א, ובמשנ"ב (ס"ק כ"ג), והטעם בזה דאדם בריא מותר לו לישען מעט כיון דאדם בריא בדרך כלל אינו נשען בכל כוחו ואין זה נחשב כמשתמש באילן, משא"כ כשסומך בכל כוחו הרי זה נחשב כמשתמש, והוא הדין כשהאילן מתנדנד זה נחשב כמשתמש, ואדם חלוש אפי' כשנשען עליו מעט הרי הוא נשען בכל כוחו ונחשב כמשתמש באילן.

לעלות על אילן

אסור לעלות ולטפס על האילן, ואם עלה על האילן בשבת במזיד אסור לו לירד, ואם עלה בשוגג מותר לו לירד.

סע' א', ואף דבזה שיורד הריהו משתמש באילן עכ"ז התירו לו לירד, כיון דגם בזה שישאר לישב הריהו משתמש באילן, ובמזיד אסור כיון דקנסינן ליה.

הנחת חפצים על אילן

אסור להניח חפצים על גבי האילן או לתלות חפצים עליו או על ענפיו (סע' ג').

ליטול חפצים מהאילן

חפצים המונחים על גבי האילן אסור ליטלם מן האילן, ומצוי שתולים בגדים או שאר חפצים מעל האילן בימות החול, אסור ליטלם משם בשבת, וכן אם נפל כדור על האילן אסור ליטלו.

רמ"א סע' א', והטעם: א) במ"א הביא בשם המ"מ הטעם וכן הובא בשועה"ר סע' ג' כיון דעם הנטילה מהאילן נחשב להשתמשות במחובר דכיון דבכך תשמיש האילן הוא ליטול ממנו ולהניח עליו לכן הרי זה נחשב להשתמשות, ועי"ש במ"א שפלפל בדעת הרא"ש, ב) במשנ"ב סקי"ב הביא בשם הריטב"א הטעם משום דע"י נטילתו מהאילן אז בקל יבוא עי"ז להישען עליו או על אחד מענפיו, ג) במ"א בא"ד מצדד לומר דהטעם הוא משום שמא יעלה באילן.

הנחת חפצים מער"ש

אסור להניח מער"ש על האילן חפצים שאינם מוקצים ורגילים ליטלם מהאילן לצורך השתמשות.

בשו"ע סי' רע"ז סע' ד' פסק המח' דאסור להניח נר על האילן מעיו"ט דחיישי' שמא יטלו ביו"ט, ובערב שבת מותר, דלא חיישי' שיטלו בשבת דממילא מוקצה הנר בשבת, ומזה נלמד לכל חפץ שיש באפשרות שיטלו בשבת שאסור להניחו, ובתהלה לדוד כתב שאיסור זה שייך דוקא בחפצים שרגילים ליטלם מהאילן.

השתמשות בצידי האילן

אסור להשתמש בצידי האילן דהיינו בדבר המחובר או קשור לאילן, ולכן סל או שקית הקשורים בעצמם לאילן אסור להשתמש בהם וכן מגבת [האנטו"ד] המונח על האילן אסור להתנגב בהם.

השתמשות בחפץ המחובר לצידי האילן

בצדי צדדים מותר להשתמש, דהיינו חפץ שאינו מונח על האילן עצמו, אלא הוא מונח על דבר הקשור לאילן מותר להשתמש בו, ולכן סל או שקית או מגבת המונחים על יתד או חוט דקשורים לאילן מותר להשתמש בהם (סעי' י"ט).

דבר המיוחד להתנדנד בו [סווינ"ג] המחובר לאילן, או מחובר בין ב' אילנות - אם הוא מחובר להאילן עצמו אז אסור לישב עליו (דאז נחשב למשתמש בצידי אילן), **ואם הוא מחובר לעץ או יתד המחוברים לאילן אזי מותר לישב עליו** (דאז נחשב לצידי צדדים).

להניח פרחים המחוברים

פרחים ובשמים המחוברים לקרקע מותר להריח בהם בשבת.

ולא חיישינן שמא יתלשם, משום שהם מיוחדים בכדי להריח, והם ראויים לכך אף בעודם מחוברים (שו"ע סעי' י'), משא"כ פירות המחוברים אסור להריח בהם דחיישינן שמא יתלשם ע"מ לאוכלם, ויל"ע בפירות האסורים באכילה מחמת איזה איסור כגון פירות שמיטה שהיו שמור או נעבד להפוסקים שאסור בדיעבד וכדו' אי מותר להריחם דלא חיישינן שמא יתלשם דממילא הם אסורים.

ובס' שש"כ (פכ"ו סכ"ב) דן לגבי פרחים המיוחדים ליופי, אי מותר להריח, דהיה מקום לומר דיש לגזור דחיישינן שמא יתלשם לצורך קישוט הבית, ומסתבר דמותר, דרק בפירות לאכילה חיישינן שאדם יהא להוט לתלשם בכדי לאכול, משא"כ לצורך שאר צרכים לא חיישינן שיתלוש מחמת זה.

ועד טהרת כהנים

בית הוראה
קרית יואל
שע"י קהל יסב לב דסאטמאר | בנשיאות כ"ק מרן רבינו שליט"א

מורי צדק - ועד העירובין - ועד המקוואות - ועד ריבית ועיסקא - ועד הסת"ם - ועד דיני ממונות
ועד בדיקת שעטנז - ועד לדיני צניעות - ועד לענייני טענבאלאגיע - ועד טהרת כהנים

16 GARFIELD RD. MONROE, NY 10950
845.782.6465 | 845.774.4040 #3

ועד טהרת כהנים | יו"ר הועד: הרה"ג רבי יואל הכהן קאהן שליט"א

בס"ד

לאור הנסיעה של כ"ק מרן רבינו שליט"א לארץ ישראל, הננו מפרסמים פה

הוראות מיוחדת לכהנים

לפי המציאות כעת חודש חשון תשפ"ו לפ"ק

היות שכמה פליגער'ס מובילים מתים לקבורה בארץ ישראל, דאז אסור לכהנים לנסוע, לאור זה הננו מפרסמים הוראות והמציאות באיזה פליגער'ס יכולים כהנים לנסוע לארץ ישראל

- **פליגער'ס וואס טראגן מתים:**

  אלע פליגער'ס פון "אל-על" (**EL AL**) וואס פאר'ן פון JFK עיראפארט, טראגן מתים, דעריבער זאל מען עס נישט ניצן.

- **פליגער'ס וואס קענען צומאל טראגן מתים:**

  פליגער'ס פון "ארקיע" (**ARKIA**) און "יונייטעד" (**UNITED**) איז לעת עתה [חודש חשון תשפ"ו] נישט מצוי אז זיי טראגן מתים (צוליב די באדינונגען און פרייזן פון די פירמעס), אבער עס קען זיך טוישן מיט די צייט (אזויווי עס איז שוין געווען אינעם עבר), דעריבער זאל מען זיך מונע זיין פון באשטעלן טיקעטס ביז נענטער צו די נסיעה.

- **פליגער'ס וואס טראגן נישט מתים:**

  אלע "קאנעקטונג פלייט'ס" (**Connecting flights**) איז נישט קיין פראבלעם פאר כהנים (וויבאלד מ'טראגט נישט קיין מתים וועז עס איז דא א סטאפ). חוץ די פליגער'ס וואס מאכן א סטאפ אין פראנקרייך-פאריז, אדער אין לאנדאן אין די היטרא עראפארט (heathrow) (ווייל פון דארט איז מצוי צו ברענגען מתים קיין ארץ ישראל). אלע פליגער'ס פון "דעלטא" (**DELTA**) איז נישט מצוי צו טראגן מתים. אזוי אויך די פליגער'ס פון "אל-על" (**EL AL**) וואס פאר'ן פון "נויארק" (**NEWARK**) נעמען נישט קיין מתים (**By policy**).

- **פון ארץ ישראל קיין אמעריקא:**

  פון ארץ ישראל קיין אמעריקא איז נישט מצוי צו ברענגען מתים, דעריבער איז נישט דא קיין פראבלעם מיט די פליגער'ס.

נ.ב. לקראת הנסיעה נפרסם בעזה"י הוראות בנוגע טערמינאל'ס וכן דרך לכהנים אצל קברי צדיקים ועוד.

קשר עליון דאוריית"א

עובדות והנהגות, בירורי הלכות, ופרקי הליכות
בין כ"ק הגאון הצדיק המפורסם
גאב"ד ריסקעווע ואב"ד דקהילתינו וצוק"ל
בעל "אורחות המשפטים"
עם רבותינו הקדושים לבית סיגוט-סאטמאר

מדור מיוחד לרגל
שנת היובל
להסתלקותו
ערב פסח תשל"ה - תשפ"ה

• תשוח"ח לנכדו הרב משולם שרגא כ"ץ שליט"א בן הרב הגאון אב"ד ריסקעווע שליט"א אשר הי' בעזרתינו בעריכת המאמר •

מראשי"ת השנה עד אחרית השנה

כהמשך למאמרינו לפני ר"ה העל"ט משנות כהונת הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל כאב"ד ור"מ בקהילתינו הק' בב"ב נתאר במאמר שלפנינו מאורעות שונות מ"שנתו האחרונה" בקרב קהילתינו הק'

ואברה"ם זקן בא בימים

כעבור י"א שנה לשבת הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל על כס הרבנות בקהילתינו הק' בב"ב שהלכה וגדלה באותן השנים באיכות ובכמות לשם ולתפארת, ומטבע הדברים נתרבו השואלים והדורשים את דבר ה' זו הלכה לדעת את המעשה אשר יעשון, ובהיות הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בן פ"ח שנה עוד ישב וניהל דיני תורה מסובכים, וכתב תשובות ארוכות בעניני אבן העזר, ובו בזמן הוצרך להתעסק עם עשרות השאלות שהגיעו אליו מקצבי העיר וגם לרבות שאלות מיו"ד ח"ב, ושאר הענינים השכיחים שנתרבו מדי יום ביומו, עד שהרגיש שקשה עליו לשאת את משא העם לבדו.

..."נפשי תערוג לראות פני קדשך"

בעת ההיא (שנת תשל"ג) התקיימה בארה"ב שמחת הנישואין לאחד מנכדיו, ומחמת בריאות גופו נבצר ממנו להשתתף ולנסוע באלה מסעי, והצטער מאוד על זה שלא עלתה בידו לנסוע אל מרן רביה"ק זי"ע לקבל פני קדשו, ואף בא אז בכתובים אל מרן רביה"ק זי"ע להביע ע"ג הכתב את גודל תשוקתו להתראות עמו פנים אל פנים, והפליא לכתוב בין הדברים: **"וגם נפשי תערוג לראות פני קדשו דמרן שליט"א"** (ובמאמרינו לפר' עקב הבאנו קטעים נבחרים מהמכתב).

וה' ברך את אברהם בכ"ל

באותו המכתב מצא גם את ההזדמנות להשיח את אשר עם לבבו בעבודתו בקודש עבודת אב"ד, וכתב אל מרן רביה"ק זי"ע בין הדברים בזה"ל:

"כעת יש לי ענין מה שאני מבקש מכ"ק שליט"א **והיינו שנחוץ לי עוד עזר בהוראה, אף שאני ב"ח הכל בזכרוני הטוב ב"ה, מ"מ קשה עלי לשאת לבדי את עול הוראה ושאלות מהקצבים שלנו בכל יום, שבאים בבת אחת עם שבעים ושש שאלות,** והן כל מיני שאלות בכל חלקי הוראה, וזה לוקח זמן רב וטירחה גדולה בכל יום, וכמובן שכל זה קשה עלי, **ואני משיב על הכל ביחד עם בני הנעלה הרב ר' אלי' שליט"א, והאמת ניתן לכתוב, שבלעדו לא הייתי יכול לישאר בעול הזה הטרחה הגדולה,** מה גם שהרבה פעמים אינני יכול לענות על השאלות מחמת בריאות גופי, ואז הוא משיב על כל השאלות לבדו, כי יש לו ב"ה אצלי שימוש גדול בכל חלקי הוראה, מכל אותן השנים שהוא עומד ומשמש בהוראה יחד אתי עמי, ויש לו ב"ה התרת הוראה וכו' וגם בני ר' אלי' הוא נכד החתם סופר מצד אמו ז"ל ובעל הוראה טוב וירא שמים, והוא קשור אל שיטת הדג"ק בכל ענינים וראוי לזה, ידוע לנו שכ"ק הדג"ק שליט"א בראש וראשון לעמוד לעזר הרבנים שיוכלו למסור את עבודתם בקודש ומועיל וכו'".

בסיום המכתב הזכיר את עצמו לפני מרן רביה"ק זי"ע בזה"ל:

"שאזכה לישב על התורה והעבודה במנוחה עוד הרבה שנים ונזכה לגאולה שלימה במהרה. הק' אברהם שלמה כ"ץ בן מרים".

לעמוד לימין אביו הגדול

כשקיבל מרן רביה"ק זי"ע את המכתב לא הגיב כלום על כך בשעת מעשה, אולם יותר משנה לאחמ"כ – בפרום ימי הפורים שנת תשל"ד, קיבל הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל מכתב מבנו הגה"ח **ר' יוסף** ז"ל מוומם"ב, בו הוא כותב לו בזה"ל: "שמחת פורים וחג כשר ושמח למעכ"ק אהובי אאמו"ר היקר שליט"א וכו'.

נקראתי לבוא לפני כ"ק מרן שליט"א לבעל הארבער, אמר לי לכתוב לך בשמו: שדעתו הגדולה הוא, שקהלתך דשם ימנו את אחי הרב ר' אלי' נ"י לדיין ומורה הוראה, ויהיה לך לעזר בההוראה דשם, והקהל יפסקו עבורו פרס שלם כדי פרנסתו כנהוג עבור דיין הקהילה, אתה תבקש זאת מהקהילה בשם כ"ק מרן שליט"א, ואם בני הקהילה ישאלו אותו ע"ז, יכתוב להם אי"ה תיכף תשובה ברורה".

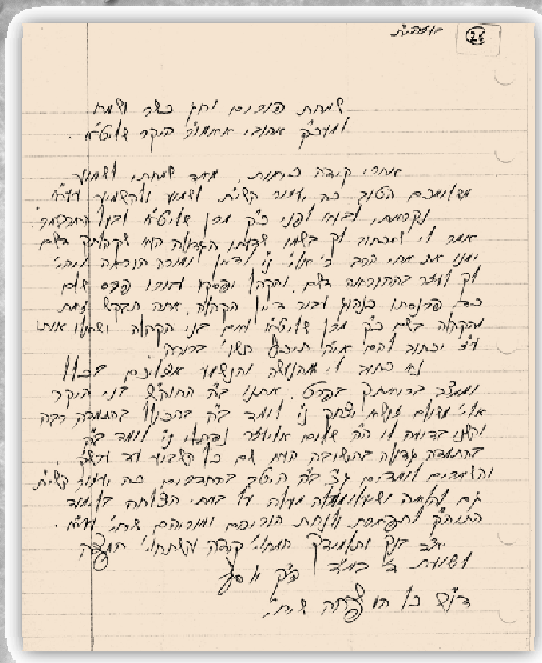
...״הייתי אצל כ"ק מרן שליט"א עם קוויטעל בשושן פורים״

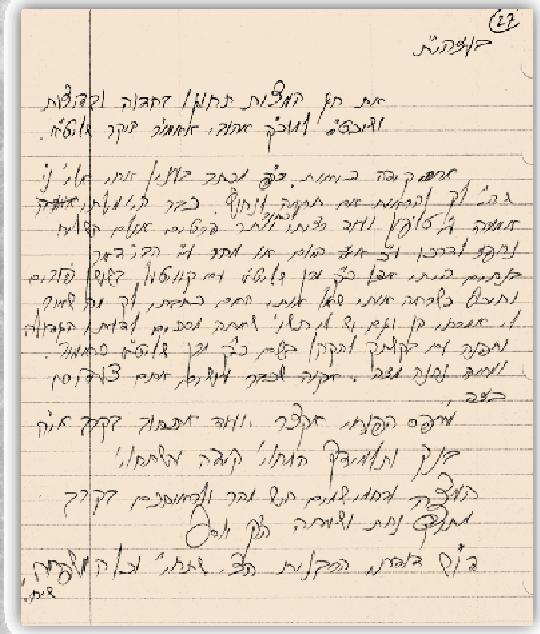
תיכף לאחר שקיבל הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל את המכתב מבנו ז"ל עם הוראת מרן רביה"ק זי"ע, קבע זמן על אחרי ימי הפורים לקיים אסיפה בביתו מכל ראשי וטובי קהילתינו הק' בענין הנ"ל שעמד אז על הפרק, מיד לאחר ימי הפורים בא בנו הגה"ח **ר' יוסף** ז"ל אל אביו זצ"ל בלוחות שניים, בו הוא כותב לו בין הדברים: "את חג המצות תחוגו בחדוה ובדיצות ושוכט"ם למעכ"ק אהובי אאמו"ר היקר שליט"א.

בינתיים הייתי אצל כ"ק מרן שליט"א עם קוויטעל בשושן פורים, **ותיכף כשראה אותי שאל אותי האם כתבתי לך מה שאמר לי, אמרתי הן, וגם יש לי תשובה שאתה מסכים לדעתו הגדולה ותפנה עם בקשתך להקהל בשם כ"ק מרן שליט"א בהאמור, ומאוד נהנה מזה".**

האסיפה בבית הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל

כאמור, לאחר ימי הפורים ביום ג' פקודי אור לכ"ו אדר, נקראו ונועדו יחדיו בבית הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל כעשרים מראשי וטובי קהילתינו הק' בב"ב[1], והגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל פתח את פיו בחכמה במילי דאגדתא על פרשת השבוע, לאחמ"כ התחיל לדבר על מטרת האסיפה ותכליתה, והקרא בפניהם את המכתב שכתב אליו בנו הגה"ח **ר' יוסף** ז"ל בשם מרן רביה"ק זי"ע, למנות את בנו הרב ר' אלי' לדיין ומו"צ[2], ובסיום דבריו, נענה הגה"ח **ר' דוב לעזמאן** ז"ל: "נעשה ונשמע, יורה האב"ד שליט"א [וצ"ל] לכתוב "פרטיכל", ונחתום על זה". ואכן כדבריו כן

מכתבי הגה"ח ר' יוסף כ"ץ ז"ל לאביו הגה"צ מריסקעווע זצ"ל
אודות התמנות הגה"צ בעל ראש אליהו זצ"ל
בתור דומ"ץ קהילתינו הק בבני ברק בשנת תשל"ד לפ"ק

---

1 להלן בהערה 3 הובא שמותיהם בפרטיות.

2 לחיבת הדברים נעתיק קטעים נבחרים מהדרשה כפי שנכתבו בשעתו ע"י א' מהמשתתפים:

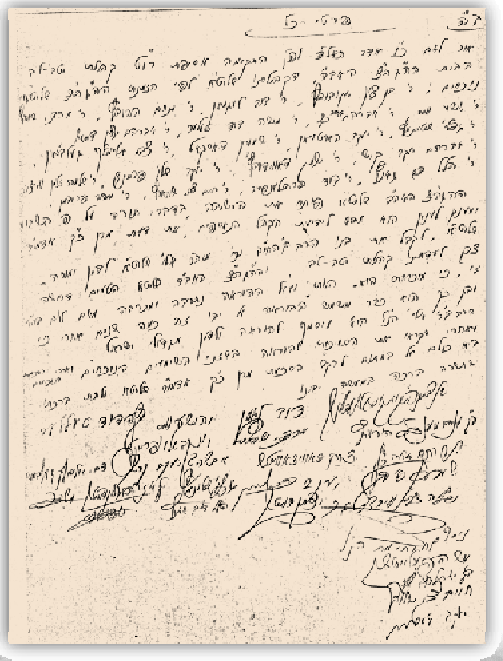
עשו, הרה"ח **ר' אברהם יצחק דייטש** ז"ל כתב הפרטיכל וכל הנוכחים קיבלו באהבה וברצון את ההצעה והתמו את שמם[3], לאחמ"כ שתו לחיים, ובירכו בקול ברכת "מזל טוב", ונתפזרו כולם לבתיהם בלב שמח על הכח החדש שנתחדש בקרב קהילתינו הק'.

"...הנה, קראתי את הציבור פה, כי קיבלתי מכתב מבני הרה"ג ר' יוסף (שליט"א) [זצ"ל] וכו' וכותב לי, שרביה"ק (שליט"א) [ציוה] לו לבוא לפניו למקום מושבו ב'בעלהאבער' ואמר לו: כתוב לאביך, שדעתי הוא, שימנו את אחיך הרה"ג ר' אלי' שליט"א בתור דיין ומורה הוראה, ויהא לאביך (שליט"א) [זצוק"ל] לעזר בהוראה שם, והקהל יתנו לו לפרנסה, ואתה אבי (שליט"א) [זצוק"ל] תבקש את הקהילה על זה, ואם הקהילה תשאל את רבינו הק' (שליט"א) [זצוק"ל] אודות זה, אז אמר רביה"ק (שליט"א) [זצוק"ל] שיכתוב להם תשובה ברורה.

והנה, כעת י"ב שנה שברוך השם הנני בתוככם, וכפי הידוע לכם הרי די קשה היה לי לבוא לכאן, כי מה חסרתי בשם, היה לי שם ברוך השם פרנסה בכבוד וכבוד וכו', רק בהפצרות שונות - ובציווי רביה"ק (שליט"א) [זצוק"ל] שאמר לי לקבל עלי את העול הזה, זה אשר הביאני הלום. ועוד אמר לי רביה"ק (שליט"א) [זצוק"ל], שאם הנני רוצה הנני יכול להשאיר את בני הרב ר' אלי' שליט"א שם באמריקא ורביה"ק שליט"א ישית עינו עליו, ובל אדאג בנסיעתו לארץ ישראל וכו'

והנה, אני כשלעצמי לא אוכל שאת אתכם לבדי, אף על פי שברוך השם - מה שהנני נהיה זקן יותר הנני זוכר טוב יותר והנני מחדש ברוך השם כסדר. בכל זאת מחמת חולשת הגוף לא אוכל לבדי וכו', והנה, הקב"ה אמר למשה רבינו ע"ה "לאמר" לבני ישראל, ואמרו חז"ל משה שפיר קאמרת. והנה, כל רב המתנהג כמו שצריך הוא בבחינת משה. **וזה כולי עלמא מודי, שרביה"ק (שליט"א) [זצוק"ל] הוא בבחינת משה דהאי דרא, ונזכה לילך לקבל פני משיח צדקנו עם רביה"ק (שליט"א) [זצוק"ל] יחד**. והנה, אני יותר זקן מרביה"ק בב' שנים, ואנו מכירים זה את זה כבר רבות בשנים. וממילא אם רביה"ק (שליט"א) אמר כן לקבל את בני לדיין ומור"ה, הרי זה כמו שהשי"ת אמר לישראל על ידי משה דהאי דרא.

ודעו נא, שרביה"ק (שליט"א) [זצוק"ל] כיוון כעת בזמן הנכון אף על פי שלא דברתי כעת מזה, אולם הוא ברוח קדשו כיוון כוונתי ובעת הזאת קרא לבני הרב ר' יוסף (שליט"א) [זי"ל] ואמר לו את הנ"ל, וכו'. **על כל פנים, רביה"ק (שליט"א) [זצוק"ל] כיוון לאמיתו של דבר, דכעת בשנים הללו קשתה עלי כל המלאכה הלזה, כי מרבים כל העם להביא שאלות, ובלי עין הרע יש הרבה אברכים ויש שאלות שונות, וגם בעופות יש הרבה שאלות, ובעת אשר בני אינו בבית הנני רואה את השאלות וקשתה עלי המלאכה לבד, והנני מרגיש שהנני נצרך לעזרה. ויהיה תועלת גדול וישועה גדולה לכל מי שיעזור לי לקבלו לעזרה עבורי**, כי אף על פי שכל מה שמדברים אלי הנני שומע וזוכר הכל, וכמה פעמים אמרתי לבני שליט"א: "תעיין במקום פלוני ובמקורות פלוני", כי ברוך השם כח זכרוני טוב הוא - ויעזור לי השי"ת גם כן להבא. אולם עם כל זאת אין בכוחו לבדי לשאת את משא העם הזה, וממילא אם רביה"ק (שליט"א) [זצוק"ל] שהוא הרי אביר הרועים בהאי דרא אמר: שיקבלו את בני הרב ר' אלי' שליט"א לדומ"צ, מי לנו גדול מרביה"ק (שליט"א) [זצוק"ל]".

ונעתיק את כל דברי הפרטי כל:

"אור ליום כ"ו אדר תשל"ד לפ"ק התקיימה אסיפת רו"ט קהילת ייטב לב בבית ההגא"צ האב"ד דקהלתינו שליט"א לפי הזמנת הרהג"צ שליט"א.

נוכחים: ר' בן ציון יעקובויץ. ר' דוב לעגמאן. ר' מנחם הורוביץ. ר' מרדכי שווארץ. ר' יושע ווייס. ר' אברהם זאב כף. ר' משה דוד טעלער. ר' אברהם יצחק דייטש. ר' גדלי שטיינמעץ. ר' יעקב הארטמאן. ר' שמעון דאסקאל. ר' צבי אלימלך געלבמאן. ר' אברהם יעקב קיש. ר' יצחק דאווידוביץ. ר' יעקב שלום פריינד. ר' שלמה זלמן ווירצברגער. ר' הלל דוב גאנץ. ר' דוד פרידלענדער. ר' חיים צבי שווארץ. ר' משה פרידמאן.

הרהגה"צ האב"ד שליט"א פותח את הישיבה בדברי תורה על פ' השבוע, ומענין לענין הוא מביא לידיעת הקהל הנאספים את דעת מרן כ"ק אדמו"ר שליט"א, לקבל את בנו הרב החו"ב וכו' מוה"ר אלי' שליט"א לדיין ומורה צדק לעדתינו קהילת ייטב לב, והרהגה"צ האב"ד שליט"א הטעים דרישה זו כי מוכרחת היא, היות ועול ההוראה נתרבה ומתרבה מיום ליום בע"ה, ובין כך הוא כבר משמש בהוראה על ידו זה כמה שנים, אחרי כי הרב הגי' ר' אלי' הנ"ל הוא מוסמך להוראה ולדון, מגדולי ישראל.

גם ברכות יעטה מור"ה

הפרטי–כל עם החתימות נשלח אל מרן רביה"ק זי"ע, כדי שיתן את הסכמתו וברכתו על כך, ואכן נתקבל אצלו בקורת רוח, וביום ח' ניסן כתב מרן רביה"ק זי"ע מכתב קודש אל אנשי שלומינו בני קהילתינו הק' בב"ב וז"ל:

"ב"ה, א' צו ח' ניסן תשל"ד לפ"ק.

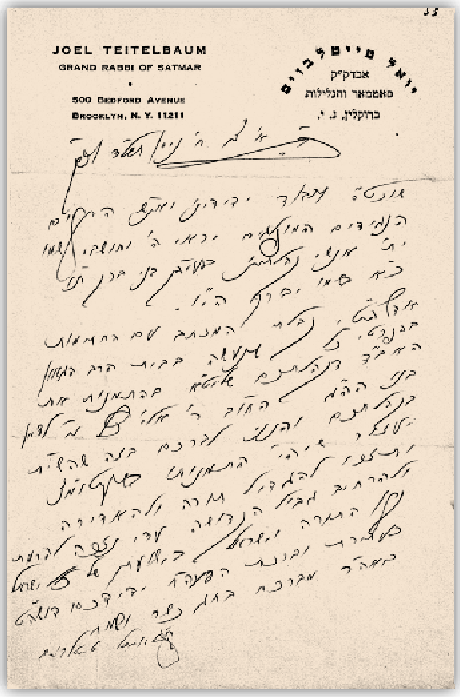
שוכט"ם לכבוד ידידינו ואנ"ש היקרים הנגידים המופלגים, יראי ה' וחושבי שמו ית', אנשי קהילתינו בעיה"ק[4] בני ברק ת"ו, כ"א בשמו יבורך הי"ו.

אחדשה"ט, **קיבלתי המכתב עם החתימות בהפרטי כל שנעשה בבית הרב הגאון האב"ד דקהלתכם שליט"א, בהתמנות את בנו הח"ג החו"ב ר' אלי' כ"ץ נ"י לדיין בקהילתכם, והנני לברכם בזה שהשי"ת יעזור שיהיה התמנותו בשעטומ"צ**, ותזכו להגדיל תורה ולהאדירה ולהרחיב גבול הקדושה, עדי נזכה להרמת קרן התורה וישראל בישועתן של כלל ישראל.

כעתירת וברכת הבעה"ח

ידידכם דושה"ט באה"ר, מברכם בהג כשר ושמח

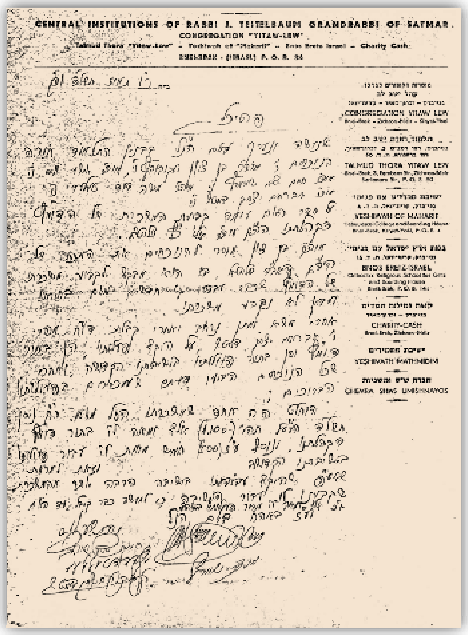
חי"ק".

JOEL TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
500 Bedford Avenue
Brooklyn, N. Y. 11211

מכתב ברכה ממרן רביה"ק זי"ע לרגל התמנות הנ"ל

מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע עולה לציו"ן ברינה

באותה תקופה בין פורים לפסח, נתבשרו אנשי שלומינו בארה"ק שאחרי למעלה מעשור מאז שביקר לאחרונה רביה"ק בעל ברך משה זי"ע [אז כאבד"ק סיגעט] בארצינו הק' כדי להסתופף בציון המצוינת של התנ"א ר' שמעון בר יוחאי באתרא קדישא מירון ביום ל"ג בעומר (בשנת תשכ"ג), אוותה נפשו בשניה להסתופף בהאי אתרא קדישא על יום ל"ג בעומר דהאי שתא, וביום כ"א אדר נשלה להגה"ח **ר' בן ציון יאקאבאוויטש** זי"ל מנהל מוסדותינו הק' בב"ב מכתב מרביה"ק בעל ברך משה זי"ע בו הוא מודיע לו מהחלטתו הנ"ל בכתבו בין הדברים: "**הנה מאז זה בערך עשרה שנים שהייתי לי"צ בעומר במירון הנני משתוקק להיות עוד שמה**", ובסיום המכתב מבקש ממנו למסור פריסת שלום לידידו הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, וז"ל: "**ימחול למסור פ"ש לכבוד מחותני ידידי הרב הגאון האב"ד שליט"א**".

GENERAL INSTITUTIONS OF RABBI A. TEITELBAUM GRANDRABBI OF SATMAR
CONGREGATION "YITZU-LEW"

עוד פרטי-כל מהנהלת המוסדות שנערך בקיץ תשל"ד

ואחרי שקראו את הסמיכות להוראה באזני השומעים הנוכחים, ואחרי הסכמת הנוכחים, באו כולם על החתום לבקש הסכמת מרן כ"ק אדמו"ר שליט"א ולתת ברכתו שתשרה ברכה במעשה ידינו".

(מקום חתימת הנוכחים)

[4] במאמרינו לפ' כי תצא כבר הדגשנו דחביבות מיוחדת היה לו למרן רביה"ק זי"ע להעיר "**בני ברק**" שבנה ויסד שם את קהילתינו הק' שהיה קרוב לליבו עד למאוד, עד שהפליג לכנותו "**עיה"ק**" ככינוי על העיר שחוברה לו יחדיו קרתא דשופריא.

שב"ק פר' אמור בקהילתינו הק' כב"ב

ואכן בין פסחא לעצרתא זכו אנשי שלומינו בב"ב שישבות רביה"ק בעל ברך משה זי"ע בתוכם על שב"ק פר' אמור, האורח הדגול נתקבל בכבוד רב ע"י המרא דאתרא הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל שהעריצו עד מאוד מאז ומקדם[5], וכבר הארכנו בכל זה במאמרינו לחג הפסח ופרשת שמיני עיי"ש.

... "טאמער בין איך דא געבליבן איז עס א סימן אז איך דארף עפעס מתקן זיין"

באותו השנה נחלה ל"ע הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לתקופה קצרה, ובחסדי השי"ת יצא מכלל סכנה ושב לאיתנו הראשון, לאור זאת ערכו בני המשפחה והמקורבים "סעודת הודאה" לכבוד המאורע, ובאותו המעמד דיבר דיבורי הודאה נפלאים, ובין הדברים התבטא ואמר: **"טאמער בין איך דא געבליבן איז עס א סימן אז איך דארף עפעס מתקן זיין"**...[6], כמובן שלא היה מנהגו לדבר בסגנון זה, אך הוא הרגיש בעצמו את גודל האחריות בהתפקיד שהטיל עליו מרן רביה"ק זי"ע בהנהגת הקהילה והישיבה בב"ב, ובחזקת שליח עושה שליחותו המשיך ביתר שאת ועוז לדון ולהורות להנהיג את קהילתינו וישיבתינו הק' ביד רמה ובדיעה צלולה, והוא עודנו בתוקפו ובגבורתו ככוחו אז כן כוחו גם עתה, ונתקיים בו מאמר חכמינו ז"ל תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתן מתיישבת עליהם עד יומו האחרון.

וזאת הברכה אש"ר ברך ... לפני מותו

בשבת הגדול שנת תשל"ה – שבת האחרון לחייו עלי אדמות, הגיע כדרכו להתפלל בבית מדרשינו הגדול בשיכון, וכאיש צעיר לימים וגיבור חיל עוד עמד לפני ארון הקודש ונשא את **"דרשת שבת הגדול"** לפני כל קהל אנשי שלומינו, ובקולו האדיר שמילא את חלל היכל בית מדרשינו הגדול עורר בדברים הנחוצים העומדים על הפרק וצריכים תיקון, וכן הליכות והלכות במילא דפסחא.

ולפליאת הנוכחים סיים את דרשתו בברכת כהנים באהבה "יברכך ה' וישמרך וגו' וישם לך שלום", וסיים בקול רם: **"הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, השי"ת איז ענקער היטער און ער וועט ענק קיינמאל נישט פארלאזן!"** וכך ירד מארון הקודש, וזה היה דבריו האחרונים לפני קהל עדת מרעיתו[7].

אי"ה בגליון הבא נמשיך בתיאור סדר פטירתו לחה"ח מסע הלויה וההספדים בזה נסיים את סדרת המאמרים ואי"ה עוד חזון למועד ניתנה רא"ש ונשובה עם עוד מאמרים לתאר לדור אחרון בהרחבה צדיק מה פעל במשך ימי חייו

---

5 וכמים פנים אל פנים היה הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל נערץ עד למאוד אצל רביה"ק זי"ע בעל ברך משה זי"ע וכפי שהארכנו בזה כבר.

אגב, סיפר **הרב אברהם שלמה** (בהגר"ז) **כ"ץ שליט"א** ממאנסי: "אלץ יונגערמאן פלעג איך זיך אסאך דריען ביים רבין די ברך משה ז"ל, און ווען ער פלעגט רעדן צו מיר עפעס וועגן מיין זיידע דער ריסקעווער רב ז"ל, פלעגט ער זאגן מיט א קאך: **"דער ריסקעווער רב זכותו יגן עלינו! דער ריסקעווער רב זכותו יגן עלינו!"**.

6 מפי ש"ב הרה"ח **ר' אלי' שאול כ"ץ** הי"ו מב"פ.

7 דבר זה מונח עדיין בזכרון אנשי שלומינו החיים איתנו לאויו"ט שנכחו אז באותו הדרשה, ביניהם הרה"ח **ר' אלי' שאול כ"ץ** הי"ו מב"פ, הרה"ח **ר' מנשה ברוך קליין** הי"ו משב"ק, הרה"ח **ר' שלמה זלמן דאסקאל** הי"ו ועוד.

והוסיף הרה"ח **ר' יצחק גרשון שווארץ** הי"ו מסיגעיט: "איך בין אויך דארט געווען אלץ יונגל ביים לעצטען שבת הגדול דרשה פונעם ריסקעווער רב, און אויפן וועג אהיים נאכן דאווענען האט מיין זיידע [הרה"ח **ר' מרדכי שווארץ**] ז"ל באטאנט מיט וואונדער אויף דעם אינטערעסאנטן סיום פונעם רב ז"ל וואס ער האט צוגעעגדיגט מיטן וואונטשן דעם ברכת כהנים פארן גאנצן ציבור, ס'האט זיך אביסל געשפירט ווי געווייסע דברי פרידה, אפילו ס'האט בכלל נישט אויסגעקוקט דעמאלט'ס אז מ'האלט שוין דארט".

ועיין גם בספר **זכור ימות עולם** (ח"ד, מאמר מח) שכתב: "והנה הגאון אב"ד דקהילתינו הלך לעולמו כשהיה עד יומו האחרון מושל ומקשיב, כי הרי זכה שג' ימים לפני הסתלקותו לחיי העוה"ב עמד במקום קדוש זה ודרש הלכתא גבירתא, **ונפרד מקהל עדתו בברכת כהנים חמה שלעולם לא נשכח**".

אהבת קדומים.
בעלי בתים.
אברכים.
מבינים.
לומדים חדשים וגם ישנים.
מאנטאג לך לך - מסכת בבא קמא
בקביעת בהתמדה בהבנה
יום א' לך לך
קאלהארי סעניטער
בינוס הלומדים
חזרת הרצירה ובחינה בכתב רבתי
סיום חצי ש"ס והתחלת סדר נזיקין

במהקלות אלפי
הלומדים בראשות
כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק שליט"א
יחד שבטי ישראל
מסיימים
יום א' לך - קאלהארי סענטער
בשיר ושבח. בהלל והודאה. בשמחת התורה
כינוס הלומדים
חזרת הרתורה ובחינה בכתב רבתי
סיום חצי ש"ס והתחלת סדר נזיקין
יסודי התורה
כינוס הלומדים

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

ג' חשון

הגה"ק רבי ישראל מריזשין זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע נולד ביום ג' תשרי שנת תקנ"ז לאביו ר' שלום שכנא בן הרה"ק ר' אברהם ה"מלאך" בן הרה"ק רבי ר' בער המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע ולאמו הרבנית הצדיקת מרת חוה בת הרה"ק ר אברהם מקאריסטשוב חתן הרה"ק ר' נחום מטשערנוביל זי"ע.

הרה"ק מרוזין העיד על עצמו שיש לו נשמה של חזקיהו המלך, מובא בספר אבן שתיה בשם אחד מזקני החסידים ששבת אצל הרה"ק מרוזין, ואצל השלחן הטהור היו מסובים צדיקים מפורסמים ובראשם הרה"ק ר' יחיאל מיכל מקורימא זי"ע בן הרה"ק ר' הירש מענדל בן הרה"ק רבי ר' זושא זי"ע שהי' נמי כשותף להרה"ק מרוז'ין בעת צרה שישב עמו בבית הסוהר מחמת אותו עלילה שהעלילו על הרה"ק מרוז'ן ובאמצע סעודת ליל שבת ראו איך שהרה"ק מרוז'ין לוחש דבר מה באזנו של ר' יחיאל ושמעו שאמר לו "כאשר אבוא לעולם העליון אתדיין עם אבותי הק' מדוע הביאו נשמה גבוהה כמותי לדור שפל כזה".

ימי ההילולא

ג' מרחשון

- רבי ישראל ב"ר שלום שכנא מרוזשין (עירן קדישין) - תרי"א
- רבי אליעזר ב"ר נפתלי צבי מדושיקוב - תרכ"א
- רבי יודא לייב ב"ר מנחם מענדל מליבאוויטש - תרכ"ז

ד' מרחשון

- רבי יודא ב"ר ישעי' מודערן זצ"ל (זכרון שמואל פרי עץ) - תרנ"ד
- רבי יעקב ב"ר אלימלך צבי שפירא - תרס"ו
- רבי קלונימוס קלמיש ב"ר אלימלך (חובת התלמידים) - תש"ד

ה' מרחשון

- רבי שלמה דוד יושע ב"ר אברהם הי"ד מסלאנים - תש"ד

ז' מרחשון

- רבי שמעון ב"ר אברהם אשכנזי (נחלת שמעון) - תקס"ד
- רבי יודא צבי אייבענשטיין מראזלא ב"ר משה מסאמבור
- רבי נתן דוד משידלאווצא ב"ר יחמיאל צבי מפרשיסחא – תרכ"ז
- הגאון רבי יהודא מאיר שפירא זצ"ל (חכמי לובלין) -
- רבי חנוך העניך ב"ר יוסף דוד אב"ד סאסוב וקערעצקי (חתן קדיו"ט) תש"ג

ח' מרחשון

- רבי נחום קאפלאן (רבי נחום האראדנער) – תר"מ
- רבי מרדכי ב"ר דוד מסקווירא - תר"פ

ט' מרחשון

- רבי אשר ב"ר יחיאל (הרא"ש) - ה"א פ"ח
- רבי אברהם משה (סופר) מפשעווארסק ב"ר צבי הירש (אור פני משה) - תקנ"ד
- רבי שמואל טייטלבוים ב"ר אלעזר ניסן אבד"ק גארליץ - תרמ"ט
- רבי יוסף הלוי ראטענבערג זצ"ל אב"ד קאזיווע - תרי"ד

במעלליו יתנכר נער

מסופר שבהיותו ילד קטן הלך לשוק הטבחים והראה להטבחים מה כן לקנות כי זה יהי' כשר ומה לא לקנות כי זה יהי' טריפה, וכשמוע מזה אביו הוכיחו על זה ואמר לו שלא יעשה זאת כי התיקון של הבהמה היא ע"י שחיטה כשירה וע"י הברכה שמברכין על שחיטתו, וע"י אמירתו הוא מעכב התיקון מהבהמות הטריפות, אך הילד טען לעומתו ברוב תמימותו אבל הלוא התורה חסה על ממונן של ישראל ולמה יפסידו בלוקחם בהמות הטריפות.

כשהי' כבן ה' או בן ו' מצאו אביו פ"א לבדו מהלך בחדר אנה ואנה סופק כפיו ומתיפח חרש, שאלו אביו למה זה תבכה, עמד הילד ושתק ואח"כ אמר: אוי אבא מחשב אני לעצמי כמה פעמים הרימותי את ידי שלא לש"ש.

ידוע שכל ימיו עשה סיגופים קשים על גופו ואף שנהג עצמו במלבושי כבוד ומלכות אבל ידוע שמנעליו שהי' מזהב הי' פתוח מלמטה ודרך על ארץ ממש, והסיגופים אלו כבר התחיל משנות נעוריו וילדותו, כשהי' ילד קטן נתייתם מאביו ואחיו הגדול הרה"ק אברהם מפרוהביטש זצ"ל גידלו, פ"א ראתה אשת הרה"ק ר' אברהם איך שהילד מחזיק בידו חתיכת ברזל מלובן באש ושם אותו על גופו הק', הלכה וסיפרה לבעלה מה שראתה, ר' אברהם קרא לאחיו הילד ושאלו על זה ענה לו הילד "הנני מוכרח להראות להיצה"ר כי לא יפחידוני מאומה בדברים

כאלו היינו בצער הגוף, כי אין לי שום עסק עם הגוף".

כי לא תשכח

כשביקר הרה"ק מסאוראן אצל הרה"ק מאפטא זי"ע התלונן הרה"ק מסאוראן שישנם כאלו שלא רואים אותם לומדים תורה והם רבי"ס ענה לו הרה"ק מאפטא הלוא יודע אני שכוונתכם על הרה"ק מריז"ין, הוא אינו צריך ללמוד כי לא שכח מה שלמד בבטן אמו, כי השכחה נובע מזה שבא מלאך וסוטרו על פיו "ומי הוא זה המלאך אשר יעיז לסטור על פיו", הרה"ק מאפטא הי' רגיל לומר על הרה"ק מריז"ין מעולם לא ראיתי את כל התורה כולה בבלי וירושלמי, גאונים ואחרונים, כרוכה ועטופה במעיל של צמר כאשר ראיתי אצלו.

היוצא מפיו יעשה

פ"א שבת הרה"ק ר' איציקיל מווארקי זי"ע אצלו, וידוע שכשישב בשלחנו הי' יושב בדביקות גדול ולא נשמע שום קול בביהמ"ד בכדי שלא לבלבל אותו, והי' שם בין המסובים אדם אחד שסבל ממחלת שקורין "היסט" והתחיל להשתעל פעם אחרי פעם והמסובים הרעימו בקולם נגדו שיראה להפסיק כי הוא גורם לבלבל את הרבי אולם הוא לא הי' יכול להתאפק, והגיע לידי כך שגם הרה"ק מריז"ין גער בו ואמר לו "היס נישט" כמובן שמחמת זה התחיל האיש להתאפק בכל כוחו עד שהתחיל להיחנק רח"ל, וכראות זאת הרה"ק מווארקי הרכין עצמו להרה"ק מריז"ין ולחש לו הלוא רחמנות גדול על האיש הזה שאינו יכול להתאפק וממש פיקוח נפש הוא, השיב לו "הלוא בשביל זה אני אומר לו היס נישט" והנה על המקום פסק ממנו המחלה הזאת ונהי' בריא כאחד אדם.

תיקן העליונים

פ"א נכנס אחד מחסידי רוז"ין לבקר את הרה"ק ר' נחום בער זצ"ל בנו של הרה"ק שלום יוסף בנו הגדול של הרה"ק מרוז"ין זי"ע ולא מצאו בחדרו וחיכה על בואו, בינתיים פתח איזה ספר, וראה כתוב שם טעם על מה שנזהרים לא לאכול מה שהי' מונח תחת המיטה שישנו עליו בלילה, כי השינה הוא אחד מששים ממיתה נמצא ששורה רוח טומאה על המאכל, ובתוך כך נכנס הרה"ק ר' נ"ב ושמע מהחסיד מה שראה עתה בהספר, אמר רנ"ב א"כ לכוא' בצדיקים לא שייך טעם זה ולמה מ"מ נמנעים מלאכול, אבל לפי מה ששמעתי ממשמש של זקיני הרה"ק מרוז"ין ניחא, כי המשמש סיפר לי שפ"א מאוחר בלילה אחרי שעזר ליזקיני ללכת לנוח וכבר הסיר מעליו את המלבושים ויצא מחדרו, ניגש אליו איש אחד וביקש ממנו שירשהו ליכנס להרבי גער בו המשמש ואמר לו איך תוכל ליכנס בשעה שהוא כבר שוכב במיטה והתחיל ההוא לבכות מרה עד שנגע ללבו של המשמש אמר לו אני אינני יכול לעזור לך אם אתה רוצה תיכנס, והוא נכנס, והמשמש חיכה ליציאתו ומכיון שעבר זמן רב וראה שהוא אינו יוצא, נכנס להחדר ורואה שהרבי יושב במיטתו מלובש בכל בגדיו אפי' בחגורתו, שאל המשמש בחרדה הרי הכנסתי איש היכן הוא ענה לו הרבי וכי מה הפלא האם אינך יודע שישנם כאלו שליכנס הם צריכים רשות אצל ליצאת יכולים בלי רשות ומבלי להרגיש בהם ביציאתם, וא"כ סיים רנ"ב מתורץ שהרי אצל צדיקים נמצאים מתים במטתם ממש.

כשברח מעבר לגבולות רוסיא ובא והשתקע בעיר סאדיגורא מצא ש"הירייד" שבעיירה זו הי' דייקא בכל יום ששי, דבר זה הסיב עגמת נפש מחמת החילול שבת רח"ל שהי' נגרם עי"ז כי בדרך כלל העגלונים שהובילו את הסחורות לבתי הקונים היו יהודים פשוטים ועיקר פרנסתם היתה תלויה ביום זה ולא יכלו לעמוד בנסיון, אמר הרה"ק מרוז"ין שעפ"י האר"י ז"ל מובא שלמה הי' צורך בעליה לרגל בזמן שביהמ"ק הי' קיים כי יש תיקון הנשמות ע"י הסתכלות הפרצופים זה בזה ומחמת זה הי' צורך בעליה לרגל שיתראו אלו עם אלו ויתוקנו עי"ז, והנה כאשר חרב ביהמ"ק בעוה"ר ונתבטל העליה לרגל איך אפשר להמשיך עם האי תיקון יש שני עצות א) "הנסיעה להצדיק" מקום שמתאספים שם הרבה יהודים, ב) ההמון עם נוסעים ל"הירייד" ששם נפגשים איש עם רעהו, וכ"ז בשביל תיקון הנשמות ע"י הסתכלות הפרצופין, וסיים "נו אז איך בין דא וואס דארף נאך דעם יריד" הדבר יצא מפי הצדיק ורצון יראיו יעשה, אחר כמה ימים הוציאו המלכות פקודה שיעבירו היריד מסא"ג לטשערנוביץ ליום שני בשבת.

השפיע פרנסה בהרחבה בדרכו הק'

בס' המאזרינו חי"ל (מהגה"ח רבי חנני' וי"ט ליפא שוואַרץ זי"ל) מובא, שמעתי מהגה"ק רמ"א פריינד זצ"ל גאב"ד פעיה"ק, שמרן הייטב לב זי"ע נסע בצעירותו להסתופף בצל הרה"ק מרוז"ין זי"ע בעיר מגוריו סאדיגורא, ומכיון שלא היה שם עד אז, על כן לא הכיר את קלסתר פניו של הרה"ק מרוז"ין, ובבואו לחצר הקודש ראה שם איש אחד מסתובב בחצר מלובש רק בהווסטיל ותלוים בו שלשלאות זהב בעדיי עדיים יקרי ערך, והלך לשוחח אתו על אודות הרה"ק מרוז"ין ושאלו אימתי יכולין להיכנס אל הקודש פנימה, וענה לו שלאחר איזה זמן יוכלו להיכנס אל הרבי. – בתוך הדברים הרגיש כבר מרן הייטב לב שהאיש אשר עומד לפניו הוא הרה"ק מרוז"ין בעצמו.

אחר כך נכנס הרה"ק מרוז"ין לחדרו ולבש את מלבושו העליון, והייטב לב נכנס אליו, והסתכל עליו כמתמיה על לבושו היקר וביתו המפואר שלא היה רגיל לראות עד עתה מחזה כזה, שמנהיג של עדת חסידים מתנהג בהרחבה ולובש בגדי מלכות כאלו.

והרה"ק מרוז"ין תפס מיד את מחשבתו ואמר לו, אברך, הלא אמרו חז"ל (תענית י.) כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת. ויש לפרש בהקדם מה דקיימא לן (שולחן ערוך אבן העזר סימן קי"ד סעיף י"ב, ועיין בבית יוסף שם) כי המתחייב לזון את חבירו, אינו חייב אלא במאכל ומשתה, אבל האומר אזון ואפרנס, חייב גם בשאר צרכיו, וכגון מלבושים וכדומה. ונמצא כי בחינת מזונות היא בצמצום כדי חיותו, ובחינת פרנסה היא בהרחבה גדולה יותר. וזהו שאמרו כל העולם 'ניזון', היינו שלכן אינו נמשך מן השמים להעולם אלא בחינת מזונות, בשבי"ל חנינא בני, לפי שההשפעה אינה יורדת לעולם אלא באמצעות השביל והמסילה שעושה הצדיק משמים להמשיך דרכו שפע טוב, ומאחר שחנינא בני מסתפק במועט, ודי לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת, לכן גם אינו ממשיך לעולם השפעות מרובות אלא בצמצום כפי הצריך לקיום חיותם ולא יותר, ואלמלא היה רבי חנינא בן דוסא מתנהג בהרחבה גדולה, היה ממשיך שפע בהרחבה גם לכל בני ישראל,

לעילוי נשמת

האשה החשובה ויהללוה בשערים מעשיה

מרת **בתיה**

בערקאוויטש ע"ה

ב"ר יונתן בנימין ע"ה

הונצח ע"י בנה הרבני הנגיד הנכבד

רודף צדקה וחסד

מו"ה **יחזקאל דוד**

בערקאוויטש הי"ו

מראשי הנהלת מוסדותינו תק"ו

בוויליאמסבורג יע"א

'אז מ'וויל משפיע זיין פאר די וועלט ברייט, ברויך מען זיך פירן ברייט'. ומרן הייטב לב עמד משתומם איך שהרגיש הרה"ק מרוז'ין ברוח קדשו את אשר עלה במחשבתו.

ג' חשון

הגה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע

מתולדותיו

נולד לאביו הרה"ק ר"נ מראפשיץ זי"ע בשנת תק"נ בערך בעיר דוקלא, כבר בילדותו יתנכר הנער בפקוחותו ובחריפתו, ואביו חיבבו אותו למאד והי' רגיל ליקח אותו עמו כשנסע לצדיקי דורו, פ"א נסע עמו להרה"ק רבי וועלוועל'ע זבאריזשער זי"ע (בן המגיד מזלאטשוב זי"ע) ששהה אז בעיר זו, באותו זמן פרצה מגיפה בעיר הנ"ל ל"ע והשלטונות העמידו חבל מתוח בכניסת העיר כדי למנוע מאנשים זרים מלהכנס לשם כדי שלא יתפשט המגיפה בכל המדינה וכל מי שהי' ברצונו לדבר עם אחד מקרוביו תושב העיר נפגש עמו שם זה מצד זה וזה מצד זה, רבי אליעזר שהי' ילד פיקח הצליח להתגנב לצד השני של החבל מקום תושבי העיר ובכך הי' יכול להכנס להעיר, וביקש אביו ממנו שילך להרה"ק רבי וועלוועל'ע – שהי' גדול ממנו בשנים – וימסור לו משמו שחפץ מאוד להתראות עמו, פ' שרמז לו בזה שהוא יבא להגביל, כשבא להרה"ק מזבאריז ומסר לו את דברי השליחות והבין כוונתו כנ"ל, אחז הרה"ק מזבאריז את כנף העליון של הבגד ונענעו, כי כך נהג תמיד לעשות בשעה שרגז ושאל את הילד: אליעזר'ל מה אתה אומר, והשיב לו בפקחותו: איננו אומר כלום..., פ"א כששבת הרה"ק מראפשיץ אצל הרה"ק הנ"ל ואתו עמו בנו הילד אליעזר'ל, בעת שלחנו הטהור בליל שב"ק בשעת אמירת הזמר 'כל מקדש' שמע הנער שהרה"ק מזבאריז' הוציא כל תיבה ותיבה מפיו מתוך הסידור כמו ילד שמתחיל להתלמד עברי, כי כן הי' דרכו בקודש, ובעיני הילד הי' זאת לתמי' ושחק קצת, הרה"ק מזבאריז' הקפיד ואמר: "אזוי, מ'לאכט שוין פון מיר" ומיד סגר את הסידור והפסיק מלזמר, הרה"ק מראפשיץ זי"ע נתן לבנו מכה קלה על הלחי, ונצטער הרה"ק מזבאריזש שבשבילו נענש הילד, וכמידת צדיקים פנה אליו בדברי רצוי דמבקש סליחתו שבשבילו קיבל מכה, ולפי שנתייירא הילד מהקפדתו ענהו בחכמה שאינו מוחל להרבי אלא אם כן יברך אותו, ואכן בירך אותו.

גם לקחו אביו בילדותו להסתופף בצל הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, שכיבד אותו לזמר בשלחנו הטהור, כידוע שהי' לו קול ערב ומתוק מאד, והי' החוזה קורא אותו בשם "אונזער שפיל פויגעל" והרבה דברים קלט אז מהחברייא הק' שהי' שם, ע"פ ציווי של החוזה זי"ע לקחו אביו בנערותו להמגיד הק' מקאזניץ זי"ע, שכיבד אותו להתפלל לפני התיבה, וכשניגש להעמוד להתפלל נפל עליו פחד ואימה בראותו את המגיד הק' מושכב על המטה סמוך להעמוד ועיניו הקדושים נשואות השמימה, ורמז לאביו שאינו יכול להתפלל מגודל הפחד, אבל אביו הראה לו שיתחזק ויאמץ לבו ויתפלל לפני התיבה, בסעודה השלישית כיבד אותו המגיד לזמר 'דרור יקרא' ואמר בלשונו הק': "דאס פויגעל וואס האט מיך דערפרייט זאל מיך נאך אמאל דערפרייען", (בהיותו בצל אביו הק' וביקשו שירד לפני התיבה ענה ואמר לאביו דיש לו פני' דכשהוא מתפלל לפני העמוד הוא מעורר בתשובה את כל הקהל, אמר לו אביו "אויב אזוי דארפסטו טאקע נישט צוגיין").

כשהי' עם אביו ברימאנוב אמר לו אביו שיגיע זמן שיעמוד על פתחו של הרבי ר' הירש, וכן הי' כשנתפרסם הר"ר הירש בעולם, ונסע אליו לרימנוב כשרצה להכנס אליו אמרו לו הגבאים שהרבי ישן עכשיו וימתין זמן מה עד שיעיר משנתו, ורצו הגבאים ליתן לו כסא לשבת ולא רצה ואמר שרצונו לקיים דיבורו של אביו שיעמוד על פתחו של הר"ר הירש, כמו"כ נסע עם אביו לזידיטשוב אצל העטרת צבי זי"ע, ואצל הרה"ק מרוזין זי"ע, ואחר פטירת אביו הק' הי' נוסע להרה"ק הס"ק מראדישיץ שאף סמכו לרבי ומנהיג.

על כס הרבנות

כשהגיע המשלחת מעיר דזיקוב להציע לו את כתב הרבנות מכר כפתור זהב משלמותי' של אשתו (שיריים מעשירות שהי' לה מבית אבי') לעשות סעודה לכבוד המשלחת כמו המנהג דאז מגודל עניותו, ואח"כ הי' קבלת פנים שבה השתתפו רבים מצדיקי הדור ובראשם הרה"ק רבי שמעון מיערוסלוב זי"ע, ואמר פלפול ארוך ונחמד, וכשגמר הפלפול עבר לדברי מוסר קשים כגידים ובתוך הדברים אמר: דאם תשמעו בקולי אתנהג אתכם בטוב ובנעימות ואם לא אעשה מכם 'שחת קצוצה', והמסובים נבהלו מתקיפותו, והרה"ק ר"ש מיערוסלוב העיר בחיוך: ר' אליעזר'ל במטותא מינך קצת מתינות..., גם בדרשתו הראשונה לבני הקהל לאחר דברי פלפול בענין טומאה בציבור אי דחוי' או הותרה, המשיך בפירוש הפסוקים בפ' שופטים בפסוק "כי תקרב אל עיר להלחם עלי" דקאי על רב העיר שקורא לכל אחד ואחד שבעיר הן אוהב הן שונא בקריאה של חיבה ושלום, והי' אם שלום תענך – שילכו בדרך התורה שנקרא 'שלום' הרי טוב, אבל "אם לא תשלים אתך, ועשתה עמך מלחמה וצרת עלי' וגו'" עד רדתה....

ענוות צדק

הנהגתו הי' כמו אביו שהסתיר כל מדריגותיו הק' בפשטות ובתוך דברי שיחת חולין שלו הי' טמירין בה רזין וחכמה עמוקה, ומאוד שנא את ה'שיינע יודן' והמראים עצמן לבעלי מדרגה, ולעת זקנתו סעד על שלחנו רק עם יחידי סגולה ובני עלי' האמתיים והי' מפרש מה שאומרים בזמירות לליל שב"ק וזכינו לקבל שבתות וכו' ומתוך מיעוט עוונות כלומר מתוך מיעוט חסידים כי החסידים דרכם לחשוב שהם מלאים עוונות וע"י שיהי' לו מעט חסידים יהי' לו מתוך מיעוט עוונות,

פ"א שלח הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימשלאן זי"ע פרישת שלום אליו על ידי שליח שנסע לדזיקוב וצוהו לאמר לו בשמו שראה אותו בעולמות העליונים, כשהגיע השליח לדזיקוב סיפר הדברים כמסיח לפי תומו לבניו של רבי אליעזר'ל, וביודעם מנהגו של אביהם הק' שדרכו בקודש להסתיר מדריגותיו הגבוהים איוותה נפשם לשמוע תשובתו על זה שהרי עכשיו גילה הרה"ק רבי מאירל שאכן ראשו מגיע השמימה, על כן התלוו להשליח ונכנסו יחדיו לאביהם, כשהשליח מסר השליחות ענה לו ר' אליעזר'ל בדרך צחות: אכן ראה אותי בשמים פעם אחת וזה הי' קודם לידתי..., והוסיף: אולי מתכוון לשיעורי במשניות שאני לומד בהשכמת הבוקר ("ג אורות).

זכות הוצאות
הגליון בשבוע זו

נתנדב לעי"נ
ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מו"ה מאיר זעליג
ב"ר יחיאל מיכל
ריספלער ע"ה

ראה"ק דקהל יטב לב ד'סאטמאר

הונצח ע"י בנו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מו"ה ירוחם פישל חיים
ריספלער הי"ו

ובא השמש

בראש השנה שנת תרכ"א אמר פי' בברייתא דרבי ישמעאל "כל דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל ללמד וכו'" ר"ל כל דבר שהי' בכלל – היינו הצדיק שהי' בזה העולם – ויצא מן הכלל ללמד – היינו שיצא מן העולם ללמד זכות – לא ללמד על עצמו וכו' – היינו דלא יצא ללמד זכות רק על עצמו אלא על כלל ישראל כולו יצא, במוצאי יום הכיפורים אחז ביוקנא קדישא דיליה ואמר: "מיר זען שוין אויס ווי רבי ישראל'טשע פון ריזשין", ולאחר ג' שבועות הבינו כוונתו שנסתלק בדיוק ביומא דהילולא של הרה"ק מרוזין זי"ע, קודם פטירתו ציווה שיתנו לו מים בכוס ששתה בו אביו הרה"ק מראפשיץ זי"ע קודם פטירתו ובירך שהכל ושתה, ויצאה נשמתו הק' בטהרה ביום ג' חשון תרכ"א ומנ"כ בדיוקו והקימו אוהל על קברו.

ז' מרחשון

הגה"ק רבי חנוך העניך טייטלבוים זי"ע
אבד"ק סאסוב וקערעצקי

ואלה תולדות

נולד ביום ג' אלול שנת תרמ"ד לאביו הגה"ק רבי יוסף דוד זי"ע בן הגה"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע, בן הגה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק בעל "לב שמח" זי"ע.

יסופר שהיה נהוג בביתו של זקינו הגה"ק בעל לב שמח מאלעסק זי"ע כשהיו מגיעות הנשים מיו"ח טרם לידתן להכנס אל הקודש בכדי להפקד בדבר ישועה ורחמים, היה מצוה אז איזה שם יתנו להרך הנולד, וממילא ידעו והביו כבר מה יוולד בן או בת, כשהגיעה אמו הרבנית מרת חי' רחל, ונכנסה כנהוג אצל הסבא קדישא בעל לב שמח על מנת להפקד ולהצטוות איזה שם יתנו להנולד, שינה את מנהגו ולא אמר כלום, אלא בירכה בלבד, והוסיף שבעניו השם יראו כבר, הרבנית ע"ה נתמלאה מזה פחד וחכתה בכליון עינים ליום המיועד שיעבור בשלום בלי שום מכשול ח"ו, ואכן שלשה ימים קודם לידתה הוא יום ר"ח אלול תרמ"ד נסתלק הס"ק בעל לב שמח לעולמו, וביום ג' אלול נולד ה"חנוך העניך" השני, אז ראו רוח קדשו של הס"ק הלב שמח שאמר שבעניו השם יראו כבר, שעתיד להקרא על שמו הטהור.

בשחר טל ילדותו כבר התבלט בכשרונותיו המופלגים ובזכרונו הנפלא, אשר כידוע היה לו חוש הזכרון מיוחד במינו, ואת אשר ראה פעם לא שכח לעולמי עד, וכאילו בו ביום ראה, והיה משתמר בקרבו בבחי' בור סיד שאינו מאבד טיפה, ובבחי' בכל יום יהיה בעיניך כחדשים וכאילו היום ניתנו.

פע"א אמר: אל תתפלאו על מיטב זכרוני, כי ברכת צדיק היא תעשיר, מתנה טובה היא לי בזכות ברכתו של דודי הגה"ק רבי יצחק מאלעסק זי"ע, שברכני בילדותי "זאלסט האבן אַ גוטן זכרון", וכן ראו בו שהיה זוכר בע"פ כל הש"ס רש"י ותוס', ועד זיבולא בתרייתא לא שכח מה שלמד מעודו.

בהיותו כבן חמש נתייתם מאביו הק' רבי יוסף דוד זצ"ל אשר נלב"ע על פני אביו הרהר"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע, ואז לקחו זקינו לביתו שיתחנך על ברכיו.

גם שלחו זקינו לפרקים אצל אחיו הגדול הגה"ק ר' יצחק מאלעסק ללמוד תורה וחסידות מפיו, והיה מחזיק עצמו כתלמיד וחסיד נאמן מדודו הנ"ל, באשר ממנו קיבל דרך העבודה, תורת החסידות וחכמת האמת, ולא פעם אחד ראו אצלו כשהיה מדבר מדודו הנ"ל זלגו עיניו דמעות מרוב התרגשות והתפעלות, והיה מספר תמיד מגודל עבודתו ורוב מעשיו בהמשכת ישועה ורחמים לישראל.

האיש מקדש

בשנת תרנ"א בהיותו כבן ז' שנים התחילו לדבר בו נכבדות עם הרבנית הצדקנית מרת אסתר ע"ה בת מרן הקדושת יו"ט זי"ע אשר שלח רב ת"ח לבחון את המיועד להיות חתנ, ושחזר אליו סיפר בהתפעלות על העלם הצעיר הזה אשר הוא מלא וגדוש בכל חדרי תורה, וכי עדיו לגאון ולתפארת. בשנת תרנ"ב בהיותו כבן שמונה נגמר השידוך בכי טוב עם הרבנית מרת אסתר שהיתה אז בת ט' שנים, זמן החתונה קבעו על אחר שש שבע שנים.

בהיותו כבן ט"ו שנים התחילו להכין לקראת החתונה המיועדת, זקינו הגה"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע הכין עצמו לנסוע לעיר סיגוט מקום משכנו של המחותן מרן הקדושת יו"ט זי"ע אשר שם תיערך החתונה הגדולה

וסיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל [שהיה חתנו של הגה"ק מקערעצקי בזיוו"ר] שבעת החתונה נתאספו חסידים לאלפים לקחת חבל בשמחת הצדיקים, ואגרא דכלה דוחקא, ומתוך הלחץ זו הדחק נשברו שם כל השולחנות, וכאשר רצו לברך ברכת המזון לא היה אף שולחן אחד שיוכלו לברך עליו, ונענה מרן הקדושת יו"ט ואמר אל המחותן הרה"ק ר' שלמה מסאסוב זי"ע: הן כבודו הלא מפורסם כבעל מופת ורופא חולים אולי תוכלו לרפאות את אלו החסידים חולי הרוח, ענה לו הרה"ק מסאסוב בבדיחותא: כי קבלה בידו שלחולי זה אין מעיל שום רפואה. [אגב, מענין הצפיפות שהיה בעת החתונה יסופר שהיה הצפיפות כה רב, שלא יכלו ממש לצאת להחופה והכריזו להההמון שהחופה תתקיים במקום פלוני בכדי שיתפנו לשם ויוכלו לצאת לקראת החופה].

עוד סיפר רבינו בעל ברך משה ז"ל כי בעת כתיבת התנאים של הרה"ק מקערעצקי (בשנת תר"ס) ביקש המחותן ממרן הקדושת יו"ט שיבטיח קעסט להזוג, שאל הקדושת יו"ט, על כמה שנים אתם מבקשים, ענה הרב מסאסוב, שלכל הפחות על שמונה שנים ישב סמוך על שולחנו, נענה הקדושת יו"ט ואמר: ארבעה שנים אני יכול להבטיח ותו לא, ויהי ככלות ארבעת השנים בשנת תרס"ד עלה הקדושת יו"ט בסערה השמימה, ויהי לפלא.

בעת אשר ישב אחרי חתונתו בצל חמיו מרן הקדושת יו"ט ביקש ממנו חותנו שילמוד עם בנו הצעיר רביה"ק זי"ע שהיה עדיין בחור צעיר כבן י"ד, ואכן קבעאז עמו ללמוד בחברותא בשקידה רבה יומם ולילה עד ליום חתונתו, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל ששמע מדוד מרן רבינו ז"ל שהעיד שאז כבר באותה תקופה ראה והבחין על גיסו שהוא בקי כבר בכל כתבי האריז"ל בעל פה, ולעומתו ברוך יאמרו שהרה"ק התבטא על רביה"ק פעם ואמר: "וועז די וועלט וואלט געוואוסט ווי אזוי ער האט אפגעראכטן די בחורי'שע יאהרן וואלט מען איהם אונטער געלייגט גאלד אונטער

די פוס ווען ער וואלט געגאנגען".

ארבע שנים ישב בסיגעט על התורה ועל העבודה, חותנו הק' אהב אותו אהבת נפש, וכשהיה נוסע לפרקים על שבתות היה מוסר את ההנהגה ביד בנו מרן העצי חיים ז"ל וביד חתנו, בליל שב"ק היה העצ"ח אומר תורה, ובסעודת יום שב"ק היה חתנו אומר תורה, ושניהם יחד ישבו מסובין בראש השולחן.

פע"א אמר הקדושת יו"ט לפני הבעה"ב הפשוטים שלא הבינו את ערכו הרם של חתנו, ומה גם שבחיצונותו היה נראה קטן הקומה ובפרט בעת חתונתו שהיה צעיר כבן ט"ו ולא עשה רושם אצלם, הוציא הקדויו"ט מטבעות מכיסו ואמר: ראו הלא מטבעות מטבעות יש, מטבע של נחושת היא גדולה, אבל מטבע של זהב היא קטנה, ודי לחכימא ברמיזא.

על כס הרבנות

בשנת תרס"ד עם פטירת חותנו הקדושת יו"ט כשבנו העצי חיים נתמנה למלא מקומו בסיגעט, ביקש לו זקינו הרה"ק ר' שלמה מסאסוב שיחזור לעירו ויעזור לו בהנהגת הקהילה, באשר החזיקו שהוא הראוי למלא מקומו בק"ק סאסוב.

בדרכו לסאסוב עבר דרך עיר אלעסק לבקר את רבו ודודו הגה"ק ר' יצחק מאלעסק זי"ע שהיה אז כבר בימיו האחרונים רתוק למיטתו אשר לא ירד ממנה כבר.

כשהגיע לאלעסק היה נבוך מאוד מה לעשות, אם להכנס אצל דודו אזי בוודאי ישאל ממנו על שלום חותנו הקדושת יו"ט, ואיך יגלה לו מפטירתו, הלא בוודאי יצטער מאוד מהשמועה לא טובה, על כן החליט לא להכנס אל הקודש פנימה, אלא יעמוד מרחוק להסתכל בצורתו הקדושה, והיה זה מחכמתו הגדולה וממידותיו התרומיות לעצור כח מלהכנס בימיו האחרונים אל רבו אשר נפשו היתה קשורה בנפשו כל הימים, בכדי שלא לגרום לו ח"ו צער ועגמת נפש, שם באלעסק נשאר עד פטירת דודו.

אח"כ נסע לסאסוב לשאוב מים חיים מבארו של זקינו הרה"ק ר' שלמה מסאסוב זי"ע, בהגיעו לסאסוב שמח בו זקינו כעל כל הון כי הוא הראוי לירש את כסא אבותיו הק', תיכף מינוהו כדיין ומורה הוראה בעירו, ואח"כ לראש בית דין, והיה עונה על כל שאלות החמורות.

עד שנת תרע"ד יש לו על כסא הרבנות בסאסוב אחרי שזקינו רבי שלמה מסרו בידו לאט לאט, בהחזיקו אותו כיורשו הרוחני, זקינו הק' אף הדריכו במשך שנים הללו בהנהגת עדה ובהמשכת ישועות לכלל ישראל בקריאת הקוויטל עך וכדומה, וכאשר ידוע היו רבבות ישראל דופקים על פתחו של זקינו רבי שלמה לקבל ברכת צדיק ולהוושע בדבר ישועה ורחמים, ושמו הלך בכל המדינות כי איש מופת הוא, והוא בעצמו היה שולח כמה פעמים את המשכימים לפתחו לילך עם קוויטל להפקד אצל נכדו, ובפרט לתושבי מדינת אונגארין וראמעניא היה כמעט כולם מפנה לנכדו ע"מ להוושע, והיה בזה עינו של צדיק פקוחה לראות את הנולד כי עתיד הוא להתיישב במדינה זו, על כן רצה לפרסם בזה שמו הטוב בעולם.

בשנת תרע"ד הארץ ברח עם זקינו מסאסוב ללעמבערג, אך כשהיה כבר ללעמבערג פנה אליו זקינו ואמר לו: שמע בני היות שהנך אב בית דין לעיר סאסוב, עליך לחזור לסאסוב, כי אחריות הקהילה עליך היא, וח"ו להפקיר קהלה בישראל, ואמנם משפחתו נשארו בלעמברג והוא חזר לבדו לסאסוב, לאחד תקופה קצרה נתחלקה המדינה, לעמבערג היתה תחת ממשלת אוסטריה, וסאסוב נכנסה תחת ממשלת הרוסים, ונתהוה מרחק מקירוב המשפחה, ולא היו שיירות מצויות מהכא להתם מפני המלחמה הגדולה.

הרוסים חקקו חוק אכזרי על כל היהודים אשר נמצאו תחת ידם, וגזרו שהרב אב"ד שבעיר הוא האחראי על כל העיר שלא יברחו, על כן גזרו אומר שכל הרבנים ילקחו לסיביר בתור ערבות על הקהילה שלא יברחו, אז החליט לברוח מסאסוב, בזמן בריחתו מהאויב סבל הרבה יסורים קשים, ובפרט בעת ההליכה הזאת של שלשת ימים נתעייף מאוד עד שהגיע לכלות הנפש ממש, וכשהגיע לגבול הצבא האוסטרי תיכף לקחו אותו ללעמבערג לבית החולים, והרופאים אמרו נואש, אולם בחסדי ה' השתפר מצבו והבריא כאחד האדם.

משם ברח עם זקינו לאושפיצין אשר בה נשתהו עד סוף המלחמה שאז חזר זקינו ללעמבערג, ואותו שלח לסאסוב לנהל את העדה, וגם אז נשאר נפרד מזקינו עקב המלחמה החדשה של פולין ואוקריינא, אחרי מאמצים רבים נסע ללעמבערג כי רצה עוד להתראות עם זקינו, אבל לדאבונו הגיע רק איזה ימים אחרי פטירתו של זקינו.

אחרי פטירת זקינו נשאר בלבוב, ומרוב אהבת ישראל אשר בקרבו מסר נפשו וכל אשר לו עבור להציל יהודים לקוחים למות ולהחביאם תחת צל כנפיו, ועל אף שהיה הדבר כרוך במסירות נפש ממש, ויהי היום מצאו אצלו שהחביא שני יהודים שהשתמטו עצמם מלשרת בצבא וזה לחטא פלילי יחשב, על כן לא היתה לו האפשרות לישאר עוד במדינה והחליט לברוח והגיע לטשעכיי בעיר קערעצקי ונתמנה שם לאב"ד באשר היה חסר שם בעת ההוא אב"ד.

כעשרים שנה שימש ברבנות קערעצקי ופעל שם גדולות ונצורות, בזמן האחרון השתהה בעיר סאטמאר אצל בנ רבי חנני' יו"ט ליפא מסעמיהאלי שהיה ראב"ד בסאטמאר, ושם השיב את נשמתו ליוצרו ביום ז' חשון תש"ג ומנוחתו כבוד בסאטמאר באהלו של הגה"ק ר' יהודה גרינוואלד אבד"ק סאטמאר.

ט' מרחשון

הגה"ק רבי שמואל טייטלבוים זי"ע אבד"ק גארליץ

מתולדותיו

הגה"ק ר' שמואל מגארליץ זי"ע נולד בשנת תקע"ד כבן השני לאביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן טייטלבוים זי"ע בן רבינו משה איש האלוקים מרן הישמח משה זי"ע.

עוד מימי עלומיו העידו עליו שלאילנא רברבא יתעביד, והתנהגותו היה בפרישות יתירה עפ" דרכי אבותיו הק' זי"ע, בעת היותו צעיר לימים לקח תורה מפי האי סבא קדישא מרן הישמח משה זי"ע, וכמה שנים היה השליח ציבור בתפילת המוספים בימים

הנוראים אצל זקינו הי"מ, כמו"כ הסתופף כמו כ"ח שנים בצל כנפי הגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, ואח"כ כמו כ' שנים בצל מרן הק' מצאנז זי"ע.

בהגיע לפרקו נשא את בת הרה"צ הנגיד המפורסם מו"ה מנחם מענדל האראוויטץ זצ"ל מק"ק סקוהל, בן הגה"צ רבי ישראל יעקב יוקל מבאלחאוו זצוק"ל, בן הגה"ק ר' מנחם מענדל מלינסק זי"ע, חתן הגאון האדיר המפורסם רבי יצחק"ל האמבורגער זצ"ל, נכד מהר"ם מטיקטין זצ"ל ולמעלה בקודש

במשך שנים מספר היה סמוך על שולחן חותנו בק"ק סקוהל, בדרך כבוד ובמנוחת הנפש, והשתלם שם בהוראה והקדיש ימים ולילות לתורה ועבודת ה' בקדושה ובטהרה.

אשת נעוריו נלב"ע בשנות נערותה, והרה"ק מגארליץ זי"ע נשא את אחותה, וכשי שהזכירו אחיו מרן הייטב לב זי"ע בתשובותיו (יו"ד סי' קמ"ב) וז"ל: וכן עשה אחי הרב אבדק"ק גארליץ שנשא אחות אשתו.

עם אחיו מרן הייטב לב זי"ע

היה בידידות נפלאה ובקשר אמיץ עם אחיו מרן הייטב לב זי"ע, והשיב לו נאמר בשו"ת אבני צדק, וכמו כן מזכירו בספריו הק' כמה פעמים (ע' בייטב לב ואתחנן דף יא ע"א, ובדף יד ע"ב, וע"ע בקדושת יו"ט פרשת מסעי).

וידוע המכתב ששלח לו זקינו מרן הגה"ק הישמח משה זי"ע תיכף אחרי נישואיו, בו הוא מבקשו כי יקבע אהלו אצל אחיו הייטב לב, ובו ידבק, וגם נותן לו הדרכה ישרה בכל ענייני.

וז"ל: **"בעזה"י שיל"ת אור ליום ה' י"ג שבט, תקצ"ה לפ"ק. רב שלום וברכה לראש נכדי ב"ב הרבני החריף האברך כ"ש מר' שמואל נ"י לנצח. אחרי דרך מבוא השלום אין חדשות בפי רק אודיע כי ת"ל אתנו החי' והשלום כה לחי ונזכה תמיד לשמוע רק בשורות טובות זה מזה ומכל ישראל אכי"ר.**

ראשית חכמה יראת ה' להתחזק במעוזך בתורה ובירא בהתמדה גדולה ביגיעה כאמרם ז"ל יגעת ומצאת תאמין ושניהם כאחד טובים הא למגמר והא למסבר ולקבוע עתים הא לגרס' והא לעיוני ואל תבלבל מחשבתך בהבלי עולם רק בתורה וביראת ה' כל הימים ומלאכתך יהי' נעשית ע"י אחרים בעלי אמונה ותדע באמת כי גרס' דינקותא הוא העיקר ומ"ע אל תזוז מביתך עד שיבא אביך ה' הגאון נ"י למכונו ויהי' שם אי"ה עידן ועידנים עד שיתוודע לנו היטב מהות ענין הרבנות הנ"ל אז נחקור איך יהי' בקביעת אהלך אהל של תורה אי"ה, ודברתי עם חותנך הנגיד נ"י שבאם שיהי' באפשרי שתקבע אהלך כעת אצל אחיך הרב הגדול החריף ובקי ותמים במעשיו כו' הי' טוב מאוד מאוד רק באופן ובתנאי שתשמע לקולו בכל אשר יאמר כי הוא זה ואל תט ימין ושמאל מדבריו כי אז תצליח בעזה"י את דרכך ואז תשכיל כי אחיך נ"י הוא איש נבון ומשכיל ומתון וכל פינותיו לש"ש ומשתוקק מאוד מאוד לזכות לכל איש ישראל אשר יוכל לזכותו ומ"ש לאחיו אשר כנפשו ובזה אצא ואומר שלום מא"ה".

ומסיים מכתבו: **"ה' יזכנו לראות בגדלותך יושב על כסא ישראל ועיני רואות ולראות ממך בנים ובני בנים גדולי ישראל בתורה ובמצוות כולם חיים וקיימים ונזכה במהרה דידן לשמוע קול מבשר לאמר להאסירים צאו, דברי זקינך המעתיר בעדכם, הק' משה טייטלבוים".** ואכן פקודת זקינו שמרה רוחו ונתוועדו יחדיו שני האחים, אשר שררה ביניהם אהבת דוד ויונתן.

על כס הרבנות

בשנת תרט"ז אחרי שאחיו מרן הייטב לב עזב הרבנות דק"ק גארליץ ונתקבל לאבדק"ק דראהביטש, מסר לו הייט"ל הרבנות דק"ק גארליץ, ושימש שם משך ל"ג שנה, ונתפרסם בכל הסביבה בגדולתו ורוב קדושתו.

נסתלק ביום א' פרשת לך, ט' מרחשון תרמ"ט לפ"ק ומנו"כ בק"ק קראקא. ועל מציבתו חרות 'רגלוהי דבר נש אינון ערבין ליה' (כפי לשון הגמ' במס' סוכה דף נג: רגלוהי דבר אניש אינון ערבין ביה לאתר דמתבעי תמן מובלין יתיה), כי הוא נפטר כאשר שבת בעיר קראקא, ושם מנוחת כבודו, וחרתו כן על מצבתו וז"ל 'האב"ד גארליץ והוא שפט את ישראל שלשה ושלושים שנה בעיר ההוא ובתבונות כפיו ינחם ורגלוהי דבר אניש וכו'.

בצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע

סיפר מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע כי מרן הייטב לב זי"ע נסע פעם להרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע יחד עם אחיו הגה"ק ר' שמואל מגארליץ זי"ע, ויהי בהגיעם לבעלזא אל הרה"ק ונכנסו אל הקודש פנימה לתן לו שלום, לחש הרה"ק דבר באזנו משמשו. לאחר שב"ק בעת שהלכו לקחת מהרה"ק מבעלזא ברכת פרידה שוב לחש השר שלום דבר באזני המשמש. ויהי כאשר נסעו מבעלזא איתרע מילתא ומרן הייטב לב קיבל מכה ברגלו והוכרח לחזור לבעזלא, ונשארו שם על שבת נוסף. כאשר לקחו ברכת פרידה מהרה"ק בפעם השניה, שוב לחש הרה"ק מבעלזא דבר באזני משמשו.

ויתמהו האחים הקדושים מאוד, מה זאת אשר בכל פעם הכנסם אל היכל קדשו מדבר השר שלום בלחישה אל המשמש. וישאל הרה"ק מגארליץ את פי המשמש לפשר הדבר, ויאמר להם המשב"ק כי בפעם הראשונה כאשר הגיעו, אמר לו הרה"ק הני תרי צנתרי דדהבא באו לכאן בקפיצת הדרך. וכאשר התפרדו ממנו בפעם הראשונה אמר לו הרה"ק עוד תראה שישארו הני תרי צנתרי דדהבא בכאן גם על שבת הבא. וכאשר לקחו ברכת פרידה בפעם השניה אמר לו הלא תראה כי כאשר אמרתי כן היה שנשארו גם על שב"ק זה.

עוד סיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל כי הרה"ק רבי שמואל מגארליץ נשא את נכדת הרה"ק רבי יוקל מבאלחאוו אחיו של הרה"ק מראפשיץ, ובעת ישבו על שולחן חותנו בגאליציע, נסע פעם אל הרה"ק השר שלום, ויהי בעת שהותו בהיכל קדשו, נכנס המשב"ק ואמר להרה"ק שעומד בחוץ חולה הזקוק לרפואה, ויאמר הרה"ק שיכנס, ונכנס אל השר שלום חולה שנתעקם ראשו מרוח סערה, עד אשר לא היה יכול כלל לזוז את ראשו, ועמד הרה"ק מכסאו וניגש אל החולה ואחז בראשו והחזירו למקומו, ויצא משם בריא אולם, וכראות הרה"ק מגארליץ את קדושת המופת הנורא, מרוב התרגשות פרץ בבכי רב, נענה השר שלום ואמר: "מדוע תבכו", והראה על ידיו הקדושות, ואמר: "ראו נא את הידים הללו, אם עושים בהם רק את רצון הבורא ית"ש, אזי כל מה שרוצים לעשות בהם הרי הוא עשוי.

לעילוי נשמת

הרה"ח

ר' יחזקאל שרגא פרידמאן ז"ל

בר' שלמה שבתי ז"ל

נלב"ע ב' חשון

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י נכדו

ידידינו הרבני הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יושע

געלבשטיין הי"ו

דבר בעתו

חודש פרחשון (א)

לקט מדרשי קדש צדיק וקדושי עליון מגדל קדושת היום וסגולתו

שמעתי מחותני מרן הק' מריזשין זי"ע טעם על קריאת שם החודש "מרחשון", כי אחרי החדשים אלול ותשרי שנעוץ סוף השנה בתחילתה, שכל בית ישראל ואפי' הדיוטים שבהם עסוקים בעבודת ה' באהבה ויראה, לזאת בא אחריהם חודש מרחשון שהוא מלשון מרחשין שפוותייהו (חגיגה ג.) והיינו משירות ותשבחות של אלו השני חדשים, ונשאר רושם לטובה, משל למה הדבר דומה לאדם היוצא מבית הכנסת אחר תפילתו, ועדיין ממלל בזמירות ובפיוטים דנגרר בתר רישא ממה שהתחיל בהיותו בבית הכנסת וכמו כן אחרי חדשים גדושים כאלו בתורה ותפלה שפוותיו מרחשון כאילו מעצמם באלו הדברים אחרי שנתרגל בזה כ"כ.

(צמח צדיק)

◆◆◆

בשם הרה"ק הרה"מ מקאזניץ זצללה"ה זי"ע למה נקרא שמו מרחשון, שהתפילות מהימים הנוראים מתרחשין עוד בשפתא דישראל, והיינו שמגודל מרירות נפשו אחרי רואו שכבר עברו הימים נוראים והוא העלה חרס בידו שלא הרגיש כלל מגודל קדושתם שעדיין לא שב ונשאר מבחוץ מהקדושה ומתעצב אל לבו ואומר איך אבוא עוד אל שער המלך בלבוש שק ואיך אעיז עוד להרים ראשי בושתי ונכלמתי להרים אלוקי פני אליך, ומה גם לגשת אל הקודש ולפתוח את פי לדבר דבר קדם מלכא עילאה, ונתעורר בקרבו הפחד מהימים הנוראים, ומגודל הפחד לא יוכל לפצות את פיו, רק התפילות מתרחשין בשפתיו, ובוטח בה' אלוקיו, ובגודל חסדי ה' כי לא תמנו.

(ישמח ישראל)

◆◆◆

הנה זכיתי להיות אצל המגיד הקדוש מטריסק זצ"ל זי"ע בערך ח"י פעמים, ושמעתי פעם אחת בר"ח חשון דברי תורה מפיו הקדוש, בניגון יפה כדרכו בקודש, ואמר בתוך הדברי תורה, כי חשון הוא מזל עקרב, וכי שייך לשרץ טמא כמו עקרב שיהי' לו מזל, וגם על מאמר חז"ל (סנהדרין צז.) שלשה באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב, מה מרומז בזה, ואמר הוא ז"ל כי הצדיק נקרא עקרב, ע"ד המשנה (אבות ב י) ועקיצתן עקיצת עקרב, ונוטריקון של עקר"ב הוא ע'ושים ב'אימה ר'צון ק'ונם, כי בחודש חשון שהוא לאחר חודש תשרי אשר הצדיקים עבדו את ה' במצוות יקרות שופר סוכה לולב ואתרוג ועוד, ולכן בחודש חשון שהוא תיכף אחר חודש תשרי מזלם של הצדיקים חזק, שבכוחם לפעול ישועות לכל ישראל, וזהו ביאור הגמרא: ג' דברים באים בהיסח הדעת, ומהם עקרב, כי אפילו פקודה הבא על ידי הצדיק, המרומז בעקרב, בא גם כן בהיסח הדעת.

(מצמיח ישועות)

◆◆◆

בשם הגה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל: הצירוף של חודש מר–חשון יוצא מדברי הכתוב (דברים כו טו) ו'דבש ה'יום ה'זה י', ויש לרמז בזה ענין המנהג לטבול פרוסת המוציא בדבש בימי הרחמים והרצון, שע"י אכילת הדבש בימי תשרי, ממתיקים חודש הבא "מר חשון", למתוק המתוחים ולהפכם לטובה.

(רועה אבן ישראל)

◆◆◆

שמעתי מכבוד אאמו"ר הק' זללה"ה שכשם שבכל לילה ולילה נעשה מעשה חשבון במרום על כל התהלוכות היום שעבר מן כל אחד ואחד כנודע, כמו כן הוא בסוף כל חודש סמוך תחילת החודש דסמיך ליה נעשה מעשה החשבון במרום על כל התהלוכות דכל החודש שעבר, אשר ע"כ סוף החודש המובחר דתשרי וכדומה עת רצון ורעוא דרעווין אשתכח אז, יען שאז עת עשות חשבון על כל התהלוכות ועל כל אשר נעשה בכל החודש, וא"כ נתעורר אז כל החבילות מצוות וכל התפילות וכל הצדקות וכל הצטדקאות אשר ישראל היו עושים בכל החודש הזה, לכן בוודאי עבור זה בכח ההתעוררות הליזה נעשה ממילא עת רצון גדול להשפיע על חודש חשון הבא, עכ"ד הקדושים זצ"ל.

(צבי לצדיק)

◆◆◆

אחר החג וחודש חשון יתאמץ ביראת שמים ותלמוד תורה לשמה, כי היא תחילת השנה וסימנא טבא לכל השנה, ועתה כי קרוב הוא לעשרת ימי תשובה, צריך להודות ולהראות כי כל מה שעשה לא היה לפנים ח"ו, ואם עתה יתחיל לפרוק עול ויתרשל מעבודת ה', לא לרצון יהיה ח"ו, לכן אדרבה יעשה סימן טוב לכל השנה, ירוץ כגיבור בעסק התורה והמצוה כיד ה' הטובה עליו.

(עבודת הקודש)

ערנוים מבית רשם

מיט רגשי כבוד און ידידות זענען מיר מקבל
בברכה די ציבור אנשי שלומינו תומכי מוסדותינו הק'
און חסידים ואנשי מעשה שיחיו

וועלכע פלאנען צו קומען
קיין ארה"ק מיטצוהאלטן דעם

מסע הקודש

פון כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

גלייכצייטיג ווילן מיר לאזן וויסן פאר די אלע וועלכע
קומען נאכ'ן גיהויבענעם שבת מירון הבעל"ט

לעירינו בני ברק יצ"ו

צו מיטהאלטן די גרויסארטיגע מעמד
חנוכת הבירת
לבנין האדיר והחדש של
בית חינוך לבנות
און די נאכפאלגנדע
ימי הביקור המרומם

וויר ס'איז פאראינטערעסירט מ'זאל אים צושטעלן אן

אכסניא וכדו'

זאל זיך ביטע וועגדן ווי אמשנעלסטנס
צום וועד המסדר אויפן טעלעפאון נומער

845.203.8003

לאזט איבער א קלארע מעסעדזש
און די עסקנים וועלן אייך צוריק קאלן

ידידיכם המחכים לקבל פניכם בברכה

וועד המסדר שע"י
קהל יעב לב ד'סאטמאר בע ברק

פנימי התמים בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגה"צ רבי יוסף מאיר אלטמאן שליט"א

גאב"ד חוג חתם סופר בני ברק

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ג' פרשת לך לך תשפ"ה לפ"ק

רבינו קידם את פניו בברכת שלום עליכם, ונסתובבה השיחה בשבח קהילתו חוג חתם סופר בבני ברק

מוה"ר חיים שלמה פישער הי"ו, משב"ק: די קהלה דארט פונעם רב דאם איז הרב אונגארס קהילה.[1]

רבינו: יא כ'וויים, דאם איז אן אשכנזישע קהילה. אבער דער רב מאכט עם חסידיש...

א' הנוכחים: דעם חתם סופר'ס מהלך איז דאם געווען, אויפבויען די בחורים צו חשובע בעלי בתים...

ושאל רבינו: וואם טוט איר דא אין אמעריקא.

גאב"ד חוג חתם סופר: איך בין געקומען וועגן עפעס אויפטוהן אין גשמיות....

רבינו: נו, איר האט דא באקאנטע אין אמעריקא?

גאב"ד חוג חתם סופר: ר' שלמה מענדלאוויטש ער איז א תל תלפיות.

מוה"ר שלמה מענדלאוויטש הי"ד: די לעצטערע יארן לייגט דער רב אריין אסאך כוחות וועגן די בחירות מ'זאל נישט אנטייל נעמען, און מ'שיקט דארט די קינדער צו חינוך הטהור. א גאנצע מהפיכה געווארן דארט.

רבינו: וויפיל משפחות איז דא אין די קהילה דארט?

גאב"ד חוג חתם סופר: איך וויים נישט דעם מספר וויפיל געווען, אפשר די גבאים ווייסן...

א' ממלוויו: בערך הונדערט פופציג משפחות. ס'איז אויך דא די ישיבה פון אסאך יארן שוין. ס'איז דא אסאך חשוב'ע תלמידים וואס זענען ארויס פון דארט.

וחציג את בנו שנתלווה אתו וכיבדו רבינו לישב

גאב"ד חוג חתם סופר: דער רבי שליט"א האט געמאכט א מהפיכה אין די גאנצע וועלט מיט די היכל התורה. דאס איז א מורא'יגע זאך.

רבינו: אין ארץ ישראל איז אויך דא?

גאב"ד חוג חתם סופר: עם פאנגט אהן אין ארץ ישראל אויך עפעס צו ווערן, אבער עם וועט נאך אנקומען אינגאנצן, אלם איז אמעריקא פריער...

רבינו: אין לאנדאן האט מען בייא אונז אויך לעצטנס געמאכט (היכל ישעי' זאב שע"י בית מדרשינו הגדול).

אין אנדערע קהלות אין אמעריקא איז אויך דא היינט, כ'מיין וויזניץ מאנסי האט געמאכט, סקווירא האט שוין אויך היינט.

ושאל רבינו: איר זענט געווען דא אין ביהמ"ד און געזעהן דעם היכל התורה?

גאב"ד חוג חתם סופר: יא יא ס'איז מורא'דיג געוואלדיג.

רבינו: מ'דארף עם אויך צו זעהן פארטאג'ס ווי אזוי דער עולם זיצט און לערנט דארט, דאם איז גאר א שיינע זאך.

גאב"ד חוג חתם סופר: כ'בין נאכנישט געווען פארטאג'ס, אבער וועז איך בין געווען איז אויך געווען א געפאקטער היכל , אבער מ'האט מיר געזאגט אז דאס איז גארנישט קעגן דאס וואס טוט זיך דארט פארטאג'ס...

רבינו: יא, הונדערטער אידן זיצן און זענען עוסק בתורה, בעלי בתים, און אפילו קינדער אויך.

---

1 ה"ה קהילת חוג חתם סופר שנתייסדה בבני ברק ע"י הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זי"ל אב"ד חוג חתם סופר, מתלמידי הגה"ק בעל וייגד יעקב זי"ל מפאפא, מח"ס תורת אי"ש, של"ח בשנת תשס"ד ומנו"כ בבני ברק, והיות שלא הניח אחריו זש"ק נתמנה תלמידו ה"ה הגה"צ שליט"א למלא את מקומו.

אין די ישיבה לייגט מען אויך א דגוש מ'זאל אויפשטיין פארטאג'ס לערנען.

גאב"ד חוג חתם סופר: א געוואלדיגע זאך, דער רבי איז מחזיר עטרה ליושנה.

וציוה רבינו להביא כיבוד

גאב"ד חוג חתם סופר: אונז זעמיר אייניקלעך פון משפחת הסופרים, מיין זיידע רבי שמשון אלטמאן הי"ד ער איז געווען דער פאקשער רב, איז געווען אן איידעם ביי רבי שמעון סופר, דער זוהן פון דער ילקוט אליעזר,[2] אונזער זיידע דער ילקוט אליעזר איז געווען דער יונגער צוויישן די ברודער'ס, זיי זענען געווען תלמידים פונעם חתם סופר, און ער איז שוין געווען א תלמיד פונעם כתב סופר.

רבינו: דער מהר"ם שיק ברענגט אים זייער אסאך צו, ער ברענגט וואס ער האט אים אנגעפרעגט.[3]

גאב"ד חוג חתם סופר: יא ער איז געווען ביים מהר"ם שיק און ביים כתב סופר.

רבינו: ס'איז דא א בריוו וואס דער זיידע ז"ל דער קדוו"ט שרייבט אים א רפואה שלימה פאר א קינד.[4]

דער כתב סופר שרייבט אויף אים 'תלמידי כבני', ער איז דאך געווען א זון פון רבי פישל (נאמן ביתו של אביו מרן החת"ס ז"ל), האט ער אים מקרב געווען ווי אן אייגן קינד.[5]

א' הנוכחים: ער איז געווען חוץ זיין גדלות בתורה ויראה, אויך א גרויסער בעל דרשן, און א גרויסער שרייבער.[6]

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן הי"ו, משב"ק: דער מחנה חיים איז נאך געווען א תלמיד פונעם חתם סופר אליינם.

גאב"ד חוג חתם סופר: יא, דער מחנה חיים איז א פעטער אונזערער.[7]

---

2 האון רבי אליעזר זוסמן סופר ז"ל מפאקש בעל 'ילקוט אליעזר' בנו של האון רבי מרדכי אפרים פישל סופר ז"ל מפרעשבורג. בצעירותו למד אצל החתם סופר ואף נימול על ידיו, לאחר פטירת החתם סופר המשיך ללמוד אצל בנו בעל הכתב סופר ואצל תלמידו המהר"ם שיק, מפאת גדלותו שימש כרב בכמה קהילות ביחד, אך נקרא על שם עירו בה דר 'אב"ד פאקש', מחבר הספרים עט סופר, המקנה, דמשק אליעזר, ילקוט אליעזר, ומלאה קטורת.

3 להלן העתק ממכתב שכתב המהר"ם שיק לבעל הילקוט אליעזר ובו מפליא את ספרו וחידושיו, ובתו"ד כותב לו "ושמחתי בו ובתורתו":

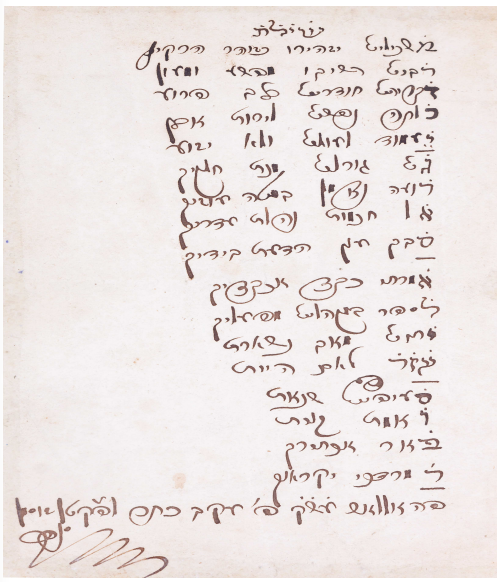
שיל"ת חוסט יום ב' ח"י אלול תרכ"ד לפ"ק.
כשמוע קול שופר יוחק לחיים בספר, ידידי הרב המופלא ומופלג בתורה וביראה, החרוץ ושנון המאוה"ג כש"ת מו"ה זוסמאן אליעזר נ"י אב"ד דק"ק האלאש יע"א עם כל אשר לו.
בעש"ק העבר הבריק לנגד עיני נועם ספרו ומכתבו ושמחתי בו ובתורתו ושלוותו, יהי ה' עמו ויעל מעלה ויפוצו מעייניותיו חוצה כי פריו מתוק לחיך, ויאושר כוחו וחילו לתורה ועבודה ותשואות חן חן לו. ומחי' חיים יתן לו חיים טובים ארוכים ומתוקנים לו ולביתו ולכל זרעו, כאות נפשו ונפש ידידו הדש"ת ומבקש להזכירו
הק' משה שיק מברעזעוע בן רבקה.

4 עיין בס' מזכרת פאקש (עמ' צ) ששם נעתק המכתב ממרן הקדוו"ט לבעל הילקוט אליעזר ז"ל, וזהו העתק המכתב:

ב"ה אור ליום ו' ע"ק קרח
---שלום וכמ"ם לכבוד ידיד ה' וי"נ ה"ה כבוד הרב הגאון הגדול בענקים חריף ובקי בכל חדרי תורה נזר הפארת ישראל והדרו, רבים ילכו לאורו, כקש"ת מו"ה זוסמן סופר אבדק"ק פאקש שליט"א.
צר לי מאוד בצערו ואני תפילה שבנו הרב ישראל מרדכי אפרים בן יכט ישלח לו ה' רפואה כלימה במהרה, וגם אשלח בל"נ איש על קבר אבא מארי הגאון הקדוש להשתטח להתפלל עבורו.
...וכחפץ ידידו הדש"ת הנצ' יום טוב ליפא ט"ב.

5 עיין בהקדמת הס' מספר הסופר בהספדו של ר' אליעזר זוסמאן ז"ל על הכת"ס תיאר את מסירותו של רבו אליו, ובין דבריו אמר ....היה לי כאב, ולא זזתי מבתלי בהמ"ד לערך עשר שנים, לא לבד ממקור חכמתו הרווני, וממבועי יראתו הורני הדרך אשר אלך, גם נתן לכסף מוצא לעזרני בימין צדקו.

6 לאחרונה נתפרסם מכתב עם חרוזים נאים מבעל הילקוט אליעזר להרב מרדכי גראס ז"ל שהיה כפי הנראה א' מהמרביצי תורה בהאללאש, וראש השורות המה "מרדכי גראס - אליעזר סופר" וזה ההעתק מהמכתב:

7 הגה"ק המחנה חיים ז"ל היה בנו של רבי מרדכי אפרים פישל סופר מפרעשבורג ז"ל ואחיו של בעל הילקוט אליעזר ז"ל.

ויש לציין שהגה"ק רבי פישל ז"ל זכה למה שלא זכו רבים אף מגדולי דורות המפורסמים, דהיינו לז' בנים צדיקים, אשר המליץ עליהם בספר תולדות סופרים התואר 'שבעה קני המנורה', וארבעה מהם נעשו באמת מגדולי דורם בתורה ובצדקות, ה"ה הגה"ק רבי יעקב שלו', והגה"ק רבי נפתלי, והמחנה חיים, והגה"ק רבי אליעזר זוסמאן ז"ל, ראה מתוקף קדושתם ותפארתם בס' תולדות סופרים ועוללות אפרים, ובספרים הקדושים שהם בעצמם חיברו והוציאו לאור, והי' לו עוד ג'

דער מחנה חיים האט געלערנט תורה מתוך הדחק, ער האט געלעבט אויף פת במלח,[8] און מ׳האט אים מציע געווען צו זיין רב אין פרעשבורג, אין בית המדרש פון די בעלי מלאכה, וואו ער וועט האבן א שיינע פרנסה און קענען אויפטון פאר אידישקייט, ס׳איז דארט געווען א קרוב משפחה וואם האט אים פארגעשלאגן די הצעה, און דער מחנה חיים האט געזאגט אז ער דארף זיך מיישב זיין.

איז ער געגאנגען פרעגן דעם כתב סופר צי ער זאל דאס אננעמען, האט אים דער כתב סופר געזאגט ״איך וויים דיין מצב, דו ביסט דאך אן ארימאן, דו מוזט עס אננעמען״. האט דער מחנה חיים געלערנט פשט אין די וועלטער אזוי, לעולם, האט דער רבי א ביסעלע הקפדה דערויף, נאר אזוי ווי איך בין א ארעמאן איז ער נוהג בחסידות, און ער לאזט מיך קומען, איז דער מחנה חיים געגאנגען זאגן אז ער נעמט דאס נישט אן.[9]

ער שרייבט אז ער לויבט דעם אייבערשטן אז ער האט אים חונן דעת געווען עומד צו זיין בנסיון, ווייל אויב נישט וואלט ער ווען געווען פארווארפן פון ביידע עולמות.

אינטערסאנט, דער כתב סופר מיטן מחנה חיים, ביידע האבן געמאכט חיבורים אויף מסכת גיטין,[10] אבער דעם כתב סופר׳ס חיבור איז געווארן א וועלט׳ס חיבור. אויף גיטין. ס׳איז אינטערסאנט.

רבינו: יא, דעם כתב סופר׳ס חיבור איז איינם אין די וועלט.

גאב״ד חוג חתם סופר: ובפרט אויף גיטין.

רבינו: יא, זעקס יאר האט ער געלערנט מסכת גיטין.[11]

גאב״ד חוג חתם סופר: זעקס יאר ברבים.

רבינו: יא. בכלל דעם כתב סופר׳ס דרך הלימוד איז אין דוגמתו.

גאב״ד חוג חתם סופר: ס׳איז באוואוסט אז דער רבי שליט״א איז זייער שטארק מחובר מיטן כתב סופר, מיט די חידושים און מיט די תשובות.

רבינו: ביי יעדע סוגיא וואם מ׳לערנט דא גלייך איך זייער צו לערנען דעם כתב סופר׳ס חידושים, ס׳איז מתוק מדבש, אזוי קלאר מסודר, ממש ס׳קלארט אויס די סוגיא, ער האט זיך זיין אייגנארטיגער מהלך ביי יעדע זאך.

גאב״ד חוג חתם סופר: די תשובות חוץ פון די עצם הלימוד איז אויך א געוואלדיגע ׳בונד׳ ווי מרופט דאס.

רבינו: וכל בניך לימודי ה׳.... אל תקרי בניך אלא בונין...

גאב״ד חוג חתם סופר: כ׳מיין צו זאגן, ער בויעט אויף יעדע זאך, א בנין, זיין סדר ווי אזוי ער שמועסט אין דעם.

רבינו: יא, ס׳איז זייער מסודר, ער שמועסט אויס אלע ראשונים ווי אזוי זיי האבן אדורך געלערנט די סוגיא.

דער כתב סופר האט אליינם געזאגט אז ער האט זיך אויסגעווועלט א שווערן דרך הלימוד, אבער ער קען דאס

בנים צדיקים וגדולי תורה אשר נקטפו ר״ל עוד בימי בחרותם, כולם תלמידי מרן החת״ס ז״ל ודלו והשקו מתורת רבם הגדול לאחרים.

8 עיין בראש הספר ׳דברי שערי חיים׳ עה״ת מהגאון המחנה חיים, וכה מתואר: בימים ההם אירע ענין נפלא עם רבינו (המחנה חיים), חמיו הצ׳ ז״ל ירד ר״ל מנכסיו, ולא הי׳ סיפק בידו להחזיק את רבינו, ואז נשבר מטה לחם בבית רבינו, הגם שרבינו סירב מליקח מעות ומתנות משום איש, עכ״ז במצב זו כשהתעוררו הבעה״ב אשר באו לשיעוריו והתנדבו ליתן איש כמתנת ידו מדי שבוע בשבוע לפרנסת רבינו מצד ההכרה קיבל, הבעה״ב מינו איש א׳ מהם להיות הגבאי לקבץ המעות ולמסרם ליד רבינו, ואמנם האיש הממונה מעל בשליחותו, כי הוא באמת קיבץ בכל שבוע רק לא מסר ליד רבינו אפי׳ פרוטה אחת מכל אשר אסף, ורבינו בטוהר לבו ובגודל קדושת נפשו העלים הדבר ולא הזכיר מכל זה לשום אדם, והרעב כבד בביתו עד שכמעט כלתה חיותם של רבינו וב״ב.

ויהי היום והממונה נחלה והגיע עד שערי מות ר״ל, והתאספו אליו רוב בני הקהילה והוא התחיל לצעוק בקול יללה, ובבכי רבה התודה את עונו שהוא דיכא את העני הצדיק רבינו ז״ע בצער, כי זה ימים רבים שגזל מאתו את לחמו, כי לא מסר לידו אפי פרוטה אחת מכל מה שקיבץ, וביקש במר נפשו שרבינו ימחול לו, ורבינו מחל לו על אתר ואמר שחלילה שיענש איש על ידו.

ממעשה נורא הלזה נעשה רעש בכל הסביבה והגיעה גם לאזני אחיו הגדול הגה״ק ר׳ יעקב שלו׳ ז״ל שהי׳ דר בק״ק טאפאלטשאן וכתב הוא ז״ל לרבינו ז״ל שיתן שמחה גדולה בלבו שזכה לעמוד בנסיון גדול, לישב ולידום על עול וחמס כזה ולמחול, ושכמו זה נעשה גם לרבינו הקדוש הגר״א מווילנא ז״ל, אחרי מעשה כזה הביטו כל העם על רבינו כאיש קדוש מורם מעם, ואז ציוה עליו אחיו הגדול הנ״ל שיעזוב את ק״ק מט״ד וכן עשה, שאז בשנת תר״ח העתיק דירת קדשו לק״ק פרעשבורג... עיי״ש עוד ממסירות נפשו.

9 אגב, עיין בס׳ קן סופר (סי׳ קכ״ו) שהגאון בעל המחנה חיים מדבר בשבחה של עיר מולדתו פרעשבורג ואומר ״אין אבן בשוק ובחצרותיו שלא נדבר עליו דברי תורה, ואין חדר שלא היה מדובר בו יראת שמים, אין חלון שלא עמדו בו ולפניו תלמידי חכמים וצדיקים״...

10 ספרו של הגאון המחנה חיים ז״ל עמ״ס גיטין, שנקרא ׳פלס חיים׳ מלא חידושים בעמקות וחריפות.

11 וז״ל בנו הגאון רבי שלמה סופר ז״ל בהקדמה להס׳ כתב סופר על גיטין: והנה ידוע ליהוי לקורא נעים כי מסכתא זו למד אבא מאוה״ג ז״ל בישיבתו הגדולה והמפוארה ברב עם משנת תרט״ז עד תרכ״ב... ולמדה והגיע עד דף ס״ו, ואז ניים ושכב רב ועלתה נשמתו בטהרה בשנת תרל״ב ביום תשעה עשר לירח טבת וחיבור זה ריבו ממהדורא ראשונה, וגם זאת לדעת כי השמטתי הרבה חדושיו מן הספר יען כי הבליעם אבא ז״ל בין התשובות שלו אשר כבר יצאו לאור עולם, ולא רציתי להכפיל הדברים, ועפ״י רוב מצויין בחיבור זה איה מקום החידושי בחלקי התשובות....

שוין נישט טוישן. ער איז זייער קלאר, זייער קלאר, ממש מ׳קען אינטערטאנצן פון זיינע חידושים.[12]

גאב״ד חוג חתם סופר: לכאורה איז דאס געווען שלא כדרך הטבע, אזא אינגער מענטש זאל אזויפיל אהנקומען.

רבינו: יא ער איז אוועק אינגערהייט, ער האט נישט מאריך ימים געווען, ער איז אלט געווען אינגאנצן זיבן און פופציג יאר ביי זיין פטירה.

גאב״ד חוג חתם סופר: מיין רבי (הגה״צ רבי יצחק שלמה אונגאר ז״ל אב״ד חוג חתם סופר) האט דערציילט אז ווען ער איז געווען א יונגל אדער א בחור׳ל, האט ער געפרעגט זיין פאטער דעם מחנה אברהם (הגה״צ ר׳ אברהם צבי אונגאר הי״ד אב״ד קאפאוואר) – דער מחנה אברהם איז געווען א גרויסער למדן – האט ער אים געפרעגט פארוואס די וועלט רעש׳ט אזוי פון תשובות חתם סופר, די תשובות כתב סופר זענען דאך הפלא ופלא, ער בויעט ווי אן ארכיטעקט, ער בויט אויף פון אנהייב מן המסד ועד הטפחות, ער הייבט אן פון א׳ ב׳.

האט אים דער טאטע זענטפערט ׳דו ביסט געראטן, אבער אין תשובות הרשב״א זעהסטו דען אויך די שיינקייט פון כתב סופר? דער חתם סופר איז א רשב״א! ער שרייבט אזוי ווי די ראשונים האבן געשריבן, אין כתב סופר איז טאקע די שיינקייט געוואלדיג, אבער דער חתם סופר איז א רשב״א׳.

רבינו: יא, דער חתם סופר איז זייער מקצר, ער שרייבט ווי א ראשון, ביי די תשובות צי ביי די חידושים, מיט אן עמקות יעדעם ווארט, מ׳דארף זיך פלאנן צו פארשטיין יעדעם ווארט וואס ער זאגט, וואס ער מיינט דערמיט.

גאב״ד חוג חתם סופר: יא, פלעגט מיין רבי ז״ל זאגן אז די וועלט כאפט נישט דאס גדלות פונעם כתב סופר אזוי ווי מ׳רעדט פונעם חתם סופר. ער האט געזאגט אז ער האט געשפירט א גוואלדיגע תשוקה אין די שיעורים, און אין די תשובות, די תשובות זענען דאך אויף ד׳ חלקי השו״ע. דער כתב סופר איז געווען א יונגערמאן א בעל יסורים,[13] ובימיו נפלגה הארץ (כי הוא עמד בראש המיילונג באונגארן), ער האט

12

עיין בס׳ הגדש״פ - פרעשבורג (תולדות ישיבה הרמה עמ׳ 74) המתאר בשם תלמידו הגאון ר׳ ישראל גראס ממישאלץ ז״ל: סדר לימודו היה כסדר למודו של החתם סופר, שלשת הימים הראשונים בשבוע לימד את התלמידים שיעור עיון שארך כשעתים ומחצה ברציפות, ולמד את המסכתות על הסדר דף אחר דף, והיה בוחר ללימוד עפ״י רוב את המסכתות כתובות גיטין וקדושין מסדר נשים, וחולין מסדר קדשים, ביום ד׳ בשבוע היו תלמידי הישיבה חוזרים על השיעורים, וביום ה׳ היתה מתקיימת הבחינה, ובסוף כל חצי שנה היה מתקיים בחינה גדולה על מה שלמדו במשך כל הזמן ההוא.

השיעורים שנאמרו ע״י הכת״ס דף אחר דף שונים היו מאלו שנאמרו ע״י החת״ס, דרך לימודו של ׳הכתב סופר׳ היה בדרך הפלפול, ואילו דרכו של החת״ס היתה בעיקר על דרך הפשט, ועל כך כותב רבי שלמה סופר כדלהלן: ...והיה לימודו בעיון ופלפול גדול וחריף ועמוק כדי לחדד התלמידים, ועפ״י רוב היה מברר שמעתתא אליבא דהלכתא, כדי שילמדו לברר דין מסוגיית הש״ס וראשונים, וכמה פעמים אמר כי עול גדול העמיס על שכמו מתחילה ללמוד באופן זה בפלפול גדול ועמוק ולחדש בכל יום תמיד חידושים.

ומחובתנו לציין שפלפול זה המתואר כאן לא היה פלפול של ׳עליות וקומות זו על גבי זו׳ כי אם פלפול של סברא, הוא נהג לסדר ולברר את שיטותיהם של הראשונים והיה חודר לסברותיהם של כל אחד ואחד, ותוך כדי כך סולקו הקושיות והסתירות שנערמו עליהן בדרך זו הוא לימד לפעמים במשך שנים מסכת אחת בלבד, את מסכת חולין לימד בישיבתו במשך חמש שנים רצופות.

ובאמת שזו היתה דרכו של אביו ה׳חתם סופר׳ לפנים, אלא ששינה דרכו ללמד בדרך הפשט משום הוראת רב וסיפר על כך רבי שאול בראך ז״ל אבדק״ק קאשוי (בהסכמה לחי׳ סוגיות על ב״מ) ...סיפר לי אחד מתלמידי הת״ס שהוא היה עומד לפני רבו באותו שיעור שלמד אחר שהיה יחד עם מאור הגולה הקדוש מו״ה מרדכי בנעטה זצוק״ל האב״ד דק״ק ניקאלסבורג וכה היה דבריו: הגאון מנ״ב אמר אלי עד מתי ילמוד הרב מפ״ב בעומק וחריפות גדול כל ענין, ולשמוע לדברי גאון הנ״ל אשנה מדתי מהיום ולהלאה ללמוד יותר בפשיטות, והרוצה ליסע מזה יסע והרוצה לישאר ישאר...

פ״א התבטא רבינו החת״ס כמה בכיות ותפילה שפכתי שיעזרני השי״ת ועזבתי דרך הראשון ואחזתי בהשני ומיניה לא אזוזה, אולם הכת״ס התבטא פעם ואמר כי אין לו כח לשנות בגילו את הדרך.

13

הכתב סופר ז״ל היה כל ימיו חלוש ובעל יסורים, עול הישיבה והנהגת הציבור הכבידו והחלישו אותו ביותר והיה נוסע תכופות למנוחה עפ״י ציווי הרופאים בפרט בשנות תרכ״א תרכ״ב ולאחר הקאנגרעס, ובאחד ממכתביו אף מסיח את דאגתו בפני תלמידו מבוגר בישיבה על חולשתו שלא יגרום לביטול תורה (מובא בס׳ אגרות סופרים מכתב ל) וז״ל: אחד״ש הטוב הודיע לך תחילה הטוב מצידי כי ימים אלו טובים בענין הבריאות מימים שעברו, הגם כי עדיין איני בריא, וירא אני שאהי׳ מוכרח לדרוש ברופאים ד׳ יושיע בקרוב שלא אהי׳ צריך לבטל מת״ת ועסקי רבים וזכות אבותי יסייעני ויהי׳ למגן ומחסה לי למען שמו ותורתו.

על מנת להקל מעט את העול מעצמו הנהיג בישיבה גבאים שיפקחו על עיניי בני הישיבה ברוח ובגשם בזמן שהיה חלוש מאוד היה מתפלל במנין בביתו וכן מסר את השיעורים בביתו כאשר מובא בספר חוט המשולש בשנים האחרונות שהתפלל עם מנין בביתו הניח לימוד יו״ר, כי תמיד היה בעל יסורין, ולא יכול לילך להתפלל לביהמד״ר הבחורים עפ״ל. ובכדי שלא יתנתק לגמרי מהישיבה בתקופת שהותו במרחץ הנהיג שהבחורים היו כותבים את חידושי תורתם על הסוגיות ושולחים לרבינו התלמידים היו מוסרים את החידושים לידי הגבאי, וכאשר נאסף חומר רב היה שולחם ומוסרם לו, והוא היה מעיר הערותיו ומשבח את אלו שנאמרו בטוב טעם ודעת.

געמוזט פירן די גאנצע מערכה (נגד הנעלאגען), און די וועלט כאפט נישט די פלא, ווי אזוי קען א מענטש אזויפיל.

רבינו: דער חתם סופר האט געזאגט אויף אים 'ער לערנט וואהולער פון מיר...', אזוי פלעגט ער זאגן זאגן אויפן כתב סופר.[14]

אויף כתובות האט ער געהאט א חיבור, דאס איז נישטא, איך שטעל מיך פאר אז ס'איז געווען אויף נאך מסכתות. אלעם איז דאך וואונדערבאר. די תשובות, די דרשות איז אבער שוין נישט דאס.

גאב"ד חוג חתם סופר: די דרושים על התורה מיינט דער רבי?

רבינו: ניין, די דרשות כתב סופר. די דרשות חתם סופר שמ"ט.

דער חתם סופר נאכן דאוועגען (בליל שב"ק) פלעגט ער זיך אויסדרייען און זאגן פאר די בחורים וואס פלעגן גיין עסן 'טעג', יעדער האט געדארפט זאגן א תורה ביים טיש פאר די בעלי בתים, האט זיך דער חתם סופר אויסגעדרייט נאכן דאוועגען און געזאגט א תורה, און די בחורים האבן אויסגעהערט און זיי זענען געגאנגען (וכן נהג בנו הגאון הכת"ס ז"ל).[15]

גאב"ד חוג חתם סופר: אונזער עלטער פעטער ר' נפתלי סופר (הגאון בעל מטה נפתלי ז"ל, אחיו של הגאונים בעל מחנה חיים והג"ר זוסמאן ז"ל) ברענגט זייער א אינטערעסאנטע זאך, ער איז מרמז אז דער עולם האט דעמאלטס זייער ליב געהאט מגידות, דער עולם דארט אין פרעשבורג האט דעריבער געפאדערט אז זיי ווילן הערן מגידות, דער כתב סופר האט אבער נישט געהאט קיין צייט, ער איז דאך געווען עסוק מיט די ישיבה, מיט די רבנות, מיט די תשובות, האט דער כתב סופר געזאגט אז מ'זאל ברענגען א מגיד. מ'האט טאקע געברענגט שפעטער א מגיד... די מקורבים פונעם כתב סופר האבן אבער גע'טענה'עט אז ס'טויג נישט צו ברענגען א מגיד, ווייל דער עולם איז אזוי להוט נאך מגידות אז מ'וועט לויפן נאר צו די מגידים, און ס'וועט מאכן עגמת נפש שפעטער. האט דער כתב סופר געזאגט 'וואם זאל איך טון, זיי זענען דאך געוועכט אז זיי ווילן הערן מגידות, אבער אויף וואם זאל איך מוותר זיין, אויף די גמרא תוספות (שיעוריו בהישיבה)?! איך קען נישט, אויף די תשובות?! איך קען נישט!'.

רבינו: איך האב געהערט אז דער כתב סופר האט למעשה שפעטער מסכים געווען און ער האט געברענגט א מגיד, און ס'איז טאקע געווען צרות שפעטער, ווען דער כתב סופר איז נפטר געווארן האט מען נישט געוואלט אויפנעמען דעם זוהן, דעם שבט סופר אלס רב דארט אין פרעשבורג, די קהילה האט אים נישט געוואלט אויפנעמען אלם ממלא מקום, זיי האבן שוין געזוכט בעסערע גליקן....

מען האט צוזאמען גערופן אלע תלמידים פונעם כתב סופר, און אויך די תלמידי החתם סופר וואם האבן נאך געלעבט, אלע זענען געקומען צו פארן קיין פרעשבורג, און מ'האט געמאכט אן איבערקערעניש, ס'איז נישט צום גלייבן היינט, צוויי מעת לעת האט האט געזומען ביז מ'האט אויפגענומען דעם שבט סופר.[16]

14

עיי' בס' חוט המשולש (עמ' רפ"ח) שמרן החת"ס אמר לתלמידי חכמים העומדים עליו 'בני רבי שמואל וואלף לערנט וואהלער אלס איך, נור ווייס ער ניכט זא פיעל אלס איך, פיר דאס בין איך אבער אויך אלטער [פירוש - בני רבי שמואל וואלף לומד טוב יותר ממני, רק שאינו יודע כל כך הרבה כמוני, כי לעומת זה הרי אני מבוגר ממנו בשנים].

15

עיי' בהקדמת הספר כתב סופר (מאמר אוהל לאה) מה שכתב בנו הג"ר שלמה סופר ז"ל אב"ד בערעגסאז, וז"ל: ...כדי להרגיל הבחורים ג"כ בדברי אגדה, ולמען יהיה להם להגיד איזה דבר תורה בשבת ויו"ט על השולחן שאכלו אצל בעל הבית כנהוג, היה מנהגו אחר תפילת ליל שב"ק שהמתינו לומר ק"ש בזמנו, בינתיים היה מהרהר איזה מקרא ואת אשר חידש שם הגיד לפניהם אחר קריאת שמע... ע"ש עוד.

16

בהקדמת ס' אור שרגא (מהגאון רבי שרגא פישמאן ז"ל שהיה המגיד הנ"ל והספר נדפס בהסכמת הדעת סופר ושד נכדי החת"ס) מביא המו"ל ששמע מהדעת סופר (ה"ה הגאון רבי עקיבא סופר ז"ל בנו ומ"מ של השבט סופר ז"ל) שסיפר שבשעת המרקחה הגדולה, הכריזו בהעיר שהמגיד הולך להגיד דרשה בביהמ"ד, וכל בני העיר נתכנסו, והוא עלה על הארון קודש ואמר: שאף שאני זקן ובא בימים, אך על פי דין תורה אין שום ספק שהרבנות בהעיר שייכת לבנו של הרב ז"ל, רבי שמחה בונם (ה"ה השבט סופר), ואין לערער אחריו כלום. ולפי גירסא אחת אמרו בנקיטת חפץ ובשבועה.

אגב, יש לציין שבשו"ת חת"ס (חאו"ח סי' י"ב) דן בענין ירושה ברבנות, ומבאר שאין דין ירושה ברבנות, אך אח"כ (בסי' י"ג) כ' שחזר לעיין שאכן יש דין ירושה, ומסיים שם דבריו 'וברוך השם שזכיתי להפך בזכותיה דתלמידי חכמים ובניהם אחריהם'.

אך ממש"כ מרן 'שזכיתי להפך בזכותיה דת"ח ובניהם' היו פוסקים שרצו לדייק שמרן ז"ל לא חזר בו, ובעיקר הדין ס"ל דאין דין ירושה ברבנות, אלא שכתב בזכותם של ת"ח ובניהם. אמנם בשו"ת מהר"ם שיק (חיו"ד סי' רכ"ח) נקט שמרן ז"ל חזר בו.

ובספר אגרות סופרים (בכתבי הג"ר שמעון סופר ז"ל אב"ד קראקא סי' מ"ו) במכתב תוכחה לקהל שלא רצו למנות את בן רבם למלא מקומו, ותלו עצמם בדברי מרן ז"ל, וכתב אליהם המכתב סופר וז"ל: כל הרוצה לחנוק עצמו יתלה עצמו באילן גדול ומעמיד דבריו על דין תורה וכו', אשאלה נא לאלו המראים מקום בתשו' י"ב, למה העלימו עיניהם ממש"כ אאמו"ו וזצ"ל בסי י"ג וכו'. ומסיים ברוך ה' שזכיתי להפך וכו עכ"ל אאמו"ו מאוה"ג זצ"ל זי"ע ועל כל ישראל, הרי שקיים פסק הרמ"א שבזמנינו שהרבנים משועבדים לקהלות וכו ראוי הבן עפ"י דין

גאב"ד חוג חתם סופר: ר' נפתלי ברענגט דאם צו ווייזן דאם גדלות פונעם כתב סופר, אז ער האט נישט געוואלט שטערן זיין עבודה אין די ישיבה און די תשובות, און ער האט געהאלטן אז די בני העיר זענען געריכט, האט ער אליינם געהייסן ברענגען א מגיד.[17]

רבינו: יא, אבער היינט קען מען זיך דאם נישט פארשטעלן, מ'זאל נישט לאזן מקבר זיין דעם רב דעם כתב סופר דריי טאג! ווייל מ'האט נישט געוואלט אויפנעמען דעם זוהן.[18]

תורה לנחלת אבותיו למלאות מקומו, וכן הנהיג אאמ"ו מאוה"ג בסוף ימיו בכל מדינת אונגארין, וכן נוהגין עד עצם היום זה וכו' עכ"ל המכתב סופר.

17 עיין בס' הנ"ל שכשהגאון הכתב סופר הציע לו להיות מגיד בעיר פרעשבורג, שאל את הכתב סופר בצחות: מהיום אתם תהיו 'הרמב"ם' ואני אהיה 'המגיד ממשנה'?, ענה לו הכת"ס בדרך צחות: זאת איני יודע, אבל קופת הקהילה יצטרכו מהיום לשלם 'כסף משנה'.

אמנם יש לציין שהמגיד הנ"ל דרש דרשותיו בלשון דייטש, והגאון בעל לב העברי ז"ל צעק מרה נגד זה, ואז נעשה מרקחה בינו לבין קהילת פרעשבורג, עיי' בס' זכור ימות עולם (ח"א עמ' קכ"ט) שמביא באריכות פרשה זו.

להלן תמונת שער הספר 'אור שרגא' של המגיד הנ"ל:

18 ועי' עוד בהקדמה הנפלאה הנ"ל לס' כת"ס עה"ת, בסוף ההקדמה ד"ה השמועה, שהלוי הי' ביום שלישי להסתלקותו אחר שנתקבל בנו לרב העיר.

אין פרעשבורג איז געווען א מעשה מיט יארן פריער ביי רבי עקיבא איגר הראשון, דארט איז געווען אן אלטער רב, און לעת זקנתו איז ער געווען שוואך, און קהל האט פארשטאנען אז ער האט שוין נישט קיין כח, און זיי האבן אויפגענומען א צווייטן רב אין פרעשבורג. עם איז געווען שבת שובה האט דער אלטער רב געקוקט ביים פענסטער און ער האט געזעהן ווי מ'גייט, האט ער געפרעגט וואו מ'גייט, האט מען געזאגט אז מ'גייט אין שול אריין הערן א דרשה, ער איז באלד דערנאך נפטר געווארן פון חלישות הדעת.[19]

דער חתם סופר אליינם איז געווען אין פרעשבורג אלם

---

19 עיין בס' חוט המשולש (עמ' קע"ג) שמתאר תולדות רבנותו של הגאון בעל המשנת דרבי עקיבא איגר (הראשון) בעיר פרעשבורג וכה כתוב: ...אמנם לא ארכו הימים רק ארבע שנים כי מעשה נורא אירע בו, וגופא דעובדא הכי הוי, בפ"ב הי' אב"ד בעת ההיא הגאון מוה"ר משה חריף ז"ל [המובא בשו"ת פנים מאירות שהי' חתנו של הה"ג החסיד מהו' מרדכי מוכיח ז"ל שנפטר שנת תפ"ט, והי' אבי הגאון האדיר מהו' ליב מוכיח ממדינת עלואס שנקרא ר' ליב ברלין שבא להשתטח על קבר אביו ונסתלק שם בפרעשבורג בשנת תק"ז וכנראה מציון קברו שחקוק עליו מאמר זוה"ק רגלי דבר נש אינון ערבין וכו', והוא היה אבי הגאון האמיתי מהו' ישעי' ברלין ז"ל אבדק"ק ברעסלא וחותנו הגאון המובהק מהו' יוסף שטיינהרד ז"ל בעל שו"ת זכרון יוסף אבדק"ק פיודא], והגאון ר' משה חריף ז"ל שהי' לפנים ראב"ד בלבוב ישב בפ"ב רבות בשנים, ויהי כי זקן וידי משה כבדים וכחותיו נתמעטו ואור עיניו גם הם אין אתו, ולא יכול עוד לצאת ולבוא לפני העדה והקהלה גדולה, והיתה צריכה לאיש אשר ילך לפניהם להורות להם הדרך אשר ילכו והמעשה אשר יעשון, לזאת הסכימו בהסכמת הגאון אב"ד לקבל משנה למלך אשר עבודת הקודש בכתף ישא, ושמו עיניהם ובחרו בהגאון רע"ק ז"ל, והנה אחרי זמן זמנים בקשו אנשי העדה ממנו שידרוש להם דבר ה' גם בבית הכנסת הגדול, ועל זה הקפיד הגאון רבי משה ז"ל, אבל זקיני ז"ל אחרי רוב הפצרות מאנשי העדה הטה אוזן לבקשתם ונענה להם ראשון לדרוש גם בביהכ"נ הגדול, ויהי בימי כאשר נח נפשי' דרב הגאון רבי משה ז"ל עמד זקיני ז"ל להספידו כראוי לחכם בפניו, וראה זה כי נורא הוא באמצע ההספד הפסיק ואמר שהנפטר אינו מניחו להספידו עוד, ותובע אותו לדין לפני ב"ד של מעלה, ובכ"ז ניסה שנית לדבר דבר אבל הפסיק שנית ולא הספידו עוד, וכאשר בא לביתו נחלה ר"ל ובימים מועטים עלתה נשמתו השמימה ובא בכל"ח עלי קבר בן ל"ח שנים בשנת תקי"ח לפ"ק.

ואני הסופר כאשר זכיתי להשתטח בשנת תרמ"ו ביום ג' תמוז על קברי אבותי הקדושים ז"ל ושארי הגאונים בעיר מולדתי פ"ב עמדתי על המחקר אם יעמדו הדברים ומצאתי רשום על ציון של הגאון ר"מ חריף ז"ל שנפטר ליל ד' ג' אלול "יתחנן" לפ"ק, ועל ציון זקיני רע"ק ז"ל רשום שנחטף יום ב' ט"ו אלול בו. ומפי השמועה שמענו כי פתח עליו האי ספדנא "אחד עשר יום מחורב" כי רק י"א יום עברו בין חורבן בית ראשון סילוקו של הגאון מהו' משה חריף ז"ל לבין חורבן בית שני פטירת זקיני הגאון רבי עקיבא ז"ל (עיי' בס' אגרות סופרים סי' כ"ב)

יונגערמאן, דעמאלטס איז געווען רב רבי משולם טיסמעניצער (הג"ר משולם איגרא) ז"ל, און ער איז געווען ביי רבי משולם, און ער האט זייער מכבד געווען דעם חתם סופר וואס איז נאך געווען זייער יונג, און רבי משולם איז דאך געווען דער גאון הגאונים, אזוי פאר די מסובים איז דאס געווען א חידוש, און זיי האבן אים איבערגעפרעגט דערויף, האט רבי משולם געזאגט 'ער וועט נאך זיין דא רב'.

גאב"ד חוג חתם סופר: רוח הקודש נפלטה מפיו.

רבינו: די וועלט דערציילט, אז דער חתם סופר איז געבוירן געווארן פרייטאג שפעט נאכמיטאג, רבי אבישׂ'ל פראנקפורטער איז געווען רב אין פראנקפורט דעמאלטס ווען דער חתם סופר איז געבוירן געווארן, בימים ההם האט מען דאך ביי די אשכנזים געדאוועט קבלת שבת פריה, און די מוטער פונעם חתם סופר, זי האט געהייסן ריזל,[20] האט געדארפט גיין צו די לידה האט זי נישט געוואלט אז מ'זאל מקבל שבת זיין, כדי ס'זאל נישט זיין קיין חילול שבת ביי די לידה. האט זי באפוילן מיט א שליח אין שוהל אז מ'זאל ציווארטן מיט קבלת שבת. ווען מ'האט איבערגעגעבן די בקשה פארן רב ר' אבישׂ'ל האט ער געהייסן אז מ'זאל ווארטן. יעדער איז געבליבן שטיין... ביי די "עקעם' איז דאס נישט אזוי פשוט, אבער אזוי איז געווען מען האט געווארט. האט רבי אבישׂ'ל געזאגט 'עס קומט אראפ אן אור גדול'.[21]

די מוטער פון חתם סופר ליגט טאקע אין פראנקפורט.

און מ'דערציילט אז דער חתם סופר איז נאך געווען א יונגל ווען רבי אבישׂ'ל האט אים געזומען שמחת תורה ער האט אים אויפגעהויבן און געזאגט אז ער טאנצט מיט א ספר תורה... דאס איז נאך געווען ווען דער חתם סופר איז נאך געווען א קינד.

---

20 נכדת הגאון הגדול מהרשש"ך ז"ל מפראנקפורט בעל כוס הישועות.

21 בהקדמה לדרשות חתם סופר מסופר שבעת שנולד מרן החתם סופר היה אז הגה"ק רבי אבישׂ'ל פראנקפורטער זי"ע האב"ד בעיר פראנקפורט, ובימים ההם היו רגילים להתפלל קבלת שבת מוקדם, ואמו של החת"ס הרבנית הצדיקת ריזל ע"ה היתה צריכה ללדת ולכן לא רצתה שיקבלו שבת בכדי שלא יהי' חילול שבת בעת הלידה, וביקשה שימתינו בביהמ"ד עם הקבלת שבת, וכאשר מסרו את בקשתה להרב ר' אבישׂ'ל אמר שיעשו כפי בקשתה. ויתמהו איש אל אחיו ולא הבינו אז פשר הדבר, ורבי אבישׂ'ל ענה לעומתם ואמר: "עס קומט אראפ אן אור גדול ונורא". וכס' חוט המשולש כתב שאמר כי הבן שיולד להאשה הזאת יאיר עיני חכמים בתורתו, ויושיע את ישראל בתפילתו.

גאב"ד חוג חתם סופר: איך האב געזעהן אין 'דברי שערי חיים' פונעם מהנה חיים, ער ברענגט דארט וואס ער האט געהערט פון זיין טאטן רבי פישל, אז דער חתם סופר האט אים אליינס דערציילט אז ווען ער איז געקומען קיין פרעשבורג איז דארט געווען א חברה וואס האבן ג'עמסר'ט די ישיבה צו די שלטונות, און די מסירה האט געמאכט עגמת נפש, האט דער חתם סופר געלאזט רופן די חברה, האבן זיי געטפערט אז דער פרעשבורגער רב וויסט וואו מיר וואוינען... איז דער חתם סופר געגאנגען צו זיי, צו די מלשינים, און ער האט נישט געקענט פועל'ן ביי זיי צוריק צוציהן פון די מסירה, ער זאגט אז ס'איז געווען זלגו עיניו דמעות, ער האט זיך צו זיי געבעטן, זיי האבן קלאר געזאגט אז זיי קענען טאקע צוריק ציען, אבער זיי האלטן נישט דערביי, האט דער חתם סופר דערציילט אז די גאנצע חברה זענען ל"ע ג'ע'הרג'עט געווארן מיט מיתות משונות, איינער פון די פרויען פון די מלשינים איז געקומען איבערבעטן דעם חתם סופר , זי האט געזאגט אז דער רבי זאל בעטן אויף איר מאן, האט ער געטפערט "איך בעט אויף זיי דריי מאל א טאג... ביי 'זלמלשינים'.[22]

---

22 ונעתיק כאן המתואר בס' סנה בוער באש (עמ' שכ"ו) בשנת תקפ"ז האפילו עננים כבדים על שמיה של העיר רבתי עם פרעשבורג, ונתלקטו ריקים ופוחזים ובעצה ובמזימה אחת עם הפורץ הידוע סיטרא אחרא מעיר אראד החליטו להקים בית חינוך לצעירי הצאן ובה ישקו את הצאן חכמות חיצוניות עם מעט תורה ומעשה שטן הצליח ועלה בידם זממם והגדילו והתעיבו עלילה פורצי הגדר ועשו להם סעודת מריעים בנים משחיתים ביום צומא רבא דתשעה באב והעיר פרשבורג נבוכה, או אז הניף מרן את זרוע עוזו ודרוש דרש משה בשבת פרשת ואתחנן וקרא בקול גדול את המקרא הזה כי כל האיש אשר הלך אחר בעל פעור השמידו ה' אלוקיך מקרבך ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום, ואכן שמע ה' בקול עבדו נאמן ביתו והשמידם מקרב עדת ישראל וכל בני חבורת הרשעים לא השלימו שנתם ויאבדו מקרב ישראל.

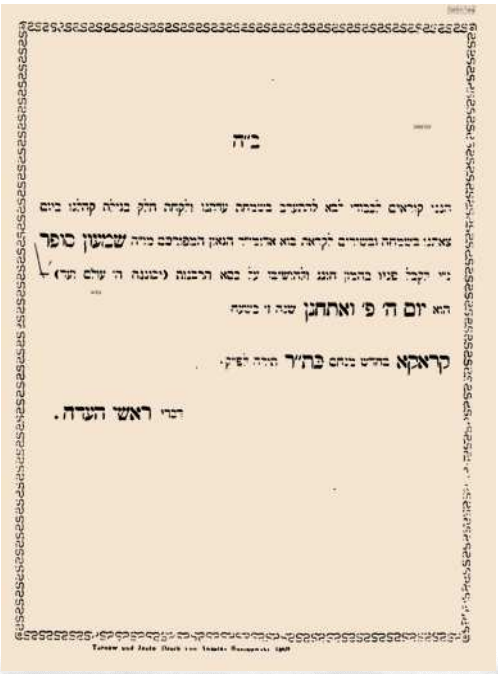
רשעי ישראל אלו ניסו דרך מושל המדינה להשיג את מבוקשם וחילו את פניו שיסייע בידם לבצע את זממם, ושאלם המושל השר מה דעת הרב שלכם בנידון זה, השיבו הם בגודל רשעתם שהרב הוא הולך חשכים ועדיין לא נגה עליו אור ההשכלה, וטחו עיניו מראות את התועלת הרבה שיש בהנחלת ההשכלה לדור הצעיר, השיב להם השר באף ובחימה "כפי הנראה אינכם מכירים את גודל ערכו של הרב שלכם כי הוא אדם גדול ורם, אנחנו עקבנו אחריו בתחילת בואו לעירינו ופתחנו את כל המכתבים שהגיעו אליו, ואת אשר שלח הוא לאחרים ומהם נשתקפה חכמתו הרבה אף בענינים הנוגעים לחוקי המדינה ונמוסיה ונוכחנו לראות את חכמתו ואת ישרו ואצילות רוחו", הדבר יצא מפיו ופני ההמנים למיניהם חפו.

ער האט אבער געזאגט אז פאר צוויי פון די חברה האט דאס נישט געשאדט, ווייל אויף איינעם פון זיי האט דער חתם סופר געזאגן אז ער וויל נישט מיטשטיין מיט די חברה, נאר ער האט נישט קיין כח זיך קעגנצושטעלן, דער צווייטער, ווייל ער איז געווען א ת"ח און דער כח התורה האט מגין געווען, ווי חז"ל זאגן (חגיגה טו:) 'בכה רבי מה למשמאילים בהם כך וכו', ס'איז מבהיל הרעיון, ער איז געווען א מסור, עם כל זה דער כח התורה האט מגין געווען.

רבינו: וועלכן רבי שמעון סופר ז"ל (בנו השני של מרן החת"ס ז"ל) איז געווארן רב אין קראקא[23] האט ער געהאט א גרויסע התנגדות,[24] עם איז געווען אן איבערקערעניש אין שטאט, וועלכן ער איז אנגעקומען אין שטאט איז ער געגאנגען זאגן די ערשטע דרשה, די לומדים אין שטאט האבן זיך אנגעגרייט מיט שטארקע קשיות אים צו קענען אפווענדן. זיי האבן זיך אראפגעזעצט אין די ערשטע שורה, און זיי האבן אים געוואלט אפווענדן במשך די גאנצע דרשה. רבי יענקעלע רימליווער ז"ל, דער כוכב מיעקב, דער פאטער פון טשעבינער רב ז"ל האט דערציילט די מעשה, ער איז אויך דארט געווען.[25]

בתקופה מסויימת גברה ידם של בעלי הזרוע והלשינו על הישיבה בפרעשבורג לפני שרי המלוכה, באמרם שהיא מגדלת מתוכה נבערים מדעת באפס מזימה, וכבר יצאה פקודה מאת השרים לסגור את הישיבה ולפזר את כל תלמידיה תוך ארבעה עשר יום, ומרן שלח לקרוא לאותו מלשין אשר היו דבריו נשמעים אליו ולא רצה לבוא, הלך מרן לביתו והילה פניו שילך לבטל את גזירתו, ולא אבה עד שנתגלגלה זכות על ידי אחד מראשי הקהילה רבי משה בעטלהיים וזכה לבטל את הגזירה הרעה הזאת, לא עברה שנה אחת ומדת הדין פגעה בו ובמרעיו, באותה תקופה נשאל מרן על ידי המלוכה שאלות מפורטות על תכנית הלימודים בישיבה ועל מטרותיה והשיב להם תשובות נכוחות בטוב טעם ודעת לשבר את אזנם ולשבר מלתעות הרשע.

23 להלן העתק ההזמנה למעמד הקבלת פנים שנערכה להגאון רבי שמעון סופר ז"ל כאשר נתעטר בגזר הרבנות בק"ק קראקא.

בי"ה

הנני קורא לכבודי יבא להתעדב בשבתה עדתנו ולקדה חלק בגילה קהלנו ביום שאתנו בשבחה ובשירים לקראה בא אדוניה הגאון המפורסם בירה **שמשון סופר** ני יקבל פנינו בחתנו תענג והתשעשע על בסא הרבנות (בשנה ה' עלם תרצ)

הוא **יום ה' פ' ואתחנן** שנה ו בשעה

קראקא בחתם **בה"ר** הויה לפ"ק.

רבני **ראש הערה.**

24 יש לעיין בס' רבינו שמעון סופר (י"ל בשנת תשנ"ה) שמביא כל השלשלות הרבנות כפי שמביא מקורות שהיא נמשכה כשלוש שנים מעת שהציעו לו הרבנות עד שהגיע, והיו הרבה עליות ומורדות להצעה זו, וההחלטה בסופה לקבל את הרבנות כי הרה"ק מצאנז ערך לו מכתב שיקבל את הרבנות, וכמו כן הרה"ק רבי ארון מקראקא ז"ל בנו של הרה"ק המאור ושמש היו מראשי החותמים על כתב ההכתרה, עיי"ש באריכות נפלאה כל הפרשה.

ויש לציין שבהקדמת ס' מכתב סופר מובא מכתב מהגאון רבי דובעריש מייזליש ז"ל אב"ד ווארשא שמחזק את הגאון רבי שמעון סופר לקבל את הרבנות בעיר קראקא, וכותב לו שהוא שימש שם כ"ד שנים כאב"ד העיר, ורצה שבנו הגאון רבי ישראל ימלא את מקומו, אך המשכילים מסרו אותו לשלטונות וע"כ לא היה יכול למלא את מקומו, אך מן השמים נסתבב שהוא יקבל את המשרה על שכמו, וכתב לו שגם בנו הנ"ל הניח פתק שרבי שמעון ייבחר, וכותב לו היות ששומע שכותבים עליו דברי פלסתר אעפ"כ לא ירא ולא יחת לקבל את הרבנות, עיי"ש באריכות.

25 ועיי' בספר אגרות סופרים (כתבי רבי שמעון סופר מכתב יט) מה שכתב הגה"צ רבי שמעון סופר ז"ל אבדק"ק קראקא כשהשיב לגיסו הרה"ג רבי זלמן שפיצער ז"ל רב בק"ק וויען על שאלתו למה ממאן לקבל עליו משרת הרבנות דק"ק קראקא, וכתב לו בזה"ל: ה' היודע תעלומות לב יודע צערי כשאני רואה בעו"ה עולם הפוך, עליונים למטה תלמידי חכמים וצדיקים הראוים למלל גבורות ה' להשמיע כל תהלתו, כגון רב מרא דכולא תלמודא הר' משה ברעזאוא [ה"ה מרן המהר"ם שיק ז"ל] וכיוצא בו יושבים בקהלות קטנות במצור ובמצוק, וצעירים ירקדו בקהלות גדולות לאלקים וכו' ה' הטוב ירחם במהרה ויעמידנו בקרן אורה... עכדה"ק.

אגב, יש לציין מה שהובא בספר בצילו חמדתי שסיפר הגאון מטשעבין על אביו בעל הכוכב מיעקב, שכאשר נפטר רבי שמעון סופר שהיה ראש מחזיקי הדת ונלחם בחרמה נגד המשכילים, שמחו המשכילים על הסתלקותו בהספד שנשא עליו הכוכב מיעקב, קרא עליו את הפסוק שאמר דוד לאחר הריגתו של אבנר (שמואל-ב ג, לד) ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחושתיים הוגשו, כנפול לפני בני עולה נפלת. לכאורה יש לדייק מהו 'כנפול' בכ"ף הדמיון, ברם כאשר הצדיק נפטר סבורים הרשעים כי מכאן ואילך תהיה להם מנוחה, ומעתה יוכלו לעשות כחפצם הרע מבלי שיהיה מי שילחם נגדם, אבל האמת אינה כן ידיך של הצדיק לא אסורות ורגליך לא לנחושתיים הוגשו, הצדיק יכול להמשיך ולפעול נגדם באין מפריע, כנפול' לפני בני עולה נפלת, רק

ווען רבי שמעון סופר איז אריינגעקומען אין ביהמ"ד און ער האט אהנגעהויבן די דרשה, ער האט זיך אומגעקוקט האט ער באלד געזעהן וואס דא קומט פאר, האט ער געזאגט אז ער וויל דערציילן א מעשה.

האט ער דערציילט אז וועז ער איז געווען א קינד איז אין פרעשבורג געווען א חתונה בתערובות ל"ע, איז מען געקומען דערציילן פארן חתם סופר אז ס'איז דא אזא חתונה אין די שטאט, האט דער חתם סופר געשיקט זאגן אז מ'זאל דאס מבטל זיין, אבער זיי האבן זיך נישט וויסנדיג געמאכט, האט דער חתם סופר אים ערופן, ער איז נאך געווען א קינד, און ער האט אים געזאגט 'גיי אהין און זאג אין מיין נאמען אז איך האב דאס געהייסן מבטל זיין', ער איז טאקע געגאנגען און איבערגעגעבן בשליחות פונעם טאטן, זיי האבן אים פאריאגט פון דארטן. איז ער צוריק געגאנגען צום טאטן און דערציילט וואס עס איז געווען.

האט דער חתם סופר געהייסן אז ער זאל נאכאמאל צוריק גיין און זיי זאגן אז ער וואלט זיי, אז זיי זאלן שוין אויפהערן. ער איז נאכאמאל געגאנגען, און ער האט איבערגעגעבן דעם טאטנס ווערטער , און איבערגעזאגט פארן חתן דעם טאטנס התראה. יענער האט אים אנגעשריגן אז ער זאל ארויסגיין פון דא, אז נישט וועט ער אים אנקלאפן די ביינער. איז ער צוריק געקומען און דערציילט פארן טאטן.

האט אים דער חתם סופר געהייסן צוריק גיין 'גיי זאג זיי אין מיין נאמען אז איך וואלט זיי'. האט ר' שמעון געזאגט 'זיי האבן געזאגט אז זיי וועלן מיך שלאגן'. האט אים דער חתם סופר געזאגט 'אויב זיי וועלן דיך שלאגן, גיב איך דיר איבער א שם, אז מ'שלאגט דיך זאלסטו מכוון זיין דעם שם'. ער איז נאכאמאל געגאנגען און ער האט איבערגעגעבן די שטרענגע התראה פונעם טאטן, דער התן האט מקיים פסק געווען, ער האט אויפגעהויבן די האנט צו שלאגן, האט ער מכוון געווען דעם 'שם' און דער התן האט זיך אויסגעצויגן אויפן פלאץ... פארשטייט זיך אז קיין התונה איז מער נישט געווען, און ס'האט זיך געענדיגט.

האט רבי שמעון סופר אויסגעפירט 'מורי ורבותי, איך געדענק נאך דעם שם'...

עם האט דעם עולם אנגעכאפט אזא פחד אז די חברה האבן זיך אויפגעהויבן און זענען ארויסגעלאפן פון שוהל.[26]

הרש"ח: דער חתם סופר האט געזאגט פאר די פטירה פארץ כתב סופר אז דער זיידע רבי עקיבא איגר וועט אים שטיין לימינו.

רבינו: יא, ער האט אים געזאגט 'דיין זיידע רבי עקיבא איגר פון אייז זייט, און דיין זיידע דער מהרשש"ך (הגאון הגדול רבי שמואל שאטין כ"ץ ז"ל מח"ס כום ישועות ר"מ בק"ק פראנקפורט) וועט דיר שטיין פון די צווייטע זייט, ואני אבוא אחריהם'.

די וועלט זאגט א מעשה אז וועז דער כתב סופר איז געווארן רב און האט געדארפט זאגן א דרשה דעם ערשטן שבת, און ער האט נישט געהאט א חידוש צו זאגן, איז ער געווען זייער צובראכן, און ער האט איינגעדרימלט, און דער חתם סופר געקומען און האט אים געזאגט פארווואס ביזסטו אזוי צובראכן און האט אים געזאגט א חידוש, דער כתב סופר האט עם שפעטער איבער געזאגט, און האט נאכדעם געזאגט דער חידוש איז א 'אב מלאכה', אזוי פארציילט די וועלט אזא מעשה.[27]

די מעשה איז אבער א חידוש, ווער ס'לערנט כתב סופר וויל נישט גלייבן די מעשה.... ס'איז זייער שווער צו זאגן אזוי אויפן כתב סופר, ער איז דאך מלא חידושים, מ'זעהט אז ער איז א גרויסער בעל מחדש, און ער האט נאך

נדמה הדבר כאילו הוא הסתלק, הם מדמים שהצדיק נפל, אבל האמת היא שהוא עדיין קיים, וממרום הוא ילחם עמם ביתר שאת ויתר עוז.

ועוד הוסיף והמליץ באותו הספד על רבי שמעון סופר את הפסוק ויקח מאתם את שמעון ויאסור אותו לעיניהם, ופירש רש"י שלא אסרו אלא לעיניהם. אף אנו נאמר כי הגם שנלקח מאתנו שמעון הצדיק לשמי מעונה, אין זה אלא לאחיזת עיני פועלי און אשר מדמים בנפשם, כי מעתה יוכלו להמשיך ברוע מעלליהם באין מפריע, אמנם חלילה מלומר כן כי זאת לדעת, אף שהגאון הצדיק נפטר מן העולם, הרי לא ינוח ולא ישקוט בעולם העליון, עד אשר תופר עצת חובלים.

26 עיי' בס' בית ישראל – טויסיג (עמ' קכ"ב) שמביא עובדא זו בשם הגאון המהרי"ץ דושינסקיא ז"ל. וכן הגאון רי"ש אונגאר ז"ל מביאו שמעתי מבית אבא וכן שמעו מהגאון מטשעבין ז"ל.

27 עיין בס' סנה בוער באש (עמ' ה"צ): בתחילת התמנות בנו הכתב סופר על כס הרבנות בעיר פרעשבורג בהגיע שבת הגדול שבו היה עליו לפתוח פיו במילי דאגדתא ובמילי דשמעתתא להרצותם לפני בני הקהילה הקדושה, ומשום מה נסתמו ממנו מעיינות החכמה ולא עלתה בידו לחדש חידושי הלכה ואגדה כראוי וכיאות לקהילה מופלגה זו, כאשר היתה באמנה מאז ומקדם, ומרוב צער ועגמת נפש נפל על הכסא שלפניו, ונפלה עליו תרדמה קלה, ובא אליו אביו במראה החלום, ואמר לו, "בני חביבי מה לך נרדם ולמה אתה דואג הלא למדת כל הצורך, ואם בכל זאת נסתמו לפי שעה מעיני החכמה לחדש חידושים כרצונך, הלא ברכתיך "וגם אני אבא אחריך ומלאתי את דבריך", בכן הא לך שמעתתא ואגדתא ונתונים המה לך ועשה בהם כטוב בעיניך, וערך לפניו חידושים נפלאים ודברים בעתם, וכששים הכתב סופר סיפור זה היה אומר בדרך צחות "דרשה זו היתה אב מלאכה".

געשריבן חידושים נאך בחייו פונעם פאטער, אפילו אלץ קינד האט ער שוין געהאט א קונטרס מיט חידושים, און דא אויפאיינמאל האט ער נישט געהאט קיין פשעטיל, די מעשה איז א פלא, ס'וויל זיך נישט גלייבן....

ס'איז אינטערסאנט, וועז רבי עקיבא איגר איז נפטר געווארן (ביום י"ג תשרי תקצ"ז) – דאם איז געווען דריי יאר פאר די פטירה פונעם חתם סופר (שנלב"ע ביום כ"ה תשרי ת"ר) – האט דער חתם סופר געהייסן פארן כתב סופר אז ער זאל צוגרייטן א הספד מספיד צו זיין דעם זיידן אין די שוהל, למעשה האט ער נישט געזאגט דעם הספד, כ'וויים נישט די סיבה – ער האט אים אבער געהייסן צוגרייטן א הספר, דער חתם סופר האט אים שוין געוואלט צוגרייטן אז ער זאל זיין על כסא מלכותו – אבער וועז דער חתם סופר איז נפטר געווארן האט ער דעמאלטס געזאגט שטיקלעך פון יענעם הספד אלץ א הספד אויפן חתם סופר.[28]

גאב"ד חוג חתם סופר: דער כתב סופר האט געהאט זייער שיינע תלמידים.

רבינו: די וועלט זאגט אז ער האט געהאט מער תלמידים פונעם פאטער דער חתם סופר.[29]

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן הצלחה און סייעתא דשמיא אין הרבצת התורה און אין אלע ענינים, מיט געזונט און כח להרחבת גבולי הקדושה.

גאב"ד חוג חתם סופר: יישר כח פארן רבין שליט"א, דער אויבערשטער זאל געבן פאר רבין שליט"א אריכות ימים ושנים טובות מ'זאל קענען ממשיך זיין אין די עבודת הקודש גרינגערהייט פרייליכערהייט, געזונטערהייט זאל מען קענען מקבל זיין משיח צדקינו במהרה.

א' ממלוויו מסר לרבינו ספר שי"ל משיעוריו של הגאון רבי אברהם גניחובסקי זי"ל

ואמר: דאם איז א ספר וואם מ'האט ארויס געגעבן פון רבי אברהם גניחובסקי (ה"ה הגאון הגדול ר"מ ישיבת טשעבין בעיה"ק ירושת"ו), שיעורים פאר חתנים וואם ער האט געזאגט אין ישיבת טשעבין.

רבינו: איך האב אים געקענט, ער איז געווען ביי מיר אין שטוב אמאל.

הרש"ח: עם איז באוואוסט אז די פשעטל אויף טומאת פרה וואם דער רבי האט געזאגט דעמאלטס פאר רבי אברהם, האט ער איבער געזאגט שפעטער דארט אין ארץ ישראל אין די ישיבה, ער האט זייער מפליא געווען דעם רבינ'ס חידושים דעמאלטס.[30]

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

---

28 עיין בספר סגה בוער באש (עמוד שנ"ו) שכותב: עם פטירתו וסילוקו לחיי העולם הבא של חותנו וזקינו רבינו עקיבא איגר שלח מרן החתם סופר את נכבדי הקהילה אל בנו הכתב סופר לכבדו שישא דברי קינה והספד על מות זקינו גאון האדיר, ואכן הסכים רבינו הכתב סופר להעלות על הכתב דברי הספד נרגשים ביותר על זקינו ושלח את הקונטרס לאביו הגדול ואמר "יראה כבוד אבי שפקודתו שמורה רוחי להספיד את זקיני ז"ל, אבל רק בכתב בלבד, אבל לישא הספידא בבי כנישתא רבתי לא אוכל בשום אופן, כי אינני ראוי לעמוד במקום קדוש אתריה דמר אבי".

ויש לציין שבדרשות חת"ס (ח"ב) מובא דברי הספד שמרן החת"ס נשא על חותנו הגרעק"א ז"ל ושם כתב שרבי עקיבא איגר ציוה שלא להספידו, וכותב שם באמצע דברי ההספד "וגם סגר עלינו הדלת מלהספידו"...

וכמו"כ בדרשות חת"ס החדש מובא בהג"ה שתלמידי החת"ס דייקו שהחת"ס כתב בראש דברי ההספד על חותנו "דרוש שדרשתי", לא כתב "דרוש והספד" כפי שנהג לכתוב על שאר דברי ההספד המובאים שם, כי הוא ציוה שלא להספידו ע"כ הוא מכנה את דבריו רק דרוש בעלמא, ועיי"ש בתוכ"ד הקדושים.

29 עיין בספר מי באר מים חיים על מס' ברכות (מהגה"ק רבי משה יוסף האפמאן זי"ל, דומ"ץ פאפא, ולבסוף ימ"ו בעיה"ק ירושלים, ושם מנו"כ) וז"ל שם, וזכות אבותי וזכות רבותי יעמדו לי, וכו', וכשהייתי בן י"ט שנים הלכתי לישיבה הרמה לישיבת מורי בעל מחבר תשובת כתב סופר, ומצאתי שם חברים צדיקים וחסידים ומתמידים וחריפים, ד' מאות בחורים, כולם אהובים כולם ברורים, והיו עומדין בבית המדרש הישן על מקום קטן מי שלא ראה לא יאומן כי יסופר, ושם מצאתי ונראה כבוד התורה, ומורי ז"ל למד שיעור בסוגיות הש"ס בחריפות והיו דבריו נחמדים כניתנה מסיני, והיה משגיח על תלמידיו בהשגחה גדולה, והיו שומרים שראו בחלונות חדרי הבחורים.

ואף שהיה מתמיד בתורת ה', כי כאשר ראו התלמידים, ואי אפשר לשער בענין אחר אלא שהציץ בו רוח הקודש והיה מיסר ורודף מי שהיה בו מדות שאינם טובים והיה מרחיק אותם מבין תלמידיו, עד שהי' ישיבה הרמה בלי סיג ופסולת, ואמר לאאמ"ו ז"ל שיאמינו לו שגם החת"ס לא זכה לישיבה כזה, כי בישיבת החתם סופר החסידים לא היו חריפים והוא זכה לתלמידים חסידים קדושים וחריפים, ומורי ז"ל היה לומד עם הישיבה בהתמדה גדולה, ובחנוכה כל יום היה לומד בענין אחר, אשרי מי שזכה לשמוש בישיבתו הרמה ולנשק את ידי, עכ"ל.

30 ביום ה' פרשת וישלח תשע"א לפ"ק ביקר הגאון הג"ל בבית מרן רבינו שליט"א בקרית יואל ונסתובבה השיחה בענין טהרת הפרה אדומה, ונדפסה בגליונינו פ' ויחי תשע"א לפ"ק.

בס"ד

ירושלים
של מעלה

כ"ק אדמו"ר שליט"א

כ"ק מרן
רבינו הגה"ק שליט"א

ירושלים תובב"א

עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים

פרייליכע מעלדונג

מיט גרויס פרייד טוהען מיר מעלדן פאר ידידינו החשובים שותפים בוני הבנין הגדול פעיה"ק ת"ו
און פאר כלל אנ"ש די בכל אתר ואתר, וועלכע וועלן ווילן אין ירושלים עיה"ק

במשך די ימי הביקור המרומם פון כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

היות די פרייזן פון ארויסדינגען דירות אין ירושלים זענען זייער געשטיגן
צוליב דער איבערפלוס פון אנ"ש וועלכע ווילן מיטהאלטן די ימי הביקור אין עיה"ק ת"ו

האבן מיר בס"ד ארויסגעדינגען

א גרעסערע צאל אכסניות

- ארום די
- געגנט פון
- בית מדרשינו
- הגדול
- און מקום הבניה
- פונעם בנין האדיר
- אויף רחוב יונה

יהי שנה אחת קודם!

וועד הנסיעה אין ירושלים
845-209-50-50

אויב קיין ענטפער ביטע לאזט א מעסעדזש און מיר וועלן אי"ה צוריקרופן יעדן אייגעם

אויב ווילט
איר ארויסדינגען
אן אכסניא
וועגדט אייך שוין צום

וועד הנסיעה *ירושלים ת"ו*

מפע הקודש

תורתך
שעשועי
ע"י
התאחדות אברכים דסאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר
לכו נרננה לה' בשיר וקול תודה באשר הגיענו לשמוח בשמחת התורה של אלפים רבים, חברינו היקרים אנשי שלומינו בכל קצוי תבל, ברוך המלמד תורה לעמו ישראל המוני בית ישראל הוגים ודבקים במתיקות התורה הקדושה
אנ"ש היקרים אחים לדעה
אלופי אלפי לומדי
חבורת "יסודי התורה"
זְקֵנִים וּנְעָרִים חֲבוּרַת צֶדֶק עֵדָה הַמְאֻשָּׁרָה, הַקְּבוּצִים הַיּוֹם לְשִׂמְחַת תּוֹרָה!
אשר זוכים כהיום הזה להגיע ליום המיוחל והמאושר אחר שנות יגיעת התורה ועמלה
לברך על גמר חצי הש"ס תלמוד בבלי
בהתאסף קהלא קדישא הדין רברביא עם זעיריא בחגיגה מפוארה "כינוס הלומדים" עם אלפי הוגי תורה ולומדיה
כאיש אחד בלב אחד משתתפים אנחנו בשמחתם הגדולה
שמחת תורתינו • שמחת קהלינו • ושמחת רבותינו
ובאו כולם בברית יחד להריק שפעת ברכותינו מעומק הלב והנפש, שכאשר הגיעו עד הנה כן יזכו
להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם, עדי יזכו לברך על גומרה של תורה יחד אלפי ישראל
עִתָּה בָנִים שִׁירוּ לַמֶּלֶךְ
לעת שמחת התורה יחד כולם הודו ויברכו בגיל ורעדה וחדוה עילאה בכסא דברכתא אל מול פני הקודש,
עמוד האש ההולך לפני מחנה ישראל, רבן ומאורן של רבבות אלפי ישראל בכל קצוי תבל, נזר עדתינו ותפארתינו
כבוד קדושת ארונינו מורינו ורבינו עטרת ראשינו שליט"א
ראש גולת אריאל אשר קיבץ וריבץ פעלים לתורה ועשה אזנים לעסק התורה
של רבבות אלפי ישראל בכל קהלות הקודש בכל תפוצות ישראל
וְהָיָה כְשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ
זה לנו כעשרים שנה מאז זכינו והאיר ממזרח צדיק כאשר עלה על כס ממלכתו במלאותו כסא קדשו של מר אביו מרן רבינו הגה"ק בעל ברך משה זי"ע, הנה ברוחו הטהור לחוק בדקי יסודות עסק התורה, תכשער כת רבים הכריז וקרא על ייסוד חבורת "יסודי התורה" אשר בו נקבצו אלופי אלפי אנשי שלומינו בלימוד קבע בבה הרבים מדי יום ביומו, וממנה ההבערה יצאת לכל קהלות הקודש בכל תפוצות ישראל בארץ ובגולה.
וְכָתַב אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת
במשך הימים הוסיף שנית ידו בגבורה, חבורה תחת חבורה, בייסוד חבורתינו "תורתך שעשועי" עם המוני המונים שנשמעו לקול קריאת הקודש בלימוד ושינון התורה עם בחינת מדי חודש בחודשו עד שדברי תורה מהודרין בפיהם, והכל כתר רישא גריר, כח המשלח המייסד הדגול, רבינו הגדול מאיר עינינו אשר מכה על קדקדינו לילך מחיל אל חיל, ופוכים השנים וזכה לראות ברכה בפרי עמלו הטהור, הדר הוא לכל חסידיו.
לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ
במקהלות ברכו אלקים, הנו מהורים קידה בברכה לראש צדיק, ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור ודור, אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתו, שיזכה כ"ק מרן שליט"א מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עוד רבות בשנים להרבות פעלים לתורה, מתוך רב שלומים, ונזכה להתחמם לאורו הבהיר ומן הבאר ההוא ישקו העדרים לאורך ימים ושנים טובים מתוך הרחבת הדעת ושפע קודש עדי יוליכנו בקרוב לקראת משיח צדקינו אמן.
ריש שתא תשפ"ו לפ"ק – ידידיכם השמחים ומאחלים בבה התורה
הנהלת תורתך שעשועי ד'סאטמאר
בשם אלפי הלומדים בכל קצוי תבל
וויליאמסבורג • קרית יואל • בארא פארק • מאנסי • לעיקוואוד • לאנדאן • מאנטשעסטער • אנטווערפען • מעלבורן • מאנטרעאל • ירושלים • בני ברק • בית שמש